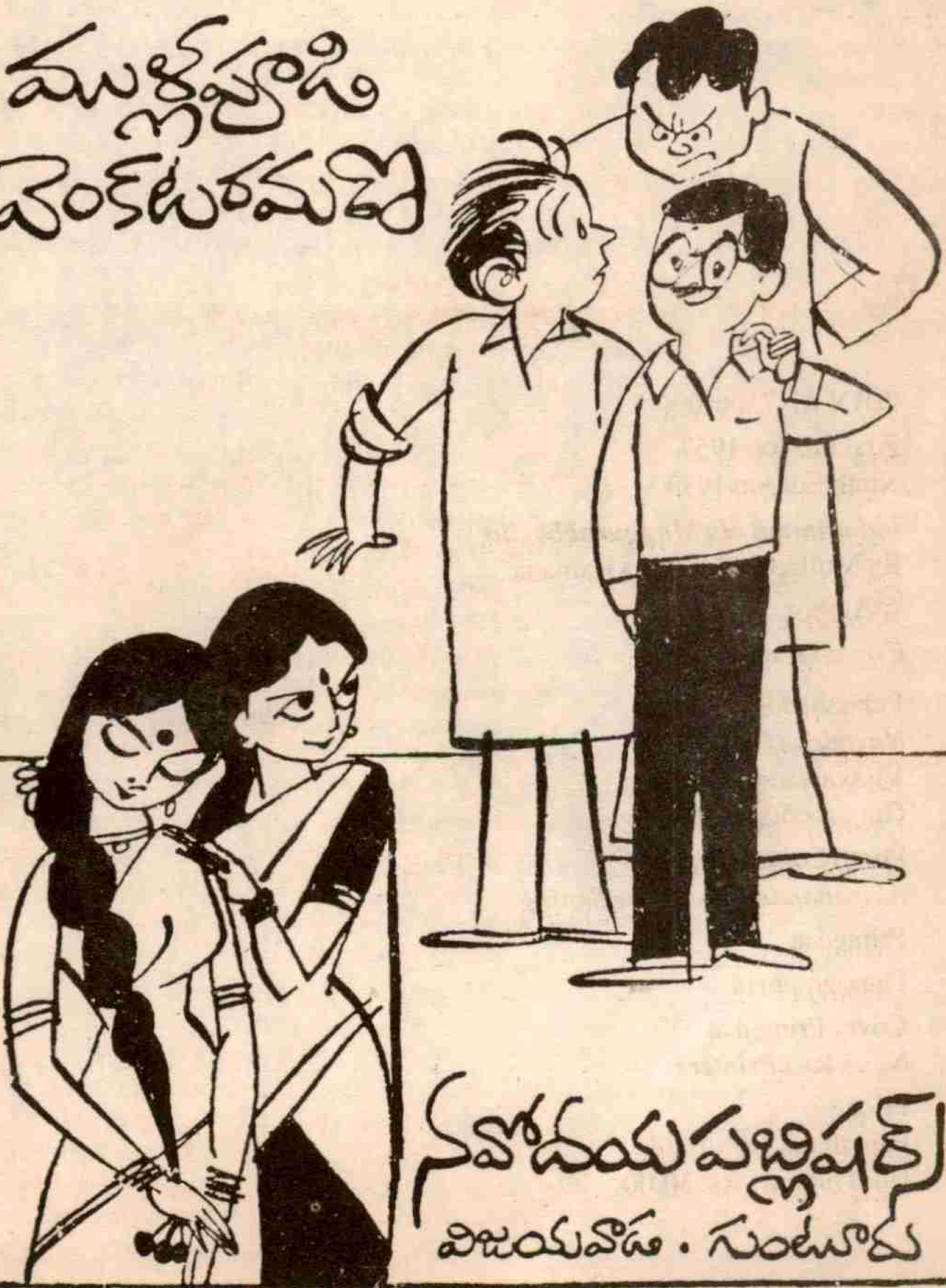
ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ

C Ī

ఇద్దరమ్మాయిలూ – ముగ్గురబ్బాయిలూ –

ముళ్ళపూడి
వెంకటరమణ

నవోదయ పబ్లిషర్స్
విజయవాడ . గుంటూరు

ISBN 81-7106-000-5
First Edition 1957
Ninth Edition 1993

Iddarammayilu Muggurabbayilu
By Mullapudi Venkata Ramana

Cover Design : *Bapu*

Published By
Navodaya Publishers,
Vijayawada : 520 002
Guntur : 522 002

Photo Composing
Alakananda Laser Type Setting

Printed at
Planographers

Cover Printed at
Navodaya Printers

Price :
Paperback · Rs 16.00
Hard bound : Rs. 30.00

హిందీ సినిమాని ఆంధ్ర ప్రేక్షకులకు అనువదించి పెడుతున్న దుబాసీ.

'ప్రేమ అనగా నేమి' అని గంభీరంగా ఒక ప్రశ్న వేశాడు. అతనే జవాబు కూడా చెప్పాడు. 'ప్రేమ అనగా రొండు హృదయములు ఒకే పన్‌ధాన నడుచుట।'

రూపాయి టిక్కట్టు మీద కూచున్న వీర్రాజు ప్రక్కనున్న రామారావుని మోచేత్తో పొడిచాడు. "చూశావురా రాముడూ। ప్రేమ అనగా రెండు హృదయములు ఒకే పంధాన నడవటం. నీకూ మీ మావయ్యంటే అసహ్యం. సీతకీ మీ మావయ్యంటే రోత. అందుకనే నువ్వు సీతను చేసుకోవాలి" అన్నాడు.

'సీతకేమన్నా నువ్వు లాయరువా యేవిట్రా - ప్రాణాలు తోడేస్తున్నావ్ - వెధవ సొదా నువ్వూను. నువ్వు వెయ్యి చెప్పు, లక్ష చెప్పు. నేను సుబ్బుల్ని తప్ప ఇంకోర్తిని చూడను' అన్నాడు రామారావు.

వెనకాల ప్రేక్షకులకి తెరమీద గాథపట్ల ఆసక్తి హెచ్చుగా వుంది. రాముడు అనే కుర్రవాడు సీత అనే చిన్నదాని బదులు సుబ్బులు అనే పిల్లని పెళ్ళాడటం సబబా బేసబబా అనే మీమాంసను ప్రేక్షకలోకం యేమంత పట్టించుకోదలచలేదు. అందుకని వెనకవారూ, ముందువారూ, ఎడవారూ, పెడవారూ, కూడా 'ష్' అన్నారు సమర్యాదగా. తెరమీద కొత్త దృశ్యం వచ్చేసింది పూర్తిగా. అంతకుముందే ఓ పిల్ల దగ్గర చీవాట్లు తిన్న హీరో ఈ దృశ్యంలో యింకో పిల్ల వెంటపడ్డాడు. ఈవిడే అసలు హీరోయిన్.

''ఏదైతేనేంలే అనుకున్నాడు ప్పాపం'' అన్నాడు దుబాసీ గంభీరంగా.

''చూశావురా రాముడూ - ఏదైతేనేం అనుకున్నాడట పాపం - ఏం చేస్తాడు చెప్పు. సుబ్బులైతేనేం - సీతయితేనేం - అందుకని సీతనే చేసుకో - మీ మావా, మీ ఊళ్ళో జనం సంతోషిస్తారు'' అన్నాడు వీర్రాజు మళ్ళీ.

''మతేమైనా పోయిందా నీకు! సినిమా హాల్లో కూచుని యిదేం గోలరా! తరిమేస్తారు.''

''నీకు తెలీదురా. సీత హృదయం నీకోసం సూర్యుడి కోసం పద్మంవలె మథన పడిపోతోంది. ఒరేయ్ రావుడూ నల్లులు తెగ కుట్టేస్తున్నాయిరా.''

'కాంప్లిమెంటరీ గాడి వనుకున్నాయి గాబోలు. అగ్గిపుల్ల వెలిగించి టిక్కెట్టు చూపించు పోతాయి' అన్నాడు రామారావు సాఫీగా, తాపీగా.

రామారావు చలనచిత్ర పరిశ్రమకి మహారాజ పోషకుడు. సినిమా పత్రికలకు రాజపోషకుడు. ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయానికి పోషకుడు. చిరకాల సాన్నిహిత్యం వల్ల చలనచిత్ర పరిశ్రమని అర్థం చేసుకున్నవాడు. సానుభూతి పరుడు, పరేంగితజ్ఞుడు. అందువల్లనే ర[illegible]ు టిక్కెట్టు చూపిస్తే

నల్లులు కుట్టవని అతనికి బాగా తెలుసు. 'సినిమాలు - నల్లులు' అనే విషయంపైనా, "సినిమాలో నల్లులు" అనే విషయంపైనా అతడు సమగ్ర పరిశోధనలు జరిపి ఒక సిద్ధాంతం తయారుచేశాడు. సంగ్రహంగా దాని సారాంశం ఇది.

పూర్వం సినిమా హాలులో నేల టిక్కెట్లు ఉండేవి. జనం చాప గుడ్డలూ, గోనెబరకాలూ తెచ్చుకుని కూర్చునేవారు. జంతికలూ, పకోడీలూ, పులిహోర, మరచెంబుతో మంచినీళ్ళూ తెచ్చుకునేవారు. ఆపైన తాము కూర్చున్న చోటు చుట్టూ శాయశక్తులా ఉమ్మివేసి ఒక కోటలా కట్టేవారు. దానివల్ల రద్దీ అట్టే వుండేదికాదు. విశాలంగా కూర్చుని, బోలెడు గాలి పీలుస్తూ, జంతికలు తింటూ, ఊసులాడుకుంటూ జనం సినిమా చూసేవారు. అందువల్ల పై తరగతులు అట్టే నిండేవి కావు. హాలు యజమానులూ, సినిమా పరిశ్రమవారూ ఇది చూసి యేమీ బాగులేదనుకున్నారు. ఇలా అయితే పరిశ్రమ అభివృద్ధికీ, దేశాభివృద్ధికీ డబ్బు చాలదన్నారు.

అందులో ఆ రోజుల్లో సర్కారు వారు రెండు దేశాలను పోషించి బాగుచేసే బాధ్యత వహించారు. అందుకని ఒక సమగ్ర పథకం - 'ఆదాయాభి వృద్ధి పథకం' వేయబడింది. (పూర్వులకు కూడా పథకాలూ, ప్రణాళికలూ వేయడం తెలుసుననడానికి యిదొక నిదర్శనం .రా.) సరే, ఆ పథకం ప్రకారం నేల ఉన్నచోట్ల ఉత్త బల్లలూ, ఇంతకాలం ఉత్త బల్లలున్నచోట్లో జేరబడే బల్లలూ వేశారు. అక్కడికి మూడణాల తరగతీ, ఆరణాలదీ, తొమ్మిదణాలదీ అయిందా! ఇంక ముప్పావలా వారికి కర్ర కుర్చీలూ, రూపాయి వారికి ప్రేము కుర్చీలూ వేశారు. ఈ పథకం జయప్రదం కావడానికి నల్లుల ప్రయోగం ప్రాతిపదిక. ఆ మాటకొస్తే పథకం పేరే "నల్లుల పథకం". నల్లబజారు మనిషికి పాఠాలు నేర్పి సిగ్గుతో, భక్తి ప్రపత్తులతో తలవాల్చేటట్లు

చేయగలిగినంత రక్తదాహం గల జమాజట్టీల్లాంటి శాండో, పైల్వానులవంటి నల్లులను మూడణాల టిక్కెట్టు బల్లలలో పుష్కలంగా వదిలిపెట్టారు. వీటి పని ప్రేక్షకుల్ని తోడేసి రక్తం పుచ్చుకుంటూ 'పై తరగతులకు పొండి పొండ' ని వేధించడమే. ఆరణాల తరగతిలో లాంఛనానికి నల్లులు వేశారు. ఇవి ఖాళీగా వుండి మూడణాల ప్రేక్షకుల్ని ఆహ్వానించడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి. (కొందరు ఆట మొదలెట్టాక దభీమని పిట్టగోడ దాటి ఆరణాల ఆసనాలు అలంకరించడం కద్దు.) పోతే తొమ్మిదణాలూ, ముప్పావలా, ఈ తరగతుల పట్ల హాలు యజమానుల కన్నా చిత్ర నిర్మాతలకూ, డిస్ట్రిబ్యూటర్లకూ, డైరెక్టర్లకూ శ్రద్ధ యెక్కువ. ఈ రెండింటి నిండా మధ్యతరగతి మహారాజులూ, యువరాజులూ క్రిక్కిరిసి కూచుంటారు. వీళ్ళు తిన్నగా ఉండరు. సినిమాచూసి నోరు మూసుకుని పోరు. కుడీ ఎడమా, తెలుపూ నలుపూ, మంచీ చెడ్డా స్వయంగా ఆలోచిస్తారు. కథాగమనం కుంటుపడినచోట్లూ డైరెక్టరు మహాశయుడు 'పప్పులో అడుగేసిన' సందర్భాలూ, మ్యూజిక్ దెబ్బతిన్న సమయాలూ, సన్నివేశాలూ 'పేలవంగా' తయారైన ముహూర్తాలూ, అసభ్య నృత్యాలూ, వీళ్ళు కనిపెట్టేసి పత్రికలకి అభిప్రాయాలు రాసేస్తారు. దానివల్ల ఆరు నెలలు ఆడే చిత్రం ఒక్కొక్కసారి ముచ్చటైన మూడో రోజునే డేరా ఎత్తేస్తుంది. పై కారణాలవల్ల, ఈ రెండు తరగతులకీ సమయస్ఫూర్తి, చురుకుదనం, ధైర్యసాహసాలు, సినిమా పరిశ్రమయెడల ప్రత్యేకాభిమానం కలిగి యౌవనంలో వున్న నల్లుల్ని వదిలి పెడతారు. ఇవి ఎపుడు పడితే అపుడు కక్కుర్తిపడి రక్తం పీల్చవు. సినిమాలో అవక తవకలూ, చవట వేషాలూ, పొడుగు డాన్సులూ ఉండి విసుగు పుట్టించే ప్రమాద భూయిష్ఠ సన్నివేశాలు వచ్చినపుడు, వెంటనే సమయస్ఫూర్తిగల ఈ నల్లులు ప్రతి మహారాజునీ, యువరాజునీ నాలుగు ప్రక్కల నుండీ తగులుకుని చురుకు చురుకు మని కుట్టేస్తాయి. వెంటనే వాళ్ళు

వెనక్కి తిరిగి వాటిని వెతుకుతారు. ఈలోగా సినిమా సాగిపోతుంది. (దీనివల్ల యింకో ప్రయోజనం కూడా ఉంది. కొన్ని వివాదాస్పద విషయాలు బయలుదేరుతాయి. నల్లుల మూలంగా చూడబడని సన్నివేశాలలో, ఫలానా తార రైల్లోనో, జైల్లోనో కూచుని పాడుతున్నప్పుడు చారల జాకెట్టు తొడుక్కుందని కొందరు అభిప్రాయ పడతారు. కాదు సాదా నల్ల రవికా, అది ఏడుపు సీనూ అని కొందరు వాదిస్తారు. పేచీలు వస్తాయి - పందెం వేస్తారు. దానికోసం మళ్ళీ మళ్ళీ వస్తారు .రా.) సరే యిక మిగిలిందల్లా రూపాయి టిక్కట్టు. దీనివల్ల సినిమాకి ఆట్టే ఆదాయం ఉండదు. కొత్త రోజుల్లో కొందరు డబ్బిచ్చి వస్తారు. ఆ తరువాత బావమరుదులూ, మేనమావలూ, ఛైర్మన్ గారి కుటుంబం, యిన్స్పెక్టరుగారి తమ్ముడూ యిత్యాది శాల్తీలు కాంప్లిమెంటరీగా, అంటే వూరికే వచ్చేస్తాయి. ఈ తరగతిలో ఆట్టే నల్లులు ఉండవు. 'అదుగో చూశావా - ధనికుల తరగతిలో నల్లులు లేవు. ఎంత పక్షపాతం' అని యెవడేనా వేలెత్తి వెక్కిరించగలడనే ఉద్దేశంతో, ఉన్నాయంటే వున్నాయన్నట్టు లాంఛనానికి మూడేసి కుర్చీలకి రెండేసి ముసలి నల్లుల్ని వదుల్తారు. అయితే ఒక్క మినహాయింపు. ఇందులో కాంప్లిమెంటరీ జనం కూచునే కుర్చీలు కొన్ని గుర్తుగా వుంటాయి. వాటిలో మాత్రం నల్లులు పుష్కలంగా వుంటాయి. "ఆ హాలుకి మాత్రం ఇంక చచ్చినా వద్దు బాబూ" అనిపించేస్తాయి కాంప్లిమెంటరీ వాళ్ళచేత.

రామారావు ఎంతో కష్టపడి పరిశోధనచేసి ఈ థీసిస్ రాశాడు. దీనికోసం చదువు మొదలైన చిల్లర విషయాలు కాస్త పక్కకి నెట్టేసినందువల్ల ఇంటర్మీడియేట్ లాగే బియ్యే కూడా అనేక తఫాలు తప్పాడు.

అయితేనేంలే అనుకున్నాడు రామారావు. ఇంత శ్రమ ఇపుడు పనికొచ్చింది. రామారావు సలహా పురస్కరించుకొని వీర్రాజు అగ్గిపుల్ల వెలిగించి ఆ వెలుగులో తన రూపాయి టిక్కెట్టు చూపించాడు.

తక్షణమే నల్లులు నాలిక్కరుచుకొని 'పొరపాటయింది క్షమించాలి' అని చెప్పి చక్కాపోయాయి పెద్ద మనుషులకి మల్లె.

వీర్రాజు ఆశ్చర్యంతో గుండెలు బాదుకున్నాడు. "ఇంత తెలివుంది. నువ్వు సీతని చేసుకుంటే యింకెంత గొప్పవాడ వవుతావో" అన్నాడు.

"ఏడిశావు గానీ మావయ్య సంగతీ, సుందరంగాడి సంగతీ కొంచెం ఆలోచించు త్వరగా" అన్నాడు రామారావు. రాజు ఆలోచించసాగాడు.

హఠాత్తుగా రామారావు లేచి నుంచున్నాడు. "ఒరేయ్! ఈ సినిమా యిక చూడలేనురా. చూసినకొద్దీ నుబ్బులు జ్ఞాపకం వస్తోంది. పోదాం పద" అన్నాడు. రాజు ఘొల్లున యేడుస్తూ లేచాడు. "అవుటు పాసులు అమ్మేద్దాం నగం రేటుకి" అన్నాడు బయటికి నడుస్తూ.

ఇది యిలా ఉండగా ముందర మూడణాల తరగతిలో రామన్న, భీమన్న అనే యిద్దరు తోడుదొంగలు నల్లుల్ని వేటాడుతున్నారు.

"సిట్టి అచ్చంగా యిలాగే వుంటది గదేన్" అన్నాడు రామన్న.

"ఔనేన్, నేనూ అదే నూత్తన్నా, యాడరా దీన్ని నూశాం అని. అవును గాని సిట్టి కియాల సీర తెత్తానన్నావ్ గందా ఏం చేశా?" అన్నాడు భీమన్న.

"ఏందోలే. ఇయ్యాల ఒవుడి మొకం చూశానో గాని-

ఒక్క జేబు, మచ్చుకు ఒక్కజేబు దొరకలే.''

''పోన్లే. కొత్త సైకిలు కొట్టుకొచ్చాం గందా, అది అమ్మేత్తే బాగానే కిడతదిలే'' అని ఓదార్చాడు భీమన్న.

'మెల్లగా ఊసులాడేన్'.

ఇద్దరూ నోరు మూసుకుని సినిమా చూడసాగారు. హీరోయిన్ ఏడుస్తూనే ఏదో తింటోంది. ''అవును గానీ అది తినేది ఏంటంటావ్ భీమన్నా. రొట్టా బిస్కోతా?'' అన్నాడు రావుడు.

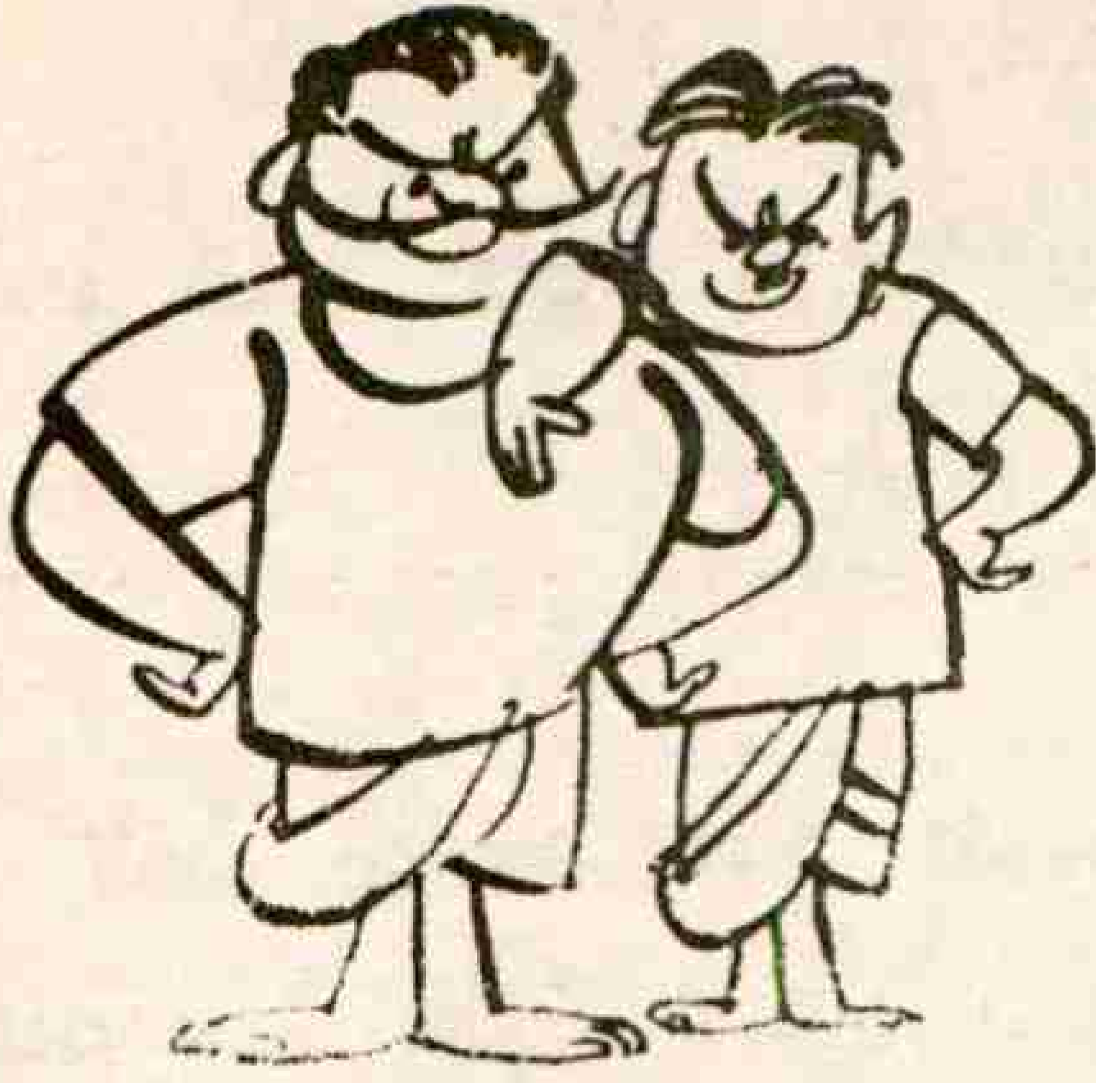
''తెల్దేన్. పాటిగిరాపోదు బాగా పిలిం తీశే.''

ఇంకో అయిదు నిముషాలు సాగింది. తెరమీద ఓ పోలీసు తెగ ఆడిపోతున్నాడు. రావుడికి యెందుకో దిగులు పట్టుకుంది. కొంచెం భయం కలిగింది. ''నెగు నెగేన్ - రేపు 'అంటర్‌వాలీ కా బేటీ' కెల్దారి గాని ఇయ్యాలకి నెగు'' అన్నాడు గబుక్కున.

భీముడు యిష్టం లేకపోయినా బలవంతాన లేచాడు తిట్టుకుంటూ. ఇద్దరూ బయట కొచ్చేశారు. సాయంత్రం బజారులోంచి కొట్టుకొచ్చిన రాలీ సైకిలు రంగు గోకేసి యీ సినిమా కొచ్చారు ధీమాగా. ఇపుడా సైకిలు తీసుకుని బయలుదేరారు - స్వగ్రామానికి. అప్పుడే బయటకొచ్చిన రామారావూ, వీర్రాజూ కూడా ఒక సైకిలెక్కి ట్రంకురోడ్డుమీద బయలుదేరారు - బస్తీకి ఆరుమైళ్ళ దూరాన ఉంది వాళ్ళ గ్రామం.

రామన్నకి వీళ్ళని చూడగానే ముచ్చటేసింది. ''బీవుడోయ్ చిలుకు చొక్కాలూ, లిస్టు వాచీలూ రోయ్'' అన్నాడు కన్ను మీటుతూ. భీమన్నకి సినిమా మధ్యలో లేచివచ్చినందుకు బాగా కోపంగా వుంది. నరేలే ఎక్కు పొలిమేర దాటగానే అటకాయిద్దాం'' అన్నాడు ఉదాసీనంగా.

రామారావూ, వీర్రాజూ ఝూంమని ట్రంకురోడ్డుమీద వెళ్ళిపోతున్నారు. జనం యెవ్వరూ లేరు. ఫర్లాంగు దూరం వెనకగా

దొంగరాముడూ, దొంగభీముడూ వెంటపడ్డారు. దొంగరాముడు ఎం డ్ కో పేరెన్నికగల జేబు దొంగలు కమ్ దారిదొంగల కంపెనీ. భీమన్నది అందులో 'ఎండ్ కో' భాగం.

భీమన్న సైకిలు తొక్కుతు న్నాడు. బుస్సుబుస్సుమని కోపం కక్కుతూ రామన్న ముందు బారు మీద కూచున్నాడు.

"బండి బల్ పోతందే" అన్నాడు రామన్న. భాగస్వామి భీమన్న మాట్లాడలేదు.

"జాయ్‌గా పోదారేన్. తొందరేటి" అన్నాడు రామన్న మళ్ళీ.

భీమన్న పలకలేదు. ఇలా భాగస్వామికి కోపం వస్తే బిజినెస్ దెబ్బ తింటుందని రామన్నకి తెలుసు. కోపం ఎలా పోగొట్టాలో కూడా తెలుసు.

'అవును గానీ భీవుడూ నాకు తెల్దనుకో. ఇపుడు మనం చూసిన ఫిలింలో పాట గంటసాలోడి స్టోను గాదటేస్' అన్నాడు తెచ్చుకున్న ఉషారుతో. భీమన్నకి పాటలంటే ఇష్టం.

కోపం పోతుంది. ఇపుడు పోయింది.

నవ్వాడు మృదువుగా, 'పో పోవేస్, గంటసాలోడి స్టోనేరు. ఈడి స్టోనేరు. ఆడి స్టోనాడిదే, ఈడి స్టోనీడిదే. ఇదో రకం అనుకో. ఇది ఇందీ స్టోనులే' అన్నాడు.

'ఏందోలే మనకి బాసకూడా తెల్దుగా' అన్నాడు రామన్న.

"దాని కేంటేస్, బాస బాసే, స్టోను స్టోనే అనుకో"

"అంతేలే అంతే - రేయ్ చైకిలాపరా తూముకాడి కొచ్చేశాం. నువ్వు దిగి ఎనకాల లగెత్తుకురా నే ముందెళ్ళి ఆళ్ళనాపుతా" అన్నాడు రామన్న.

భీమన్న సైకిలు దిగి రామన్న కిచ్చాడు. రామన్న బయల్దేరాడు.

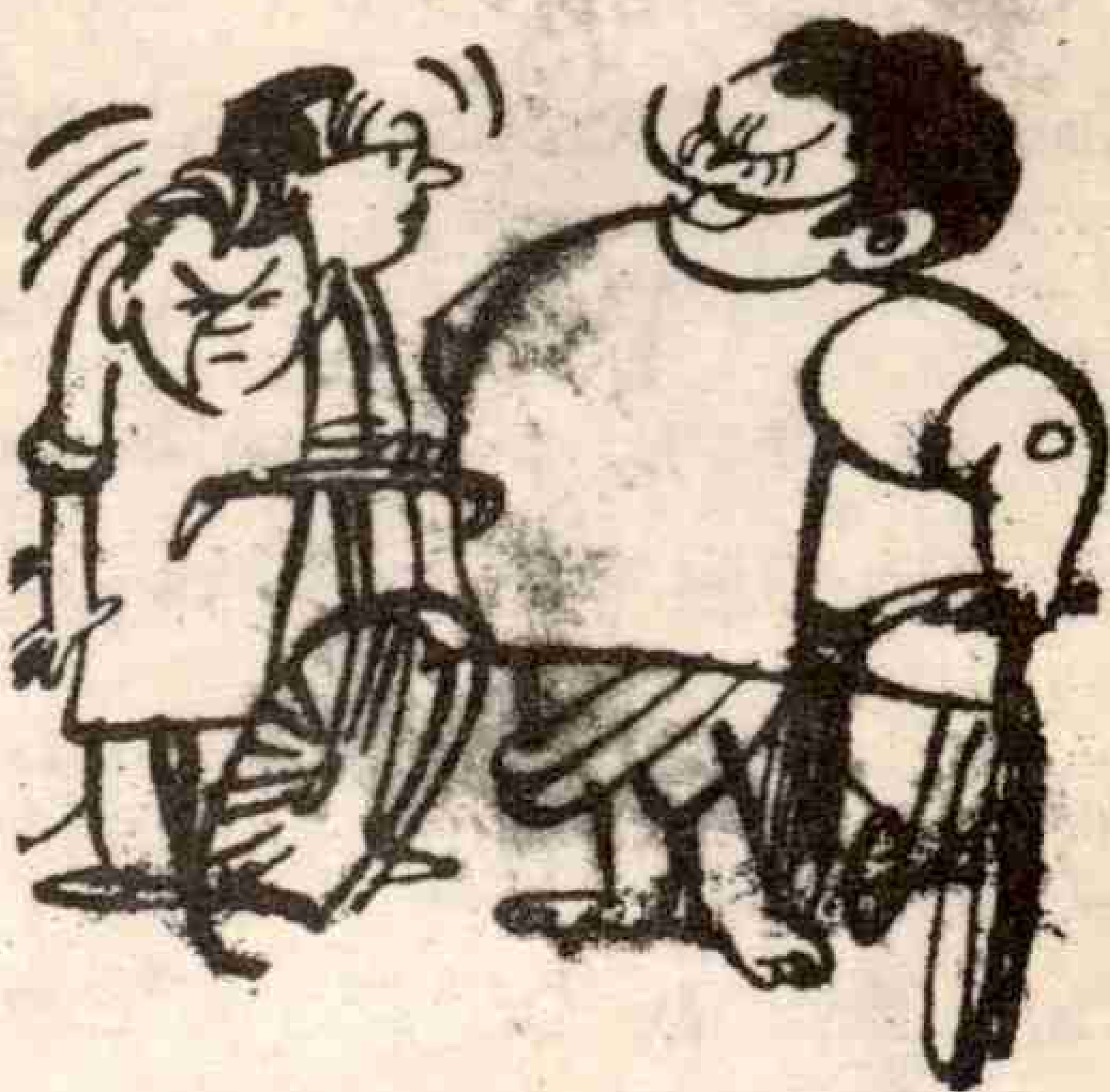
వీర్రాజూ, రామారావూ పది గజాల దూరంలో పోతూ 'కుడి ఎడమైతే' పాడుతున్నారు జమిలిగా.

"ఓ అబ్బాయిగోర్లు, కుసంత ఆగండి" అని కేక పెట్టాడు రామన్న పనున్నట్టు.

'దొంగలు రోయ్!' అన్నాడు రాజా. "సైకిలాపకు జోరుగా పోనీయ్."

రామారావు వెనక్కి చూశాడు. "ఆపకపోతే వాడందుకోలేడనా! మనం ఇద్దరం వాడొక్కడూ! ఫరవాలేదులే" అంటూ సైకిలు దిగాడు రామారావు. రాజా బితుకు బితుకుమంటూ నించున్నాడు.

ఎకరంబాతిక ఛాతీ, అర ఫర్లాంగు ఎత్తు విగ్రహం, గజం మేర బుగ్గ మీసాలూ, నగటు రైతు మీసా లంత కనుబొమలూ, డబాయించే చూపులూ మొదలైన సరంజామాతో ఉన్న రామన్న సైకిలు దిగి ఎదట నుంచునేప్పటికి రాజా కళ్ళు మూసేసు కున్నాడు.

"నే నేల ఈవేళ సినిమాకు రావలె? వస్తి బో మధ్యలో మా చవటకి లేచిపోవాలని బుద్ధి ఏల పుట్టవలె? పుట్టె బో నే నేల లేచి రావలె? వచ్చితి బో యిపుడు సైకిలేల దిగవలె? వేయేల

మాలదైవ మీలీల నను బాములపాలు సేయనేల'' అనుకున్నాడు గబగబా రామారావు. ధైర్యవంతుడు, హీరో లక్షణాలన్నీ వున్నాయి.

'ఏమయ్యా? ఎందుకు పిలిచావు? ఏం? ఆం?' అన్నాడు ధైర్యంగా.

ఇంతలో భీమన్న పరుగెత్తుకువచ్చి రామన్న పక్కన నించున్నాడు. రామన్న విరగబడి విలాసంగా నవ్వాడు. ''ఏం ఏం అంతా వున్నాడు పంతులు చూడేస్ - ఏటయ్యా - ఏటేటి? నీతో మాకు ఏరే పనేటి? ఊసులాడ్డానికి పిల్చాననుకున్నావా? డబ్బులు కావాలి. డబ్బులూ - లిస్టు వాచీలూ ఇచ్చిపొండి'' అన్నాడు.

''సైకిలూ, చిలుకు చొక్కా కూడా ఒగ్గేసి పో. మా సిట్టికి చిలుకు చొక్కాలిట్టం'' అన్నాడు భీమన్న చాకు తీస్తూ.

రామారావు శాంతి కాముకుడు. ''ఇదేం పనోయ్ మీకు? ఇలా దోపిడి - అదే అదే - ఇలా పరుల సొమ్ము కోరడం - బలవంతాన తీసుకోవడం తప్పుకాదూ. మిమ్మల్నే యింకోళ్ళిలా నిలేస్తే అప్పుడు మీరు...'' అని యింకా నచ్చచెప్పబోయాడు.

''ఏటేస్. ఏదో నదుకుతా వుండావు. అయన్నీ కుదరవు. బేగే ఆ సొక్కా అయీ ఒగ్గేసి లగెత్తు. నేకపోతే యిదుగో చూశావా'' అంటూ చాకు చూపించాడు భీమన్న.

రామారావు గుటకలు మింగాడు. ''చూశాననుకో'' అన్నాడు చాకుని చూస్తూ. అయితేనేం. చూసినా యింకొంచెం ధైర్యం మిగిలిపోయింది, ఏదో చెప్పబోయాడు.

వీర్రాజుకి మాత్రం భీమన్న వాటం, చాకూ చూస్తే యేమంత నచ్చలేదు. రామారావు నణుగుడులు అసలు నచ్చలేదు. పూర్తిగా తగ్గిపోవడం మంచిది. అందుకని 'రావుడూ' అని ఒక్కసారి ఉరిమినట్టు

గర్జించాడు రామారావుని.

హఠాత్తుగా దొంగలిద్దరూ ఉలిక్కిపడ్డారు. దొంగ రావుడు మరీను. రామారావుది చురుకైన బుద్ధి అని యింతకుముందే కథకుడు చదువరులకు మనవి చేసుకున్నాడు. ఠపీమని కిటుకు కనిపెట్టేశాడు.

"ఏం? ఏం? ఏం? అలా ఉలిక్కిపడతావేం? నీ పేరెలా తెలిసిందనా? హహ్హహ్హా" నవ్వు బాగా రాలేదు. తమాయించుకుని డబాయింపు సాగించాడు. "హోరి చవటా నీ పేరే కాదు, నీ బాబు పేరూ, నీ తాత పేరూ, నీ జతగాడి పేరూ మాకు కంఠతావచ్చు. మా బాబాయి పోలీసు ఠాణా ఇన్‌స్పెక్టరు తెలుసా? నీ పుట్టు పూర్వోత్తరాలన్నీ అక్కడ పుస్తకాల్లో వున్నాయి. హు! కదరా రాజా" అన్నాడు.

వీర్రాజు కూడా సంగతి గ్రహించి పుంజుకున్నాడు. "అవునవును. కాదు మరీ! అవును. హు! ఏవిటా వీడిలా కొత్తవాళ్ళనుకుని మనని డబాయిస్తాడూ అని యిందాకటినుంచీ చూస్తున్నా. కానీ యెంతవరకూ వేషాలేస్తాడో చూద్దాం అని వూరుకుంటున్నా. మన తడాఖా తెలీదు కాబోలు" అన్నాడు.

దొంగరాముడూ దొంగభీముడూ గుడ్లు మిటకరించి గబ గబా ఆలోచిస్తున్నారు...."అసలు వీడెవడు? పైగా వీడి బాబాయెవడు? మన పేరెలా తెలిసింది?" అని.

వీళ్ళు దారికొచ్చారు కాబట్టి కథ అడ్డం తిరగకుండానే వీళ్ళని మంచిచేసుకోవడం యెలాగా అని రామారావు ఆలోచించాడు. ఒక్క నిముషం నిశ్శబ్దం ప్రవర్తిల్లింది.

"ఆ సైకిలెందుకు తెచ్చారురా? పాపం ఆయన యెంత ఇబ్బంది పడుతున్నాడో తెలుసా?" అన్నాడు రామారావు హఠాత్తుగా.

దొంగలు మొహ మొహాలు చూసుకున్నారు. రైతో అనుకుని విజృంభించాడు రామారావు. ' పోనీలే. తెస్తే తెచ్చావులే వాడుకో....సరేగాని రేపు ప్రొద్దున్న ఓసారి కనపడు, రెండు సిలుకు చొక్కాలిస్తాను. మీ చిట్టి కిష్టం అని నాకు తెలునులే....నా దగ్గిర సిగ్గెందుకురా. అవును గాని ఓ ఉపకారం చేసిపెట్టాలిరా రావుడూ....అన్నట్టూ నీ పేరేమిటన్నావు? ఆ! భీమన్నా. మరే భీమన్న కదూ....ఓ పని చేసి పెట్టాలోయ్. పది డబ్బులు గిట్టేదేలెండి. జైలుకి పంపే పనికాదు. ఏం, వారం రోజులు నాతో తిరగండి. చెరి పాతిక రూపాయలిస్తా'' అన్నాడు.

దొంగరాముడు అండ్ కోవారు కొంచెం అనుమానంగా చూశారు. ఇదంతా పోలీసులకి పట్టిచ్చే ఎత్తేమోనని.

'' ఒట్టురా అబ్బీ. మీ వూరి ముత్యాలమ్మతోడూ. నీతోడు. మా బాబాయికి చెప్పను. నా సొంత పనికే యిది ... ఏవంటావు సరేనా? రైట్. రేపు ప్రొద్దున్న తొమ్మిదింటికి దుళ్ళ తూము దగ్గరకి రండి. చొక్కాలూ, బయానాకి డబ్బూ తెచ్చి యిస్తాం సరేనా? '' అన్నాడు రామారావు. సరే అన్నాడు రామన్న తెగించి.

రామారావు యింకొంచెం పునాది గట్టిచేశాడు. '' నాకు నమ్మకం యెలా? మీరు పారిపోతే...ఓ పని చెయ్యండి, ఆ సైకిలు నాకిచ్చి మీరు మళ్ళీ బస్తీకి వెళ్ళి సత్రంలో పడుకోండి. ప్రొద్దున్నే బస్సుకి బయలుదేరి వచ్చెయ్యండి. సైకిలుకేం పరవాలే'' అన్నాడు.

దొంగలిద్దరూ తటపటాయించారు '' సరే బాబయ్యా '' అన్నారు సైకిలు అప్పగించి.

'' రైతో రేపు దుళ్ళసంతకి రండి! ''

దొంగలిద్దరూ దండాలు పెట్టి మరీ వెళ్ళారు.

రామారావు, రాజా చెరో సైకిల్మా ఎక్కి బయలుదేరారు.

ఓ ఫర్లాంగు దూరం వెళ్ళాక 'హమ్మయ్య' అన్నాడు రామారావు.

"ముప్పావలా కోడిపిల్లకి మూడున్నర చేసే పందిపిల్లని దిష్టితీసినట్లుంది. వెధవది సిలుకుచొక్కా, జేబులో ఉన్న రెండు రూపాయలూ పారేస్తే పోయేదానికి ఈ కామాటం ఏవిట్రా రావుడూ" అని గొణిగాడు రాజా. సైకిలూ, రిష్టు వాచీ కూడా దొంగలకి సరదా కలిగిస్తాయని అతనికి తట్టలేదు.

రామారావు దూరదృష్టిగల రాజకీయ వేత్తలా నవ్వాడు గంభీరంగా మసక వెన్నెల్లో. అది రాజాకి కనబడలేదు. పోజంతా దండుగ అనుకున్నాడు రామారావు.

"ఇవాళ చిత్తం వచ్చినట్లు బుకాయించామని రేపు వాళ్ళు పసిగడితే యెంత ప్రమాదంరా! దొంగలతో ఆట పాములతో చెలగాటం అన్నారు" అన్నాడు రాజా మళ్ళీ.

"ఏడిశావు బోడి సామెతలూ, నువ్వూను. రేప్పొద్దున్న వాళ్ళు తారున హడలి చచ్చేట్లుగా నిజం చెప్పెయ్యనూ! చెరో ఐదూ చేతికిచ్చి, పైగా వాడి సైకిలు తిరిగి యిచ్చేసి, రెండు సిలుకు చొక్కాలు కూడా ఇస్తే, వాళ్ళు మన చేతిలో కుక్కలై పోరుట్రా" అన్నాడు రామారావు

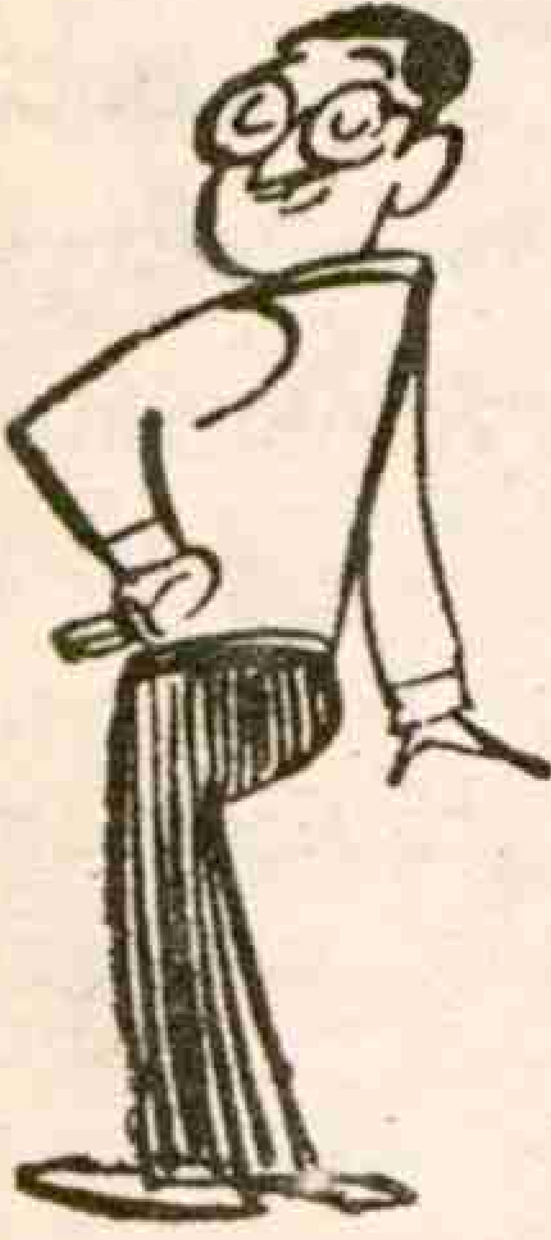
"ఈ సైకిలు బావుంది" అన్నాడు వీర్రాజా.

"వెధవ్వేషాలెయ్యకు...దొంగలతో ఆట పాములతో చెలగాటం వంటిదన్నారు. తెలుసా!" అంటూ యెత్తి పొడిచాడు రామారావు.

"బోడిన్నర సామెత, ఎంగిలి సామెత. ఇంతకీ వాళ్ళతో నీకు పనేమిట్రా, ఉద్యోగాలిస్తానన్నావు?"

"అదే అడక్కు...నాకూ తెలీదు. కాని సుందరం గాడి సంగతి,

మావయ్య యెన్నికల సంగతీ తాడూ పేడూ తేల్చడానికి వాళ్ళు పనికొస్తారులే'' అన్నాడు రామారావు మళ్ళీ గంభీరంగానే.

చదువరీ ఒకపరి యిటు రమ్ము. ఈ తెరువరు లిరువురి తెరగుల పరికింతము.

...ఈ కథకు రామారావు నాయకుడు. ఇప్పటికిప్పుడు కాకపోయినా, తెల్లవారాకయినా అతడిని చూస్తే అతని వయస్సిరువది రెండేండ్లుండ వచ్చునని తోపకమానదు. అయితే అది తప్పు, అతని వయస్సిరువది యారేండ్లు! విశాల పాల భాగము, పొడుగైన నాసిక, సన్నటి పెదవులు, చురుకైన కళ్ళూ చూస్తే ఉన్నత వంశ సంజాతుడనీ, అందగాడనీ చటుక్కున స్ఫురిస్తుంది. ఒకవేళ స్ఫురించకపోయినా, ఎవర్నడిగినా చెప్పేస్తారు. చీకట్లో కనబడవుగాని, అతని చేతికి మంచి వుంగరం, రిష్టువాచీ ఉన్నాయి అనీ, వాళ్ళింట్లో యినప్పెట్లో డబ్బూ, అతని పెట్టెలో ఉన్న సిలుకుచొక్కాలూ, సూట్లూ చూస్తే ధనవంతుడని అంతా ఒప్పుకుంటారు. హొయలు, వాటం, వాలకం చూస్తే విలాస పురుషుడనిపిస్తుంది.

ఈ రామారావు విలాసాలలో విద్యాభ్యానం ఒకటి. ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయానికి పోషకుడు. అనేక సంవత్సరాలు ఇంటర్మీడియెట్ పరీక్షలకు వెళ్ళి అనుభవం గడించాడు. ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరాలుగా బి.ఏ. పరీక్ష గుట్టు మట్టులన్నీ పరిశోధిస్తున్నాడు. చలనచిత్ర పరిశ్రమకు మహారాజ పోషకుడన్న విషయం సువిదితమే. పోతే, సినిమా పత్రికలకు రామారావు రాజపోషకుడు: అతడు తన కాపీని ముందుగానే రిజర్వు చేసుకుంటాడు. సినిమా పత్రికలకు ప్రశ్నలు పంపడం దైనందనీయ కార్యక్రమం.

"ఎడిటర్జీ! ఫలానా తారా తారడూ యేమౌతారు?"

' ఫలానా చిత్రంలో ఫలానేశ్వరరావూ, ఫలానీమతీ యెడబాటుకు గురి అయినపుడు శ్రీమతి ఫలానీమతి యేడుస్తూ ఓ పాట పాడుతుంది. ఆ సన్నివేశంలో ఆమె చారల జాకెట్టు ధరించిందని నేనూ, కాదు నల్ల జాకెటని మా మిత్రుడూ వాదించుకుంటున్నాం. మీరెవరితో యేకీభవిస్తారు సంపాదక మహాశయా'...'నాకు ఫలానా తారణేశ్వరితో హీరోగా నటించాలని ఉంది. మీ అభిప్రాయం ? '...ఇత్యాది ప్రశ్నలు ఆయా పత్రికలలో నుండి కత్తిరించిన కూపన్లలో మాత్రమే యితడు వ్రాసి పంపుతాడు. అవి ప్రచురింపబడే పర్యంతం ఆయా పత్రికలు కొంటూ ఉంటాడు. ఒక్కొక్కసారి కాలేజి అమ్మాయిల పేరుతో తనే ప్రశ్నలు పంపడం కద్దు.

రామారావు పరేంగితజ్ఞుడు. ముఖ్యంగా అమ్మాయిల ఇంగితం ఇట్టే గ్రహించగలడు. వాళ్ళ మావయ్య నూరయ్య గారి ఇంగితం యితనికి పదో ఎక్కం అంత బాగా కంఠతా వచ్చు. తరువాత నల్లి హృదయం కూలంకషంగా అవగాహన చేసుకున్నాడు. దీనిపై బ్రహ్మాండమైన పరిశోధనలు చేశాడు. వాటి ఫలితాలను చిన్న గ్రంథంగా రచించాడు. వాటిని చక్కని ముచ్చటైన ముద్దుగొలిపే బైండు పుస్తక రూపంలో ప్రచురించాలని అతని ఆశయం...అందుకు డబ్బుకావాలి.

డబ్బైతే ఇంట్లో వుంటుందికాని అమ్మ యివ్వదు. అమ్మకి మావయ్యమాట సుగ్రీవాజ్ఞ. మావయ్య లావుగా ఉంటాడు. పెద్దవాడు. పైగా పెద్దమనిషి. అన్నిటికీ ' ఎందుకూ ! ' అని అడుగుతాడు, ' నాకు తెలుసులే వెధవాయా ' అంటాడు. అందుకే నాన్న పోతూ పోతూ మావయ్య మాట వినవలసిందని అమ్మకి చెప్పి ఒట్టేయించుకు పోయాడు.

తనని ఆకతాయని తిట్టి మరీపోయాడు. అందుకని యినప్పెట్టె తాళాలు అమ్మ చేతిలోనే ఉన్నా, ఆ తాళాలకు తాళాలు మావయ్య చేతిలో ఉంటాయి. ఇంకోటి...మావయ్య అచ్చం అసలు సిసలు మావయ్య కాదు. వేలువిడిచిన మావయ్య అన్నమాట. ఒంటరి పక్షిలా పెళ్ళీగట్రా లేకుండా వూళ్ళంట తిరుగుతూ ఉంటే నాన్నే దగ్గరకు తీసి ఆశ్రయం యిచ్చాడు. ఈ విషయాలన్నీ రామారావు వీర్రాజుకీ ఆప్తమిత్రులకీ చెప్పుకుని ఇదవుతూ వుంటాడు.

"మావయ్య మనకి పెద్దదిక్కురా నాయనా. వాడి మాట తోసి రాజనకు. దక్షత గలవాడు" అంటుంది రామారావు తల్లి ఎప్పుడూ.

రామారావుకి మావయ్య దక్షత యేమిటో బోధపడలేదు. అదం టాడు, ఇదంటాడు, ఐదంటాడు, పదంటాడు. అమ్మని బెల్లించి డబ్బు ఒడేసుకుని పోతాడు బస్తీకి. పేకాడతాడు డబ్బుపెట్టి. పైగా నల్లమందొకటి. అమ్మకి చెప్పితే నమ్మదు. "పోనీలే పెద్దముండావాడూ, బతికినన్నాళ్ళూ బతకడు. వాడేడుపు వాడు చూసుకుంటాడులే గాని నువు నీతులు చదవకు. తప్పు" అని కోప్పడుతుంది అమ్మ. ఈలోగా నా ఏడుపు నన్నేడవనీయడే అని విసుక్కుంటాడు రామారావు. ఇంకొక్కముక్క. రామారావుకి పెళ్ళి కా లేదు. సుబ్బలక్ష్మి అనే పిల్లని చేసుకోవాలని ఉబలాటం. ఇంక వీర్రాజు, అంటే రాజు. ఈ రాజు రామారావుకి నేస్తం. ఇతనూ విద్యా సంస్థలనీ, కళనీ పోషిస్తాడు. కొంచెం ఆస్తి, ఓమాదిరి అందం, బోలెడు తెలివితేటలూ, అమ్మా, ఓ ముసలిబామ్మా ఉన్నారు.

దొంగరాముడి బారినుండి తప్పించుకున్న హీరో రామారావూ, సైడు హీరో వీర్రాజూ ఇళ్ళు కెళ్ళి పడుకున్నారు. పొద్దున్నే హెచ్. రామారావే, ఎ హెచ్. వీర్రాజును పరిచయం చేస్తాడు.

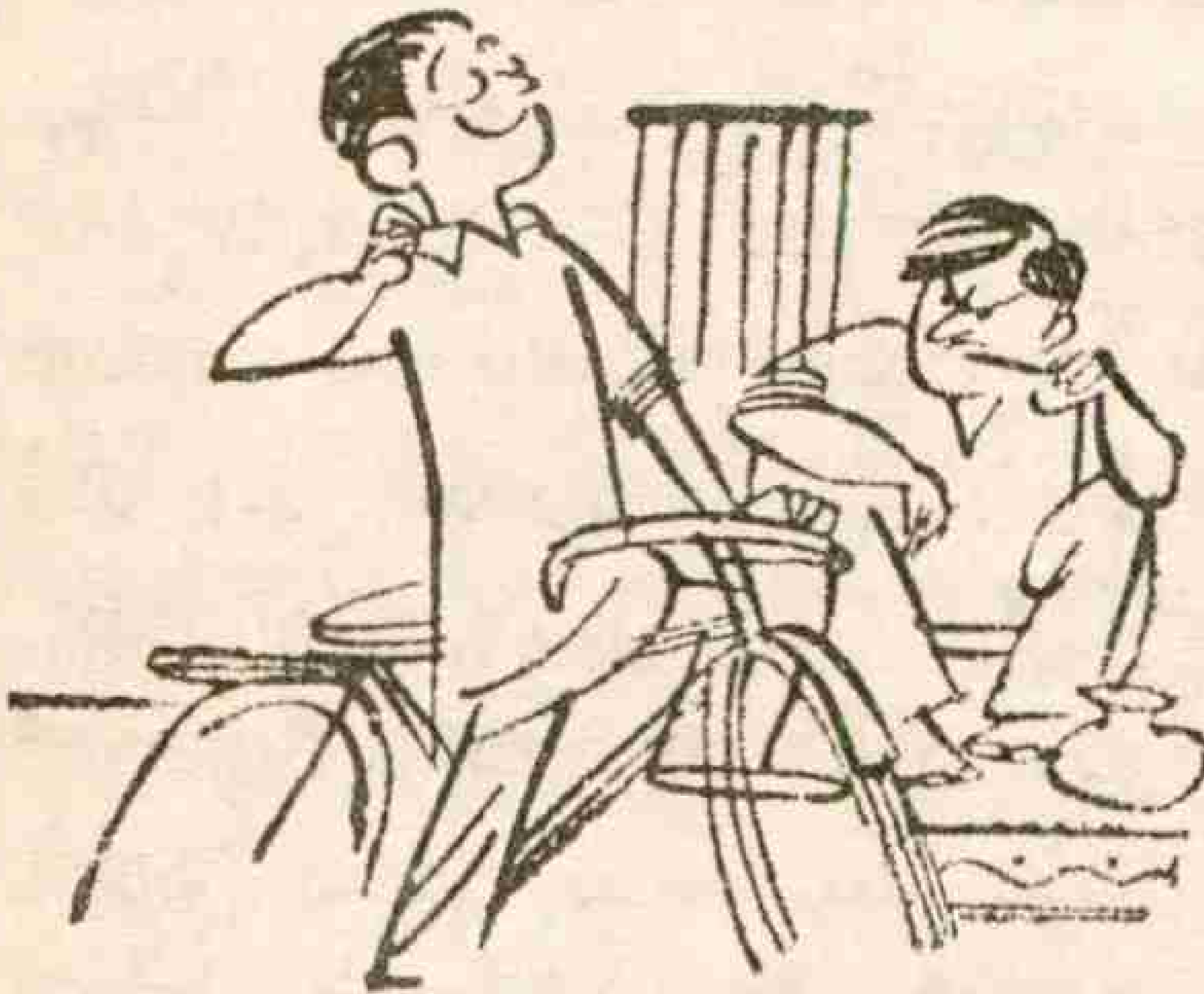
* * *

తెల్లవారిందనే దురభిప్రాయంతో కోడికూసింది. కాకులు మేలుకున్నాయి. ఈగలు డ్యూటీకి బయలుదేరాయి. దోమలు విశ్రాంతికి ఉపక్రమించాయి. దొలిగుంటల్లో పిల్లులు బద్దకంగా లేచి వళ్ళు విరుచుకుని బయటకు నడిచాయి. ఆవులు అంబా అన్నాయి. పువ్వులు వికసించాయి. నవ్వడం అలవాటైన పిల్లలు చక్కగా నవ్వారు. ఉత్తిపుణ్యానికి యేడవడం వృత్తిగా గల పిల్లలు చక్కగా ఏడుపు మొదలెట్టారు. కొద్దో గొప్పో పాడిగల ఇళ్ళలో అమ్మమ్మలూ, బామ్మలూ భూపాల రాగచ్ఛాయలో " అమ్మా గుమ్మడేడే " అని పాడుతూ మజ్జిగ చిలుకుతున్నారు. ముద్దబంతి పూలలా బొద్దుగా పచ్చగాఉన్న అమ్మాయిలు పంచకళ్యాణి గుర్రాలకు మల్లే శోభిస్తూ కళ్ళు నులుముకుని కాటిక మరింత అందంగా పులుముకుంటూ, అమ్మలచేతా, బామ్మలచేతా నున్నితంగా చీవాట్లు తింటూ యిళ్ళు కలకలలాడేలా తిరుగుతున్నారు. కొందరు గుమ్మాలలో పేడనీళ్ళు చల్లి, సంక్రాంతి ముగ్గులు తీర్చిదిద్దుతూ, ముగ్గులంత అందంగా సజీవంగా నవ్వుతున్నారు. పదేళ్ళ పిల్లలు గొబ్బి తట్టుతున్నారు! రౌడీ తమ్ముళ్ళూ, రాలుగాయి కుర్రాళ్ళూ లేచి గోడీబిళ్ళలూ, బొంగరాలూ, పిడకల దండలూ కులాసాగా ఉన్నాయో లేదో చూసుకుని, చద్దన్నాలకి సిద్ధం అవుతున్నారు. బస్తీ వెళ్ళొచ్చిన యువకులు, గడ్డాలు పెరక్క పోయినా సరేనని రేజరు సెట్టు, అద్దం సిద్ధం చేసుకుంటున్నారు చీవాట్లు తింటూనే. సాతాని జియ్యరు ఒక ట్రిప్పు పూర్తి చేసుకున్నాడు. కాలవ రేవంతా నీటి కడవలు నెత్తిన పెట్టుకుని నడిచే అప్పలమ్మలతో, బిందెలు చంకన పెట్టుకుపోయే బామ్మలతో చూడముచ్చటగా ఉంది. బస్తీకి కూరల కావిళ్ళు చాలా పెందరాళే వెళ్ళాయి.

ఆలస్యంగా లేచినవాళ్ళు హడావిడిగా పోతున్నారు. ఈనరయ్య హోటలునుంచి, ఎండు తామరాకుల వేడి వేడి ఇడ్లీ పొట్లాలని ఆఘ్రాణించి ఆనందిస్తూ కొందరు కుర్రాళ్ళు తిరుగుతున్నారు. ఈ హడావిడంతా చూసి నిజంగానే తెల్లవారిందనుకుని సూర్యుడు ఉదయించాడు. మొత్తం

మీద లోకం అంతా మేలుకుని బిలబిల తిరగసాగింది.

రామారావుకి మాత్రం యింకా తెల్లవారినట్లు నమ్మకం కుదరలేదు. వాళ్ళ మామయ్య బోలెడు సార్లు రామారావుని తిట్టి, గావుకేకలు పెట్టి కండువా వేసుకుని ఊరేగబోయాడు. రాత్రి సినిమాలో హీరోయిన్ యిటూ, సుబ్బలక్ష్మి అటూ ఉండగా పండు వెన్నెలలో విహరిస్తున్నట్లు కలగంటున్న రామారావుకి లేవడానికి బుద్ధి పుట్టలేదు. వెర్రిలోకం మోసపోతూంది అనుకున్నాడు మగత నిద్రలో. సూరమ్మగారు వచ్చి తట్టి లేపింది. గోడ గడియారం తొమ్మిది వేసింది. ఠపీమని లేచి కూర్చున్నాడు రామారావు. సీమ గడియారాలు అబద్ధం చెప్పవు.

వేపపుల్లా, చెంబూ నీళ్ళూ పట్టుకుని వీధరుగు మీద మఠం వేసుకుని దంత ధావనానికి ఉపక్రమించాడు రామారావు. సంక్రాంతి ముగ్గులతో వీధిలోని ప్రతి ఇంటి వాకిలీ వెలిగి పోతోంది.

"బాగుల్లాయి బుగ్గులు" అనుకున్నాడు రామారావు బద్ధకంగా.

వీర్రాజు వచ్చి రివ్వున వాలాడు అరుగు ప్రక్కన. "సిగ్గులేకపోతే సరి తొమ్మిదింటికి లేచి పైగా వీధరుగుమీద దుకాణం పెట్టాడు....తెములు, తెములు. దొంగరావుడు వెదుకుతూ వుంటాడు దుళ్ళ దగ్గిర. అనుమానం తగిలితే తరిమి తరిమి తంతాడు." అన్నాడు. "రాజా వెడలె రవితేజము లలరగ" అనతగినంత ఊపులో జోరుగా వచ్చాడు వీర్రాజు. సిలుకుచొక్కా వేసుకున్నాడు. సిలుకు పైజమా కూడా తొడిగాడు. నున్నగా క్రాపు దువ్వాడు. రాత్రి దొంగరాముణ్ణి దబాయించి తెచ్చిన రాలీ సైకిలు

మీద కూర్చుని విలాసంగా ఓ కాలు రామారావు కూర్చున్న అరుగుమీద ఆనించి హొయలు ఒలకపోశాడు. రామారావు బద్ధకంగా తలెత్తాడు. ఎగాదిగా చూశాడు వీర్రాజుని "మెడలో ఒంటిపేట బంగారు గొలును ఒక్కటే తక్కువ....దసరాబుల్లాడిమల్లె, తోటిపెళ్ళికొడుకల్లె ఉన్నావు" అన్నాడు.

"చాల్లేవోయ్, నణుగుడుమాని తెములు."

"అయిపోయింది తొందరపడకురా....స్నానం గీనం జెయ్య నులే....వచ్చాక చూసుకుందాం" అన్నాడు రామారావు.

"ఏం గిరాకీ! స్నానం వాయిదా వేస్తున్నావు. మీ మగదక్షత ఊళ్ళో లేదా"

"లేకేం నిక్షేపంలా ఉన్నాడు. అమోఘంగా బోలెడున్నాడు. ఆ మాటకొస్తే మా పెద్దదిక్కు ఉన్నంతగా యింకెవడూ లేడు. ఇప్పటిదాకా కథాకళీ ఆడి ఇప్పుడే ఊరేగాడు కందువా వేసుకు దండోరా వెయ్యడానికి".

'దండోరా ఏంట్రోయ్ వంతులూ!' అన్నాడు వీర్రాజు ఉషారుగా.

"ఏమిటి కాదురోయ్ అను...నేను వాజమ్మననీ, చవటవనీ, స్నానం చెయ్యననీ దండోరా వేయించి, అందరిచేత సుబ్బలక్ష్మి నాన్నకి చెప్పించాలని."

"ఊఁ చెప్పించి?"

"సుబ్బులిన్ని బంగారయ్య దూరవుచుట్టం సుందరంగాడికి ఇప్పించాలని. ఆ పైన కరణంగారి కూతురు సీతని నా నెత్తికి కట్టాలని."

"భేషుగ్గా ఉంది. మనక్కావలసిందదేగా, పోయి మీ మావయ్య కాళ్ళమీదపడు 'హే పెద్దదిక్కా! మా యింటి మగదక్షతా! నిన్ను అపార్థం చేసుకున్నానుసుమీ' అను" అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు దంతధావనం పూర్తిచేసి లేచి నుంచున్నాడు అరుగు మీద.

''నరేలే, అరుగుమీద కూర్చుని యేదున్తూ వుండు.. బట్టలు మార్చుకుని, అమ్మదగ్గిర డబ్బులు నంపాదించుకు అరగంటలో వస్తా...చాలా మాట్లాడాలి. రాత్రి మా పెద్దదిక్కు నా పెళ్ళి గురించి అమ్మకి బోలెడు హితోపదేశం చేశాడులే'' అంటూ లోపలికి వెళ్ళాడు రామారావు...

* * *

...ధనియాల కాఫీ గడగడా తాగేసి ''అమ్మా పదిరూపాయలే'' అన్నాడు రామారావు ''అమ్మా కానీయే'' అన్నంత ముచ్చటగా గారాబంగా.

''ఎందుకు చిట్టినాన్నా పదిరూపాయలు? నౌకర్లకీ చాకర్లకీ జీతాలివ్వాలా? చుట్టలు కాల్చడానికా?'' అంది నూరమ్మగారు.

''కాదులే అమ్మా, రాజమండ్రి వెళ్ళాలి...ఉద్యోగం దొరికే టట్టుందిలే''అన్నాడు రామారావు.

''చాల్లే. నువ్వేం ఉద్యోగాలు అఘోరించక్కరలేదు... అయినా డబ్బా, గిబ్బా నన్నడక్కు. మావయ్య రానీ చూద్దాం. అన్నట్టు మర్చిపోయా. అలా కూచో. ఏవిటలా ఆడిపోతున్నావు? చూడూ, మావయ్య కరణంగారితో మాట్లాడాడుట. ఈ వేసంగుల్లో వాళ్ళ 'తమ్మనిచ్చి...''

''నేను బి.ఏ. అయేదాకా పెళ్ళి మాట ఎత్తకమ్మా.''

'బి.ఏ. అయితే అవుదువు గానిలే యిప్పుడు మాట చెప్పడాని కేవిట్రా?'

రామారావు చురుకైన బుర్ర చకచక పని చేసింది.'' నరే నేనడిగిన పదిహేను రూపాయలూ యిప్పుడిస్తే కరణంగారి నంబంధం నంగతి

ఆలోచించి రేపు చెబుతా.''

''ఇప్పుడే కదురా పది రూపాయలన్నావు!''

''సమయానుకూలముగా రేట్లు హెచ్చించబడును. షరా: రూల్సు మామూలే'' అన్నాడు రామారావు.

''తగలెయ్యి, నాయనా తగలెయ్యి నీ ఇష్టం వచ్చినట్లు తగలెయ్యి డబ్బు. ఆ మహారాజు చచ్చిచెడి యిచ్చిందంతా యిలా నిర్వాకం చెయ్యి... పట్టికెళ్ళు... మీ మావయ్య వచ్చాక——''

''అయితే నాకనలు డబ్బే అక్కర్లేదమ్మా ... ప్రతీది మావయ్యతో చెప్పాలేమిటి ? ...నాకక్కర్లేదు, పాతికేళ్ళొచ్చినా ఇంకా పర్మిషనే'' అంటూ గునిశాడు.

''నువ్వు పాతికేళ్ళొచ్చిన కుర్రాడిలాగే నడుచుకుంటున్నావా అంట... నీ కామాత్రం జ్ఞానం ఉంటే మావయ్య పెద్దరికం ఎందుకు చేస్తాడు నీమీద...కాకపోయినా వాడేం పరాయివాడుట్రా...మనకి మాత్రం వాడికన్న కావలిసిన వాళ్ళెవరున్నారు'' అంది సూరమ్మగారు.

''అంతక్కర్లేని వాళ్ళింకోళ్ళు లేరు...నీకేం తెలుసమ్మా. ఇంట్లో నాలుగు గోడలమధ్యా కూచుంటావు. మీ వేలు విడిచిన అన్నయ్య, మన యింటి పెద్దదిక్కు అయిన సూరయ్యగారి పేరు రాజమండ్రి నుంచి తెనాలిదాకా మోగిపోతోంది...సాటిలేని మేటి ఢంకా ఫలాను ఆటగాడని.''

''ఛఫ్...పెద్దంతరం చిన్నంతరం లేకుండా నోటి కొచ్చినట్టల్లా ఏవిట్రా ఆ పేలుడు?...మిడిసిపడిపోతున్నావు...వాడంటే, వాడి పొడంటే యెందుకలా గయ్‌మంటావు - ఏం చేదు పెట్టాడా ?''

''పెడతాడు చూడు...నాకు టైమవుతోంది...అయితే నేను

సీతని పెళ్ళాడడం లేదు. అంతేగా ?''

సూరమ్మగారు ఫక్కున నవ్వింది. ''పొట్టనిండా పుల్లెడు బుద్ధులున్నాయి పొట్టివాడివి కాక పోయినా...ఇంద. పట్టికెళ్ళు...పెంద రాళే కొంపచేరు మళ్ళీ'' అంటూ పదిహేను రూపాయలు చేతిలో పెట్టిందావిడ.

''ఇదేమిటమ్మ! ఇరవై ఇస్తానని పదిహేను చేతిలో పెట్టావు? నేను అడిగింది పాతికా నువ్వు యిస్తానన్నది యిరవై. తీరా చేతికిచ్చింది పదిహేనూనా! బావుంది. పంచపాండవు లెందరంటే మంచపుకోళ్ళలా ముగ్గురంటూ రెండు వేళ్ళు చూపించాడట వెనకటి కెవడో''అంటూ తూనీగలాగ ఎగిరిపోయాడు రామారావు.

''హారా! ఎంతనేర్చుక పోయావురా మాటలు!'' అంటూ ముక్కుమీద వేలువేసుకు విస్తుపోయింది సూరమ్మగారు. ''మరే. అచ్చం ముమ్మూర్తులా తండ్రి తీరే...పోలిక లెక్కడికిపోతాయి వదినా. అన్నగారంత చతురుడే వీడూను.. ఔనుగాని వదినా, మీ డబ్బాలో డబ్బాడు కాఫీపొడి ఉంటే యిద్దురూ చుట్టాలు దిగారు'' అంది పెరటి గుమ్మంలో నించున్న పొరుగింటి బామ్మగారు.

* * *

రామారావూ, వీర్రాజూ చెరో సైకిలూ యెక్కి ఉషారుగా బయలు దేరారు దుళ్ళ సంతదగ్గిర దొంగరాముణ్ణి కలుసుకోడానికి.

రామారావు పట్టపగ్గాలు లేకుండా ఉన్నాడు. ''రాజూ!

ఈసరయ్య దుకాణానికి పదరా ముందర పెసరట్లు లగాయించి, మా సుబ్బుల్ని చూసి మరీ వెళ్దాం దుళ్ళ సంతకి. అయిన ఆలస్యం ఎలాగా అయింది.'' అన్నాడు.

ఈసరయ్య హోటలులో వేడి వేడి ఇడ్డెన్లూ, చెరో పెసరట్టూ ఆరగించి కర్తవ్యం ఆలోచించారు. ఈసరయ్య ఇచ్చే ఇండియాకాఫీ ఏడుస్తూ తాగారు. కిళ్ళీ బిగించి సిగరెట్టు ముట్టించి శివాలయం వీథంట బయల్దేరారు. సుబ్బలక్ష్మి ఇల్లు ఆ వీథిలో వుంది.

''అదుగోరా సుందరంగాడు దొంగవెధవ'' అన్నాడు రామారావు.

అరుగుమీద సుబ్బులు తండ్రితో సుందరం మాట్లాడేస్తున్నాడు - తలా చేతులూ తిప్పుకుంటూ. ఆయన యెంతో ఆదరంతో సుందరం మాటలువిని తల వూపుతున్నారు.

''హా! వీడా నీపాలిట విలన్?'' అన్నాడు రాజు సాలోచనగా. రామారావు మాట్లాడ లేదు. ఎదురుగా కాలవనించి మంచినీళ్ళ బిందె చంకనేసుకుని, ఎడంచేత్తో ఎనిమిదేళ్ళ పిల్ల చెయ్యిపట్టుకుని కబుర్లు చెబుతూ వయ్యారంగా వస్తోంది సుబ్బులు. పమిట పరికిణీ కుచ్చెళ్ళు పనిమంతురాలైన ఇల్లాలి చీరకుమల్లె ఒక పక్కకి యెత్తికట్టింది. పసుపు పచ్చగా ఉన్న ఆమె కోలముఖంలో సన్నటి కళ్ళ నలుపు కొంచెం చెదిరిన కాటుకవల్ల కొట్టొచ్చినట్టు కనపడింది. పక్కన నడుస్తున్న చిన్నపిల్ల మూలంగా ఆమె విగ్రహం నిండుతనం ప్రస్ఫుటంగా కనబడింది. ఒంటి రాయి

ముక్కుపుడకవల్ల పొడుగైన నాసిక మెరిసిపోతోంది. ఎర్రటి, మెత్తటి పాదాలు, వాటిని చుట్టుకుని ఉన్న సన్నని వెండి పట్టాలు, వాటికి మూడంగుళాలపైగా అడవి గుర్రం మెడమీద జూలులాగ యెగిరెగిరి పడుతున్న తెల్లపరికిణీ తాలూకు వల్లంచు, చూస్తే రామారావుకి దేవతలూ వాళ్ళూ జ్ఞాపకం వచ్చారు. శ్రావణలక్ష్మి ఆకారం కొద్దిగా స్ఫురించింది. పక్కనున్న పిల్లతో ఏదో మాట్లాడుతూ మందహాసం చేస్తున్న సుబ్బులక్ష్మి పది అడుగుల దూరంలోకి రాగానే దేవుడు బొమ్మల్లో తలకాయచుట్టూ ఉండే పచ్చటి చక్రం వుంటుందేమోనని వెతకబుద్ధేసింది రామారావుకి. అమ్మాయిల్ని చూసీ చూడగానే నవ్వేసి ఈలవేసే రామారావుకి ఈ సుబ్బులు ఎదటపడగానే అలాటి వెకిలి ఆలోచనలు ఆమడదూరానికి పోతాయి. కళ్ళు, ఎడంవేపు గుండెకాయ మినహా మిగతా శరీరం యావత్తూ మరణిస్తుంది. మెదడు గడ్డకట్టుకు పోతుంది.

అందుకనే సుబ్బులు నాన్నా, సుందర్రావూ అరుగుమీద ఉన్నా లెక్క చెయ్యకుండా, ఆ యింటి ఎదట నడిరోడ్డుమీద నిలబడి పోయాడు రామారావు. సుబ్బులు తల ఎత్తి చూసింది. నవ్వింది. క్షణంలో నగంసేపులో రామారావు నిండా దీపాలు వెలిగిపోయాయి. సుబ్బులు నీళ్ళ బిందెతో సహా ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

"నిన్నేనోయ్ రామం! ఎక్కడికి బయల్దేరావ్?" అని మూడోసారి అడిగాడు సుబ్బులు తండ్రి జగన్నాథంగారు. "అయ్ - అయ్..." అన్నాడు రామారావు.

"ఆ యేమిటోయ్. అయా ఓయాను. మీ మావయ్య యేం చేస్తున్నాడు?"

రామారావు అప్పటికి బాగా తేరుకున్నాడు. "మావయ్యాండి... ఉన్నాడు...ఉన్నాడండి...షికారెళ్ళాడు...అదే ఆ కరణంగారింటికి -

వస్తానండి. దుళ్ళదాకా వెళ్లాలి'' అంటూ సైకిలెక్కాడు రామారావు.

జగన్నాధంగారు మళ్ళీ సుందరంతో మాటలకు దిగారు.

ఊరుదాటాక రామారావన్నాడు ''అబ్బీ! వాడేరా సుందరం. వాడికే ఈ సంబంధం చెయ్యాలని మావయ్య ప్రయత్నం.''

''వాడికేం నిక్షేపంలా ఉన్నాడు దీపం వంటి కుర్రాడు.''

''నేను కాదన్నానురా! ఫస్టుగా ఉన్నాడు. చదువుంది; డబ్బు అట్టే లేదు. బుద్ధిమంతుడు, పైగా పాటలు రాస్తాడు. ఇంచుమించు నా అంత అందంగా ఉంటాడు. ఎటొచ్చీ లోటొకటే - పూర్తిగా నా అంత అందం వుండకపోవడం.''

''అందుకనే నువ్వు సీతను పెళ్ళాడు.''

''ఒరేయ్! నువ్వు సైకిలు దిగరా''

''ఏం కొడతావా?''

''దిగు చెప్తా - అదక్కడ పడేసి ఇలా కూర్చో -''

దోవ పక్కన మామిడి చెట్టు నీడని కూచుని యిద్దరూ సిగరెట్లు ముట్టించారు.

''రాజా! ఇంక వేళాకోళం ఆడకురా - నాకు ఏడుపొస్తోంది'' అన్నాడు రామారావు.

''ఏడవడం మాత్రం వద్దు. సంగతి చెప్పి మరీ ఏడు.''

'' సుబ్బుల్ని నేను సీరియస్‌గా ప్రేమించానురా. నిజంగా పెళ్ళి చేసుకుంటా. ''

'' నీ తలకాయి, నీకు లవ్వేమిట్రా నాబొంద, ఊరికో లవ్వూ, వీధికో లవ్వూ, రోజుకో లవ్వూను. ''

'' రాజా, హాస్యంకాదురా. నీమీద ఒట్టు. ఈ సిగరెట్టు మీద ఒట్టు. ఈసారి సెలవలకొచ్చాక, సుబ్బుల్ని చూశాక గట్టిగా తెలిసొచ్చింది...ఇంత చిత్రమైన తియ్యటి బాధ ఎప్పుడూ లేదురా - ఇదే ప్రేమనుకుంటా! ''

'' రావుడూ! నాకు తెలుసురా - సుబ్బులిక్కూడా నువ్వంటే యిష్టమే. కానీ - వీలూ చాలూ కూడా కొంచెం ఆలోచించు. నీ స్థితికీ, నీ హోదాకూ తగినదాన్ని మీ మావ కుదిర్చాడు. పెద్దవాళ్ళు మాటలిచ్చు కున్నారు. సుందరాన్ని కూడా సుబ్బులికి స్థిరపరిచారట. నేను వాళ్లెప్పుడూ చూడలేదనుకో... ''

'' నేను మాత్రం చూసేడిశానురా. వాల్తేరులో అప్పుడప్పుడు లాంగ్‌షాట్‌లో చూసేవాణ్ని. బొత్తిగా యింత క్లోజప్‌లో చూడ్డం ఈ వూళ్ళోనే. మావయ్యతో పోటీచేస్తున్నాడే - బంగారయ్యగారు - ఆయనకి యెక్కడో ఆమడ దూరపు చుట్టంట. తల్లి లేదు, మొన్ననే తండ్రి పోయాట్ట. అందుకని చదువు మానేశాడు. ఆస్తి కూడా యేమంత లేదు. ఆ మాటకొస్తే ఏం లేదు. బంగారయ్యగారు యెన్నికలకోసం అని వాణ్ని లాక్కొచ్చాడు. పనిలో పని పెళ్ళికి యేర్పాటు చేస్తున్నాడు. ఆయనకి కొడుకూ గట్రా లేరుగా. ''

'' బాగుంది '' అన్నాడు వీర్రాజు నిట్టూర్చి.

'' ఏం బాగుంది? నీ తలకాయా, నా తలకాయానూ. ''

'' కథ ఇంతవరకెళ్ళాక యింక యెవరేం చెయ్యగలర్రా-

బాగుందనక. ''

'' నోరు మూసుకోగలరు. నన్ను హేళన చెయ్యడం మానగలరు. స్నేహితులయితే సాయం చెయ్యగలరు. ''

' సరేలేరా నోరు మూసుకుంటా. నువ్వు మాత్రం ఏంచేస్తావు చెప్పు. '

'' ఎలాగేనా కరణంగారి కూతుర్ని తప్పించుకుని సుబ్బుల్ని చేసుకోవడమే నాకిష్టం - సుబ్బులిష్టం. మా అమ్మను ఒప్పించగలను. చిక్కంతా ఇంటి మొగదక్షతగాడే. ''

' అదే ఎలాగంట! అయినా మీ మావకి ఇంత పట్టుదలెందుకు రా!'

'' అదే తెలీదురా. ఆరా తీద్దాంలే. ఇంకోటిరోయ్. కరణంగారి కూతుర్ని నాకు కట్టడం కోసం యెంత తిప్పలు పడుతున్నాడో, సుబ్బుల్ని సుందరాని కిప్పించడానిక్కూడా అంత తిప్పలూ పడుతున్నా డురా. దాని కోసం జగన్నాథంగార్ని మాలీసు చేస్తున్నాడు. సుందరం - ఇంతవాడు అంతవాడంటున్నాడు. కరణంగారిచేత బంగా రయ్యకి చెప్పిస్తున్నాడు ఏమిటో మరి - ''

'' ఈ రామాయణంలో దొంగరాముడి పిడకలవేటేమిట్రా. వీళ్ళకి ఉద్యోగం యిస్తానంటావ్ - ఈ గోలేమిట్రా - '' అన్నాడు వీర్రాజు లేస్తూ. ఇద్దరూ సైకిళ్ళెక్కారు.

'' నేను కలగన్నా నేమిటి దొంగల సంగతి. నిన్న రాత్రి తప్పించు కోడానికి యేదో ఎత్తు వేశాను. దరిమిలాను ఓ ఊహ తట్టింది. వీళ్ళని మన పనిలో యెక్కడో వాడుకోవచ్చని... ''

'' అందాకా పోషిస్తావా ? ''

'' పోషణేముంది ? ఇప్పుడు వాళ్ళసైకిలు వాళ్ళకిచ్చేస్తాం. ఆపైన చెరో ఐదూ బయానా ఇస్తాం. ఎల్లుండి కనబడమందాం. ఎన్నికలు ఆదివారం నాడేగా ? - అరుగో రామన్నా, భీమన్నా. ఔను - ఏమోయ్, కులాసానా ? ఆలస్యం అయింది. ఏమనుకోకండి' అన్నాడు క్షమాపణ చెపుతున్నట్టు.

* * *

చదువరీ-ఈ కథకు రంగస్థలం ఒక చిన్న గ్రామం. జనాభా పిల్లా మేకా కలిసి యేడువందలు పైచిలుకు. మేకల్ని తీసేస్తే దాదాపు ఏడొందలు. ఇందులో పిల్లలు రెండొందల పాతిక. పెద్దలు నాలుగువందల అరవై అయిదు మంది. మిగతా పదిమందిలో కథా కాలం నాటికి పెళ్ళీడు ఆడ పిల్లలు యిద్దరు. పెళ్ళీడు హీరో, అతని చెలికాడూ కాక మిగతా ఆరుగురూ పెద్దమనుషులు. వీళ్ళుకాక కొత్తగా కాపరం వచ్చిన కుర్రవాడు సుందరంతో కలిసి మొత్తం జనాభా ఏడువందల ఒకటి. అయినా శ్రీ ప్రభుత్వంవారు ఈ గ్రామస్తులు ఎన్ని మహజర్లు పెట్టుకున్నా పంచాయితీ ఏర్పాటు చేయించలేదు. శ్రీ ప్రభుత్వంవారు త్వరలోనే ఏర్పాటు చేయిస్తామన్నారు - పంచాయితీయే కాదు - శాసనసభ. ఆ మాటకొస్తే పార్లమెంటు, ఇంకా సెప్పాలంటే ఐక్యరాజ్యసమితి కూడా ఇక్కడే స్థాపించవచ్చు. ఆ గ్రామంలో పార్టీలూ, కక్షలూ పుష్కలంగా వున్నాయి. అపుడపుడూ ఒకటీ అరా తలలు బద్దలు కొట్టుకొనడం కద్దు. నాగరికత లేదనకుండా ఈసరయ్య వూరిచివర కాఫీ హోటలు పెట్టాడు. ఊరి మధ్యలోనే పెట్టునుగాని మునసబుగారిల్లు దగ్గిర వున్నందువల్ల కూడదు పొమ్మన్నాడు. కరణంగారే పట్టుబట్టి వూరిచివరేనా పెట్టవయ్యా అని ప్రోత్సహించి ఈసరయ్య ప్రశంసలకు పాత్రుడయ్యాడు.

ఒక ఏకోపాధ్యాయ పాఠశాల అంటే - పంతులు బడి వుంది. లేహ్యాలూ, చూర్ణాలూ ఇచ్చే దేవరగారు కాకుండా, పోస్టుద్వారా

ఉమాపతి నేర్చుకున్న వైద్యుడు పోటీ వున్నాడు. మూడురోజుల కొకసారి టపా వస్తుంది. కాలవరేవుకి నెలకోసారి ఉప్పుదోనె వస్తుంది. రావినాయుడి గుర్రబ్బండి రోజూ పట్నం వెళ్ళొస్తూంటుంది. ఊళ్ళో ఐదు సైకిళ్ళు న్నాయి. శివాలయం వుంది. పూజారిగారికో పార్టీ వుంది. మాటామాటా వచ్చి జనం రెండు పార్టీలయితే బలాబలాలు తేల్చేది పూజారిగారే.

ఇటీవల వూరు రాజకీయాలతో కుత కుత లాడడానికి ఒక అపూర్వ సంఘటన జరిగింది. రామనాధంగారని ఒక వయోవృద్ధు వుండేవాడు. ఆయన రామభక్తుడు. రెండెకరాల పొలం ఉన్నా చుట్టపక్కా లెవరూలేరు. కృష్ణా రామా అని కాలక్షేపం చేస్తూ, అపుడపుడు తీర్థయాత్రలకి వెళ్ళొస్తూ వుండేవాడు. ఒకసారి తిరుపతి వెళ్ళొచ్చాడు. మర్నాడు కరణం మునసబులతో మాటామంతీ ఆడాడు. వారం రోజుల నాటికి వున్న రెండెకరాలూ పూరికొంపా అయినకాడికి తెగనమ్మేశాడు. మాగాణి కాబట్టి నాలుగువేల పై చిలుకు పలికింది ఆ వాటా. ఓనాడు రచ్చబండ దగ్గిర పెద్దలు నలుగురినీ సమావేశపరచి తాను సన్యాసం పుచ్చుకుంటున్నట్టు చెప్పాడు. అంతా ముక్కుమీద వేలేసుకొని 'ఔరా!' అన్నారు.

'మీరిపుడు పడుతున్న సంసారతాపత్రయం ఏముందండీ. ఇది సన్యాసం కాదా! పెద్దలు. మా మధ్యనే కాలం వెళ్ళ బుచ్చెయ్యండి, ఆవటా' అని బ్రతిమాలారు. రామనాధంగారు మందహాసం చేసి తల అడ్డంగా తాటిస్తూ' ససేమిరా' అన్నారు.

"ఊళ్ళో నాపేర ఒక రామాలయం కట్టించండి. అందుకయ్యే డబ్బు ఇదిగో" అంటూ నాలుగువేలు పెద్దల సమక్షాన మునసబు కరణాలకి ఒప్పగించి ఆ పైచిలుకు చేత్తో పుచ్చుకుని రామేశ్వరం వెళ్ళిపో యాడు. పోతూ పోతూ ఒక్కపని చేశాడు. రామాలయం కట్టించడానికి కార్యకర్తలుగా మునసబు కరణాలతో పాటు మరొక పెద్దమనిషిని కూడా నియోగించాలనీ ఆ మూడో ఆయన చేతిమీదుగా ఆ సత్కార్యం చెయ్యాలనీ

చెప్పి మరీ వెళ్ళాడు.

అదే పేచీలకి నాంది అయింది. ఆ మూడో పెద్దమనిషి యెవరో తేలలేదు. కష్టలదాకా వెళ్ళి యెంతకీ తేలలేదు. దాదాపు ఆర్నెల్లయిపోయింది. చివరికి - ఏది శాశ్వతం - ఎన్నికలు జరుపుదామన్నారు. సై అంటే సై అన్నారు. తలలూ తలలూ పట్టుకుని తలకిందులైన మీదట, ఊళ్లో జనం అలవాటు ప్రకారం ముందర రెండు పార్టీలయిపోయి బంగారయ్య అనే ఒక పెద్దమనిషికీ సూరయ్య అనే యింకో పెద్దమనిషికీ మీసాలు దువ్వి ముందరకి నెట్టారు. వీరో వారో నెగ్గాలి. బంగారయ్యకి నోరు మంచితనంవల్ల వూరు మంచిదైంది. ఆయనకి మునసబుగారి అభిమానం వుంది. ప్రతిష్ట కోసం పాకులాడే మనిషి, ఇక సూరయ్యగారు. ఈయనే రామారావు మావయ్య. ఆస్తికల కుర్రవాడి వేలు విడిచిన మేనమామ అవడం సూరయ్య అర్హత. అదే కరణంగారు అతనికి మద్దతు యివ్వడానికి కారణంకూడా. ఇందులో బోలెడు రాజకీయాలున్నాయి. ఎన్నో సమస్యలు ఇమిడి వున్నాయి.

ఎన్నికలు మూడురోజు లున్నాయనగా ప్రచారం విజృంభించింది.

సూరయ్యగారు బస్తీనుండి నికార్సయిన రాటుదేలిన రాజకీయ వాదుల్ని పిలిపించడానికి సన్నాహాలు చేస్తున్నాడు. డబ్బుకావాలి. ఓరోజు ప్రొద్దున్నే వంటింట్లోచేరి సూరమ్మ గారిని బ్రతిమాలాడు.

"చెల్లీ-నీకు పుణ్యం వుంటుంది. ఒక పాతిక రూపాయలు నీవికావనుకుని యిద్దూ. నీ ధర్మమా అని ఇందులో గెలిస్తే కాస్త పేరు మోగుతుంది. నలుగురూ తెలిసొస్తారు. బస్తీలో వుద్యోగం సంపాదించు కొంటా. లేపోతే ఏ శాసనసభకో, బస్తీ మునిసిపాలిటీకో మళ్ళీ పోటీచేసి గెలుస్తా. నీకు తెలీదు చెల్లీ - ఎంతకాలం యిలా వుండిపోను చెప్పు - డబ్బూ దస్కం లేకుండా - జన్మలో నీకో రవికగుడ్డ యిచ్చి ఎరగను. నీ

యింటిమీదపడి తింటున్నాను - ఆడకూతురువనేనా లేకండా - నాకు ఇదే చింత అనుకో - రాత్రింబవళ్ళు నిద్రపట్టదు'' అన్నాడు.

సూరమ్మగారు జాలిగా నవ్వింది ''పోదులే అన్నయ్యా నువ్వు మరీని-అలాటిదానికి నిద్ర పాడుచేసుకుంటారా! నువ్వు తినే పిడికెడు మెతుకులకి మాకు బరువవుతావురా! ఆ మారాజు మరీ అధ్వాన్నం చేసి పోలేదుగా-పైగా కుర్రాడున్నాడు, పొలం సంగతులు వాడికి తెలీవు గదా. నువ్వేనా ఆ పని చూసి పెడుతున్నావా లేదా చెప్పు. వుద్యోగం సద్యోగం వద్దులే. ఇంటిపట్టున పడివుండు'' అందావిడ.

''అదేం ముక్క చెల్లీ. రావుడి కీడొచ్చిందా-వాడూ కుడీ ఎడమా తెలుసుకుంటున్నాడా-రేపు పెళ్ళీగట్రా చేసుకు పిల్లామేకా కంటాడా - వాడిల్లు వాడు చూసుకుంటే నాకు పనేం వుంటుందమ్మా - పైగా నీకైతే అభిమానం వుంటుంది కాని కోడలమ్మకి యిష్టం వుండద్దుటమ్మా - అబ్బే అలా తీసి పారెయ్యకు. నువ్వంటే తల్లివి కాబట్టి తప్పదనుకో-నే నెవణ్ని ?''

''అదేమిటన్నయ్యా-అంత రాలుగాయిని తెచ్చుకుంటామా ఇంటికి. కరణంగారి పిల్ల మంచిదే. పనీ పాటా వచ్చు. చదువుకుంటేనేం ఒద్దికా వందనం ఉంది.''

''మరేనమ్మా! కరణంగారింట్లో కూడా యీ సంగతే చెప్పుకుని ఇదైపోతారు. మన పిల్లని సూరమ్మగారు కడుపులో పెట్టుకోవడంకన్నా కావలసిందేవుందీ - ఆవిడే ఊ అనాలిగానీ, పిల్లా పిల్లాడూ చిలకా గోరింకలల్లే ఉంటారూ, ఆవటా అని ఎప్పుడూ యిదై పోతారమ్మా... ఇంకోటి చెల్లీ, మనలో మనమాటేస్మీ, ఆయనకి సీతమ్మ ఒక్కగాని ఒక్క కూతురాయె-రేపు ఆయనకాస్తా హరీమంటే ఆ ఆస్తి కూడా రాముడే యేలుకోవచ్చు. ఏమంటావ్...అహ మాట వరసకి చెబుతున్నా.''

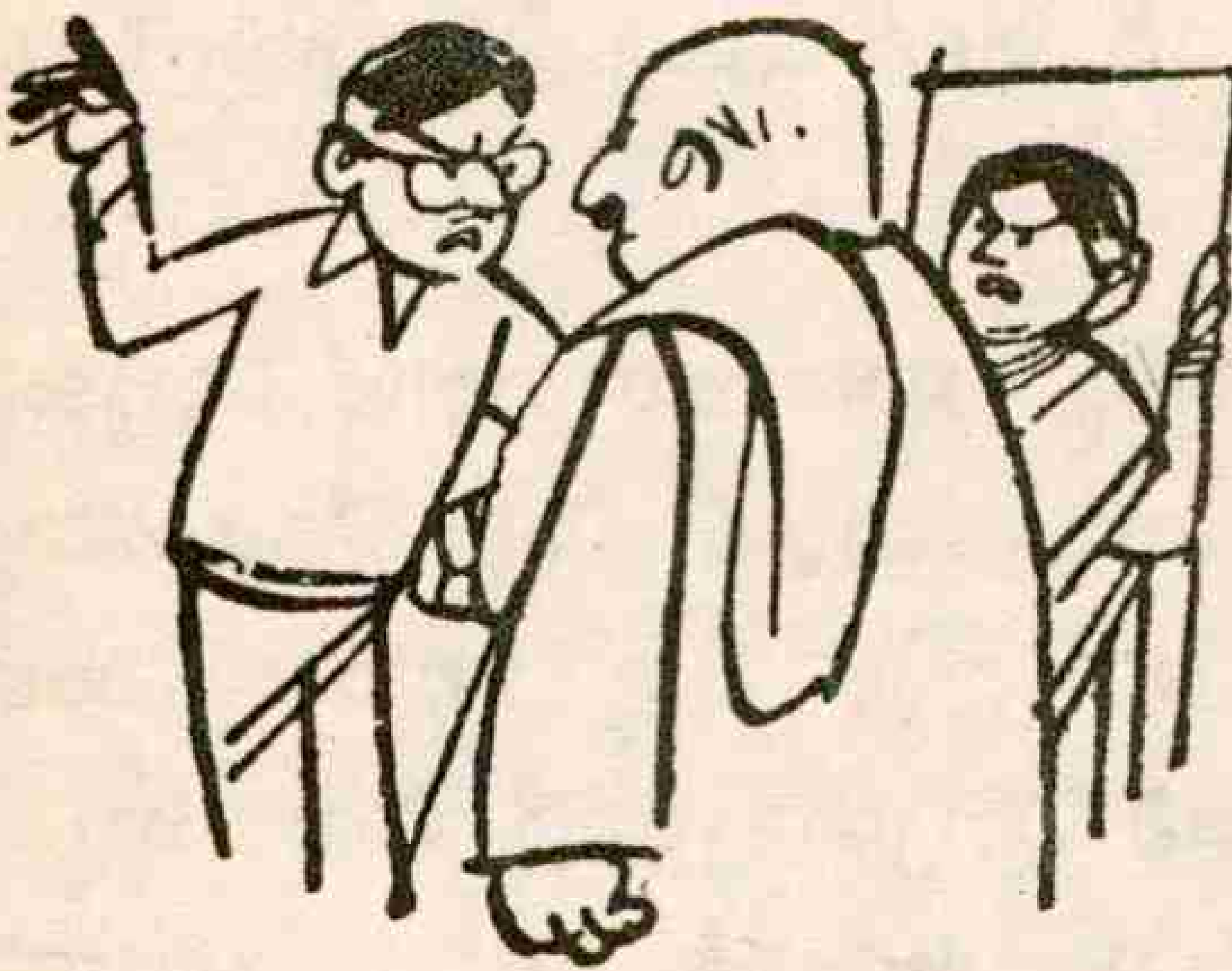
''పోదూ అన్నయ్యా అవేం మాటలు. మనకెందుకులే, ఆయన

ఓ కొడుకుని పెంచుకోకూడదా ఏం-రేపు నీళ్లొదిలేవాడు కావద్దూ వాళ్ళకీ."

"అదికాదమ్మా-సందర్భం వచ్చినపుడు అనుకోవద్దూ మరి-ఇదిలావుందా-ఈ రామిగాడు చూస్తే ఆత్తేరి అని అంటున్నాడు. నేను మెల్లిగా కదిపించి చూశాలే. తెలీదమ్మా-వీర్రాజు మనవాడి చెలికాడు-మరేం వాడు మెల్లిగా కదలేశాట్ట. ఆవటా - నాన్సెన్స్-నేను దాన్ని చేసుకోను. సుబ్బుల్ని తప్ప చేస్తే యింకోర్తిని చూడను అన్నాట్ట!"

"అయ్యో! అదేం బుద్ధమ్మా వీడికి? గుర్రమంత పిల్ల అది- లేత వెధవాయి వీడూను, వరహీనం కూడాను" అంది నూరమ్మగారు సందేహంగా.

"నాన్సెన్స్ - అదేం కాదు" అంటూ సుడిగాలిలా వచ్చి వంటింటి గుమ్మంలో వాలాడు రామారావు. "వరహీనం ఏవిటమ్మా-వరహీనం గిరహీనం. నాకు పాతికేళ్ళు-సుబ్బులికి పద్దెనిమిది. నే నారడుగుల పొడుగు - లావులేకపోయినా, పైగా నాకు కళ్ళజోడుంది. ఆ...ఇంకా వరహీనం ఏవిటి? నేను సీతని చచ్చినా చేసుకోను. చేసుకోను" అన్నాడు.

నూరమ్మగారు కొయ్య బారి పోయింది. ఉవ్వెత్తున కోపం వచ్చింది. "ఏవిట్రా- వెధవ-అలా మిడిసిపడిపోతున్నావ్ - సిగ్గూ శరం లేకుండా ఏమిటా మాటలు-ఏవిట్రా ఆ గావు కేకలు-మంచీ మర్యాదా పెద్దంతరం చిన్నంతరం లేదూ? ఎందుకులే వాడి వయస్సు వాడి కొచ్చిందని వూరుకుంటున్న కొద్దీ పెచ్చు రేగిపోతున్నావే-హన్నా! -నాన్నతో పాటు అమ్మ కూడా చచ్చిందనుకున్నావా ఏం?-పొగరు-పొగరా అని" అంటూ ఆయాసపడ

సాగిందావిడ.

" నువ్వూరుకో చెల్లీ-నువ్వలా హైరాణ పడద్దు. నే చెబుతాగా-ఒరేయ్ రాముడూ- చూడమ్మా-నీ గోలేమిటో నాకు తెలిసింది కాని మనకి ప్రేమేవిట్రా!-పుస్తకాల్లో రానుకేడిచేదే గాని-అల్లరి పెట్టక అమ్మ మాట విను. మీ నాన్నే బ్రతికుంటే ఇలా చేసేవాడివిరా?"

" మా నాన్నే బ్రతికుంటే నా మాట కూడా కొంచెం కనుక్కొని ఏ పనేనా చేసేవాడు. మా నాన్న కొట్టినా, నేనంటే ప్రేమ."

" అయితే అమ్మ నీకు చేదెట్టింది కదూ - అను నాయినా అను. నేనే పోయి ఆయనే ఉండిపోతే ఎంత బావుండును. ఈ ఇదుములన్నీ తప్పేవి" అంటూ కంట నీరెట్టుకుంది సూరమ్మగారు.

రామం తల వంచుకున్నాడు.

జ్ఞానం వచ్చాక ఇంత రభస ఎన్నడూ జరగలేదు. అమ్మ నేడిపించలేదు. ఇంతకీ కారణం...

మామయ్య వీపు తట్టాడు. " అంతలోనే అలా మొహం వాలిస్తే ఎలాగూ? ఆడకూతురు కష్టాలు సహించలేక కోప్పడింది - దాన్ని సంతోష పెట్టరా నాయనా. తల్లి ఋణం. ఏవను కున్నావో-ఏం? సరేనా - సీతని చేసుకుంటావుగా-నేను మాట ఇచ్చేసి వచ్చా కూడా" అన్నాడు.

" దానికేం-ఇచ్చిన మాట మళ్ళీ అడిగి పట్టుకు చక్కా ఒచ్చెయ్" అంటూ లేచిపోయాడు రామం.

రామానికి ఒళ్లు మండిపోతోంది సూరయ్య నంగనాచి వేషాలకి. సూరయ్యగారి కథ అతనికి అపుడే తెలిసింది. మొహంమీద అనెయ్యడానికి గుండెలు చాల్లేదు. అమ్మకి చెప్పినా నమ్మదాయె. పైగా మొగదక్షత-

పెద్ద దిక్కు అంటుంది. మావయ్య మాటలు చూస్తే తేనెమూటలు. చేష్టలు చూస్తే దౌర్భాగ్యపు చేష్టలు. నరానరి శివాలయానికి వెళ్ళి కూచున్నాడు రామారావు విచారంగా.

* * *

"సోదరా రామా! ఊళ్లోకి పెద్ద మనుషులు దిగార్రోయ్! కథ ముదిరి క్లయిమాక్సు కొస్తోంది. కాస్కో నా రంగా" అన్నాడు శివాలయం గోడమీద వీర్రాజు.

"ఛస్-ఏమిట్రా కోతి చేష్టలు? నిక్షేపంవంటి సింహద్వారం వుండగా గోడలు దూకడం ఏవిట్రా."

"దొంగరాముడి సావాస ఫలంలే, ఏదో ప్రాక్టీసు." అంటూ గోడ దూకాడు వీర్రాజు.

"కథ క్లయిమాక్సు అన్నావేమిట్రా? అసలు కథ మొదలే కాలేదుగా!"

"కాకేం! బోలెడయింది. అదీకాక పురిట్లో సంధి కొట్టినట్టు కొందరు విలన్‌ల ఎత్తులు మొదట్లోనే క్లయిమాక్సు కెళ్ళిపోతాయిలే- అసలే మన ఊరిలో బోలెడుమంది పెద్దమనుషులు-వాళ్లు చాలక బస్తీ పెద్దమనుషులు దిగారు. క్లయిమాక్సు కాక మరేవిట్రా."

"పెద్దమనుషులు రావడవేమిట్రా-సంగతి చెప్పు."

"రావుడూ! మీ మావయ్య అగ్గిరాముడ్రా. లాకాయి లూకాయి రకం కాదు. పెద్ద బుర్రే! రాజకీయ బుర్ర!"

"రాజకీయ బుర్రేవిటే! నీ బొంద. తప్పుడు సమాసాలూ నువ్వూనూ-అదేం తెలుగురా చెవలాయా?"

"పోరా పో-ఇదేం తప్పు సమాసంలే కానీ, యమ సమాసాలు

వినొచ్చా ఇందాక-హృదయపాట, వృద్ధతల్లి, పుష్పు చెట్లు లాంటివి. పైగా సినిమా పాటలు రాస్తాట్ట-''

''ఉ! ఏవిట్రా నీగోల?''

''ఏవుంది, ఆ తప్పు సమానంగాడికి సుబ్బుల్నివ్వడానికి మీ మొగదిక్కు, పెద్ద దక్షతా తాంబూలా లిప్పించేస్తున్నాడు - ఇవాళ...''

రామారావు కొయ్యబారిపోయాడు. ''ఎవడ్రా వాడు?''

''ఇంకెవడు-సుందర్రావే-కవిగాడు, గొహోవిందా అనుకో. పెద్ద మనుషులు ఊరినిండా తిరిగేస్తున్నారు. కాళ్ళ కడ్డంపడుతూ.''

''రాజా సరిగ్గా చెప్పరా - కొంపలంటుకు పోతూంటే గోవింద నామాలు పాడతానంటే ఎలాగరా.''

''అయితే టూకీగా చెబుతా విను కథ. ఇందులో చాలా భాగం స్వకల్పితం. మిగతాది మా ప్రత్యేక విలేఖరి దొంగరాముడు అందు కో సంపాదించింది. మీ మావయ్య ఉద్దండుడు. అయితేనేం, అప్పులు పీకెల మీదకి తెచ్చుకున్నాడు.''

''పేకాట సంగతేనా?''

''నల్లమందు కూడా.''

''మొత్తం యెంత?''

''అసలు ఫాయిదాలు కలిసి రెండొందల పాతిక పైచిలుకుంది''

''సుబ్బులు సంబంధం కుదిర్చినందుకు సుందరంగాడు ఎంతిస్తున్నాడు? పైగా వాడు బంగారయ్య మనిషికదట్రా-బంగారయ్యకీ మా వాడికీ ఎన్నికలపోటీ ఏదుస్తోందిగా-మధ్య ఈ ప్రేమేవిటి?''

''అడ్డదిడ్డ ప్రశ్నలెయ్యకు, చెబుతా విను. మావయ్య బస్తీలో

నల్లమందు బ్లాకు దుకాణంవాడికి 35రూ. బన్నూ, మూడు ముక్కలాటలో పాల్గొన్న కంట్రాక్టరు మావకి రెండువందలూ, సుబ్బిశెట్టి అనే శ్రేష్ఠి కుల శ్రేష్ఠుడికి పాతికా బాకీపడి నోటు రాసిచ్చాడని విశ్వసనీయంగా అభిజ్ఞవర్గాలద్వారా తెలియవచ్చింది.''

''హారినీ!''

''మధ్య హారి 'నా' ఎందుకు? హారి 'మొగదక్షతా' అనుకో- ఏం-కిందటివారం పేకాటలో తొండలు ఊసరవెల్లులై జుట్టూ జుట్టూ పట్టుకునేదాకా వెళ్ళిందట. మీ మావది నికార్సయిన బోడిగుండు కాబట్టి పీకెమీద కెళ్ళాయి చేతులు. వాళ్ళిద్దరూ రవ్వా రట్టూ చేస్తామన్నారు ఈ ఊరొచ్చి. మీ మగదిక్కుకి ఈ ఆపదలో అడ్డుకొనే దిక్కు కనపడలేదు. మీ అమ్మనెలా అడుగుతాడు చెప్పు-! దగుల్బాజీల దారి మేడీజీ అన్నట్టు ఆ కంట్రాక్టరుకీ, శెట్టికీ బుర్రలు జమిలిగా పనిచేశాయి. 'పంతులు మా పంతులే. చూస్తూ చూస్తూ పంతులు పరువు తియ్యడం యెందుకు' అని కంట్రాక్టరు అన్నాడట. 'మరే కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడతగి. పంతులు గుట్టు బయటపడితే పెద్దమదుసులం మనం మాత్రం నలుగురి నోళ్ళలో పడిపోవా?' అని శెట్టి అన్నాట్ట. చివరికి మీ మావా, కంట్రాక్టరూ, శెట్టి కలిసి పెద్ద ఎత్తు వేశారు. యను యెత్తులే!-అలాటిలాటి ఎత్తు గాదు.''

''రాజా! ఎందుకురా విసిగిస్తావు? కథలూ, కవిత్వం రానుకు బతక్కూడదూ నాకు టూకీగా చెప్పేసి--''

''వినవోయ్ చవటా-రసగంధాయంలోకి వస్తున్నాం. రామనాథం గారు సన్యాసం పుచ్చుకుంటూ రామాలయం కట్టించమన్నాడుగా, అది వాళ్ళ బుర్రలకి యేక కాలంలో తట్టింది. కరణం, మున్సబుల చేతికి డబ్బు అప్పగించినా, మందిరం కట్టించే వ్యవహారంలో మంచీ చెడ్డా

చూసి తేల్చడానికి వూళ్ళో నలుగురిచేతా తగుననిపించుకున్న పెద్దమనిషిని నియోగించాలని గదటోయ్ ఆయన ఆవాళ చెప్పాడు. ఆర్నెల్లయినా ఇంకా ఆ పెద్దమనిషి యెవడో తేల్చలేదు. ప్రతివాడూ కండువా నవరించుకుని మీసాలు మెలేసే వాడేనాయె. రేపు ఆదివారం ఎన్నికలాయె. ఎన్నికలు పెట్టాలన్న అయిడియా ఆదిలో మీ మావ బుర్రలోంచే బయలుదేరిందట కిందటి వారం. ఈ ఎన్నికలకి మీ మావ నిలబడుతున్నాడు గదా, ఈయనకి పోటీగా బంగారయ్య గారొచ్చాడు. మునసబు పార్టీ మనిషి. రేపు మీ మావయ్య ఎన్నికయితే రామమందిరం కట్టడానికి కంట్రాక్టు ఐస్తీ కంట్రాక్టరుకి. ఇస్తాట్ట-వెయ్య! రెండు వేలా! నాలుగు వేలాయె. ఇదీ మీ మావకీ, కంట్రాక్టరుకీ ఒప్పందం. యీ కంట్రాక్టు తనకిస్తే మీ మావ బాకీ వున్న రెండొందలూ చెల్లుకొట్టడం కాకుండా పైనో యాభై రూపాయలు పారేస్తాననీ కంట్రాక్టరు మాటిచ్చాడు. అందుకని మీ మావ గెలవాలి''

'' గెలవకపోతే ''

'' ఆ పైన భాగోతం వెండితెరమీద చూడాల్సిందే. మావ ఇంకోలా అప్పు తీర్చగలడా ? కంట్రాక్టరూ, శెట్టీ ఏం చేస్తారు ? సుందరం సుబ్బులక్ష్మిని చేసుకోగలడా ? కథానాయకుడు రామారావు ఏమవుతాడు ? వాడి చెలికాడు వీర్రాజు గానీ కొంపతీసి సీతని పెళ్ళాడేస్తాడా ? మిగతా కథ వెండితెరపై చూడుడు. అంతే లెక్క---''

'' ఇదెప్పట్నించిరోయ్ ? ''

'' ఏదీ! ''

''అదేరా-నువ్వు కొంపతీసి సీతని పెళ్ళాడడం ? ''

'' అబ్బే-వాగ్బాణంగా తీసుకుని రేపు నలుగురిలోను పరువు తీయగలవు జాగ్రత్త. ఊరికే అయిడియా అంతే--''

"వీర్రాజూ-మానవ హృదయం యెంత అగాధంరా-ఎంతచిత్రంరా-లోకంలో నీ అంతటి చవట చవటత్వం గల చవటలుంటారని కలలో కూడా తలచలేదురా--"

"ఏడిశావు - పోకిళ్ళకు పోకు - సీతంటే దేవత"

"మరే మరే మొత్తానికి నన్ను రక్షించావులే. అవును గాని తెలీకా-అజ్ఞానం కొద్దీ కుతూహలంవల్లా అడుగుతా గానీ చూస్తూ చూస్తూ సీత మీద యెలా ఇష్టం పుట్టిందిరా నీకూ!"

"నీకర్థం కాదురా....నేను మొన్నటిదాకా వెర్రిదనుకున్నా...."

"అలాగేలే గానీ అసలు సంగతి చెప్పరా"

వీర్రాజు సిగ్గుపడ్డాడు. "నిన్న మా బామ్మకి నోరు బావుండక చింతకాయ పచ్చడి తెమ్మంటే వాళ్ళింటికి వెళ్ళి అడిగా. సీత లోపలికెళ్ళి చిన్న రాచ్చిప్పలో వేసి తెచ్చింది. సావిట్లో ఎవ్వరూ లేరు. నరే చేతికిస్తూ...నా కళ్ళల్లోకి చూసింది. ఎంత బావుందనీ! బలేగా చూసిందిలే-అలా కళ్ళు పరస్పరం చూసేసు కుంటున్నాయి. ఈ చేతులు ఆ చేతుల్లోని రాచ్చిప్పనందుకుంటున్నాయి. కళ్ళు బిజీగా వున్నందువల్ల కంగారులో చేతులు తగిలాయి....ఒరేయ్ సిగరెట్టీయ్యరా."

"ఇది దేవుడి గుడి. చందాలేసి చావగొడతారు. ఇక్కడ రామాయణాలే తప్ప అసలు ప్రేమాయణాలే మాట్లాడకూడదు. పైగా సిగరెట్టోటా..... నరేలే ఏమయింది!"

"ఏమవడాని కేముంది? చూపూ చూపూ కలిసింది. చేయీ చేయీ కలిసింది. మాటా మాటా కలిసింది-దరిమిలా మనసులు

కలిశాయి."

"కనులు కనులు కలిసే-చిరు మనసులు వెన్నెల కురిసే-నరే పచ్చడి రాచ్చిప్ప ఏంచేశారు?"

"ఇంతలోకి వాళ్ళ నాన్నొచ్చేశాడు. అయినా యిదేమన్నా సినిమాట్రా! మాట్లాడిన మరుక్షణంలో 'హా నాథా' అని మీద వాలిపోడానికి...జీవితం!"

"కాదు మరీ! అవును గాని సీత నీకెన్నో నంబరురా?" అన్నాడు రామారావు.

వీర్రాజు మళ్ళీ సిగ్గుపడ్డాడు. "లెక్క పెడితే ఇది పదమూడో దనుకో. అయినా మిగతా వాళ్ళంతా ఓ ఎత్తూ, సీత ఒక్కర్తీ ఒక ఎత్తు-మన వూళ్ళోనే మా వీధిలోనే యింత మాణిక్యం వుండగా దాన్ని చూసుకోకుండా యిన్నాళ్ళూ మసిబొగ్గుల కోసం తారట్లాడాను. కానీ వాళ్ళంతా సీత కాలి గోరికి సాటిరారని నిన్న తెలుసుకున్నా."

"కాలి గోళ్ళకూ్కడా రంగేస్తుందా ఏం?"

"ఆ! యెంత బావుంటాయని! నేనెక్కువసేపు కాలి గోళ్ళే చూశా! మొదట్లోనే కళ్ళలోకి చూస్తే బావుండదని."

"భేషో భేష్! కాని మీరేం మాట్లాడుకున్నార్రా?"

'ముందరేమో పచ్చడి తేగానే-'పాచ్చింతకాయేనాండీ' అన్నా. వెంటనే చిరు నవ్వుతో తలవంచుకుని-'అవును రాజ్! పాత పచ్చడే' - నువ్వు "దీదార్" చూశావూ అంది. "చూశా చూశా" నన్నా. ఆ కాడ్నించీ

మా అభిమాన తారల్ని గురించీ మాటామంతీ అనుకున్నాం. లిటరేచరు కూడా చదివిందిరా-ఫిప్తు ఫారం అయితేనేం-" ప్రేమవాహిని" "హృదయ జ్వాల"- "భగ్నహృదయాలు"- "గతుకుల బ్రతుకులు" అవన్నీ చక్కగా చదివి ఎనలైజ్ చేసింది....ఒరేయ్ సుందరంగాడు లేడూ వాడు మొన్న ఘాటుగా చూసి నిన్న ప్రొద్దున్న పాటల పుస్తకం యిచ్చి దాంట్లో ప్రేమలేఖ పెట్టాడురా! తప్పుకదూ. సంసారులనుకున్నాడా సానులనుకున్నాడా! దాన్నిండా కవిత్వం ఉందట! "ఓ ప్రియా నువ్వు యిది అనే అది వంటిదానివి. నీ అదనే ఇది ప్రకృతి సౌందర్యంలోని ఇదనే అదిలా వెలిగిపోతోంది." ఆవటాని రాశాట్ట. పైగా పాటలు. సొంత కవిత్వం! బోడి కవిత్వం! అవన్నీ పుస్తకంలో ఎక్కించాడు. దాని పేరు 'హృదయ పాటలు'

"ఒరేయ్ రాజా-ఆగరా-అయిడియా-"

"ఏమొచ్చి పడింది!"

"నీ తలకాయి. ఎవఁడ్రావాడు, పూర్వం అయిడియా లిచ్చేసేవాడు నిమిషాలమీద!"

"నేనే"

"నువ్వే కాబోలు....ఛా నీ బొంద. నీ కయిడియా లెక్కడివిరా, నేనే కాబోలు. సరేలే ఆ సుందరం వెధవ రాసిన ఉత్తరం యెలాగేనా తెచ్చేవా, నేను సుబ్బలక్ష్మిని పెళ్ళాడేశానే."

"అది కుదర్దురా. అలాటివడక్కు. నీకెవడో రాసిన లవ్ లెటర్ యిలా యియ్యమని సీత నడగనా? ఛా! నాకు విడాకులిచ్చేస్తుంది. 'రాజ్ నీదింత సంకుచిత మనస్తత్వం అనుకోలేదు' అనేస్తుంది."

"వీఁరాజే యీ మాటలనేది? ఇంత దుర్మార్గుడవనుకోలేదురా.

మన స్నేహం, చిన్ననాటి పాఠశాలా చెట్లనడుమ ఆటలలో...''

''నాన్సెన్స్! ఈ వేషాలన్నీ కుదరవు.''

''రాజా మొన్న మొన్నటిదాకా నీకు ప్రేమలేఖలు రాసి పెట్టిందెవర్రా! వాటికి ఫెయిర్ రాసి పోస్టుకి డబ్బులిచ్చిందెవర్రా! నువ్వు నిరాశతో యేడుస్తూ భగ్నహృదయంతో బాష్పకణాలతో వచ్చినప్పుడు నీ గోడు విని నిన్నూరుకోపెట్టి నీ బదులు ఏడ్చిందెవర్రా? ఇవన్నీ మర్చిపోయావా!''

''ఇవన్నీ ఏవిటి. గత జీవితం అంతా మర్చిపోయాను. అంతా కడిగేసి ముగ్గులు పెట్టాను. నిన్ననే పునర్జన్మ ఎత్తా'' అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు ఆలోచనలో పడిపోయాడు. కాస్త ఆగి బ్రహ్మాస్త్రం వేశాడు. ''రాజా! విను. మా మావయ్య సీతని నాకు యిప్పించటానికి యేర్పాట్లు చేశాడు తెలుసుగా. కరణంగారు మాట యిచ్చాడు. అమాంతంగా నేను యింటికెళ్ళి మా అమ్మ దగ్గర మారాం పెట్టి రేపే తాంబూలాలు ఇప్పించేనుకుని ఎల్లుండే సీతని పెళ్ళాడి పారేస్తా....ఆనక నువ్వు వేదనపాలై నా మనసంతా వేసారెనే-యే అంటూ ఉసూరున ఏడవాలి జాగర్త, మర్యాదగా సీతనడిగి సుందరం రాసిన ఉత్తరం పట్రా'' అన్నాడు.

రాజు నిర్లక్ష్యంగా నవ్వాడు. ''మీ మావ కాదు. ఆయన మామ, వాళ్ళ వేలువిడిచిన మావా కలిసి, దిలీప్‌కుమార్‌ని తీసుకొచ్చి నిలబెట్టినా సీత కన్నెత్తి చూడదు తెలుసా! - డీప్ లవ్, హృదయం అంకితం ఇచ్చింది నాకు. వాళ్ళ నాన్నతో చెప్పి ఒప్పిస్తానంది... పైగా నిన్ను గురించి ఏమందో తెలుసా?''

రామారావుకి కుతూహలం కలిగింది. అయినా ఒకరకంగా ''ఏమంటుంది? 'దిలీప్‌కుమార్ అంతటి అందగాడు నన్ను నిర్లక్ష్యం

చేశాడు' అని వుంటుంది. అంతేగా!'' అన్న ధోరణిలో చూశాడు.

రాజా నవ్వాడు. ''ఏడిశావు? వెధవ చూపూ నువ్వూను. తగ్గిపో....సీత నిన్ను వరి మఫ్ అంది. చవట అంది. దద్దమ్మ అంది....ఆ...ఇలాటిదే ఇంకో మాట ఉందేవిట్రా....''

''వాజమ్మ'' అన్నాడు రామారావు గంభీరంగా.

'ఆ, మరే వాజమ్మ అంది. ఎందుకూ పనికిరాడు; చురుకుతనం లేదు. కళ్ళలో జీవం లేదు. ఏడుపుగొట్టు మొహం, జిడ్డు మొహం' అంది.

''షటప్'' అన్నాడు రామారావు కర్కశంగా.

''ఆ... ఇంగ్లీషు రాదని కూడా అంది. కళ్ళజోడు లేకపోతే కళ్ళు కనపడవంది.''

''అదేం! అలాగేం.... ఎంత పొగరు; ఎంత పొగరు. ఒళ్ళు బలిసి పట్నవాసం....''

''తగ్గరా-తగ్గు, దాన్ని ఇంకొక్క మాటంటే నేను ఊరుకోను. అంటే అందిలే... ఏదీ కళ్ళజోడు తీసేసి ఇవెన్ని వేళ్ళో తపీమని చెప్పు. లేకపోతే లేచి తిన్నగా వెళ్ళి ఆ మూడో స్తంభం మీద కుడివేపు బొమ్మ ఎడంకాలు ముట్టుకుని వెళ్ళిన దారినే వచ్చి కూర్చో. చూద్దాం' అన్నాడు వీర్రాజు నవ్వుతూ.

రామారావుకి ఏడుపూ చిరాకూ కలిగాయి. మాట్లాడలేదు రాజు నవ్వుకుంటూ జేబులోంచి సీత రాసిన వుత్తరం తీసి చదువుకోడం మొదలుపెట్టాడు.

''రాజా!''

''ఏం?''

రామారావు గొంతు వణికింది. చిన్న ఏడుపు చార కూడా రాజాకి కనపడింది.

"హోరి - ఆడదానిలా ఏడుపేవిట్రా..... మొగాడివి నువ్వు పల్లిగ్గా ఏడవచ్చా.... ఛీ వూరుకో."

"రాజా సుబ్బులురా" అన్నాడు రామారావు దీనంగా.....

"ఏం సుబ్బులి కేమొచ్చింది?"

"సుబ్బులు జ్ఞాపకం వస్తోందిరా... ఒరేయ్ రాజా, నాకు భయంగా వుందిరా. నువ్వేలాగేనా వుత్తరం పట్రావాలిరా" అన్నాడు రామారావు.

"బావుండదు బ్రదర్.... సరే ఎందుకు చెప్పు."

"ఏం లేదు సుబ్బులంటే నాకు చాలా యిష్టమని మా మావయ్యకి తెలుసు. నాకు సీతని కట్టబెట్టడానికి యిది ఓ పెద్ద ఆటంకం అనీ తెలుసు. అందుకు సుబ్బుల్ని యింకొకరికిచ్చి పెళ్ళి చేయిస్తే నేను కాసేపు యేడ్చి సీతని చేసుకుంటానని మావాడి ఊహ. అందుకనే సుందరంగాడు అంతవాడు ఇంతవాడని జగన్నాధం గారికి సిఫార్సు చేస్తున్నాడు. ఇప్పుడు నువ్వు కనుక సుందరం సీతకి రాసిన ఉత్తరం తెచ్చిపెడితే దాన్ని నేను తిన్నగా జగన్నాధంగారి చేతికిస్తే, ఆయన దాన్ని చదివితే, తక్షణం సుందరానికి సుబ్బుల్ని చచ్చినా ఇవ్వనని కుండ బద్దలు కొట్టినట్టు చెప్పేస్తాడు. అక్కడితో మావయ్య పన్నాగంలో ప్రథమ భాగం ధ్వంసం చేసినవాడినవుతాను" అన్నాడు రామారావు.

వీర్రాజుకి ఉషారు పుట్టింది. "రెండవ భాగం నేను నాశనం చేస్తాలే. రాజుకి నన్నిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యకపోతే నూతిలో దూకుతానని సీతా, సీతని నాకు చెయ్యకపోతే సన్యాసం పుచ్చుకుంటానని నేనూ

ఎడాపెడా బెదిరిస్తాం.''

''రైటో. భేషుగ్గా ఉంది.... ఇది జరిగితే కరణం గారికి మావయ్య అవసరం వుండదు. అందుకని ఆయన రేపు ఎన్నికలకి మా మావయ్యకి ఓట్లు ఇప్పించదు. మావాడు అగ్గిరాముడైపోయి పంతానికి నాకు ఇంకో పిల్లనిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాడు. ఆ కోపంలో సుబ్బలక్ష్మి సంబంధం కుదిర్చేస్తాడు. మనం అంతా హాయిగా వుంటాం.''

''శభాష్! కీడెంచి మేలెంచమన్నారు. మనం ముందర మేలెంచాం'' అన్నాడు వీర్రాజు.

''కీడేముందిరా, ఏం లేదే.''

''సుందరం గాడున్నాడు చాలదూ.''

''ఏడిశాడు, వాణ్ణింక ఖాతరు చెయ్యక్కర్లేదుగా.''

''విచ్చు రూపాయల్లే ఖంగుమని మోగిపోతూ వూరంతా చడామడా తిరిగేసి తలకాయలు మార్చేస్తుంటే వాణ్ణి ఖాతరు చెయ్యకపోతే ఎలాగరా!'' అన్నాడు వీర్రాజు.

''సరే ఉన్నాడురా సుందరం. ఇంతకీ వీడెందుకొచ్చినట్లు ఈ ఊరు?''

''సినిమా తియ్యడానికి.''

'అదేవిటది? కొత్త కథ. ఇదెక్కడ సంపాదించావు.''

''చెబుతున్నాగా, ఊళ్ళోకి పెద్ద మనుషులు వచ్చారని. వాళ్ళతోపాటే యిందాకా ఒక సినీభాయ్ గాడొచ్చాడు చెన్నపట్నంనుంచే.

"వాడెవడు ?"

"వాడు సినిమా పరిశ్రమకి లైజాను ఆఫీసరు. అనుసంధాన కర్త. ముందు వాడికీ వీడికీ పోట్లాట తెచ్చి, ఆ పైన తను ఓ వేపు చేరి రెండోవాణ్ణి తిప్పలు పెట్టి మొదటివాడి దగ్గర డబ్బు వడేస్తాడు. శాశ్వత ఋణం పద్ధతిలో-ఆ పైన మళ్ళీ వాళ్ళిద్దర్నీ నేస్తాలు చేసి పారేసి రెండోవాడి దగ్గర గుంజుతాడు. ఇప్పుడు పేపరు పెడతాట్ట."

"ఈ ట్రేడు సీక్రెట్లు నీకెలా చెప్పాడు ?"

"ఆ! వనుండి ఊళ్ళోకి వస్తూనే నన్ను సుందరం యిల్లెక్కడని అడిగాడు. వాడి వాటం, ఆ న్యూస్ పేపరు బుష్‌కోటూ, ముఖాతి మీద ఈగ వాలినట్లు మూడు వెంట్రుకల మీసం, గిరజాల వ్యవహారం చూసి సినిమా వాడని గుర్తుపట్టేను. వసపిట్టలా చెడ వాగుతాడులే. ఒక విధంగా వెర్రిబాగులాడు. నేను బొంబాయిలో అసిస్టెంట్ కెమేరామాన్ అని చెప్పేసరికి తారున నమ్మేసి తన పురాణం చెప్పాడు. నాకు తోచిన ట్రేడు సీక్రెట్సు సినిమా పత్రికల్లో చదివినవి నాలుగూ చెప్పేసరికి గుట్టూ మట్టూ లేకుండా అన్నీ చెప్పాడు. తనకి బొంబాయిలో ఛాన్సు యిప్పించమన్నాడు. నేను వచ్చే నెల హాలీవుడ్ వెడతాననీ వెళ్ళొచ్చాక తప్పక చూస్తాననీ చెప్పా. గుమ్మెపోయాడనుకోరా మన్ని నమ్మేసి!"

"తప్పు కాదురా - నీకివేం బుద్ధులు. ఆ తరువాత తరువాత!"

'తరూ లేదూ వాతా లేదూ, వీడిరాక సుందరం వీపువాతయి కూర్చుంది.'

"ఏం ? ఏ ? సుందరం మంచివాడు కాడా!"

"కాకేం ? బోలెడుమంచి. బంగారయ్య దగ్గర వెయ్యి రూపాయలు వడేస్తే, సినిమా తీసి మళ్ళీ వచ్చి బంగారయ్య ఇంటిని

బంగారంతో నింపిపారేద్దామని ఉద్దేశంట. హృదయం, ఆశయం మంచివే పాపం."

"నీ వెధవ సెటైరు చిరిగిపోయిన టైరులా వుంది, సంగతి చెప్పు."

"చెప్పడానికేముంది! ఇదే సుందరం ఆశయం. బంగారయ్యకి ఎన్నికల్లో సాయపడి ఎలాగేనా ఓ వెయ్యి రూపాయలు పుచ్చుకు మెడ్రాసు మెయిలెక్కాలని వచ్చాడు. వీడికోసం అక్కడ సినీభాయ్ కాసుక్కూచు న్నాట్ట- వీడు రాగానే సినిమా తియ్యడానికి."

"వెయ్యి రూపాయలతో సినిమా ఏమిట్రా! - నువ్వు మరీని."

"వెయ్యేం కర్మం. ఇపుడు ఇంకో మూడువేలు కలిసొస్తున్నా యిగా."

"ఎక్కడినించి."

"మీ మావయ్య నీ మీద ప్రేమకొద్దీ సుబ్బలక్ష్మిని వాడి క్కట్టబెట్టబోతున్నాడు కదూ! సుబ్బలక్ష్మి తండ్రి వున్న మూడెకరాలలోనూ ఎకరన్నర తెగనమ్మి ఆ మూడువేలూ కట్నం పోస్తాట్ట. వాడి మొహంచూసి కాదనుకో-బంగారయ్య చుట్టం కదా-మంచివాడే ననే ఉద్దేశంతో. బంగారయ్యకి ఈ సుందరం చెన్నపట్నంలో ఆడే భాగోతం తెలీదు. వాడేది చెబితే అదే. బంగారయ్య అనుకోడం-వీడు మందుల కంపెనీలో మేనేజరని."

"బావుంది మూడువేలిస్తే మాత్రం వీడేంచేస్తాడు మద్రాసులో!"

"సినీభాయ్ నాకు చక్కగా బోధపరిచాడులే. వెయ్యి రూపాయలు చాలట. అంతకన్నా ఎక్కువున్నా అవతల పారేస్తాట్ట. ఏం లేదు-ఈ వెయ్యి పెట్టి ఓ సినిమా పేపరు పెడతాడట. అక్కణ్ణించి

బ్రిటిష్ టెక్నిక్ ప్రకారం నిర్వాకం చేసి, ఓ ప్రొద్యూసర్నీ, ఓ తారకేశ్వరినీ, ఓ తారకాసురుడ్నీ మంచి చేసుకుంటాట్ట. ఈలోగా సుందరంగాడేమో దాంటో "వెండి తెరకో విషాదగాథ-వెలుగు దివ్వె" అని హెడ్డింగులు పెట్టి ఏకటాకీని కథలు గుప్పించేసి, సినేరియోలు రాసేస్తుంటాడుట. పాటలూ అవీ ఇప్పటికి మూడువేలు రాసిపడేశాట్ట. నవ్వేవి, ఏడిచేవి, గుర్రబ్బండిలో కూచుని పాడేవి. ఎవడో వచ్చి సినిమా తీస్తానంటాడు. అమాంతం దానికి మాటలూ, పాటలూ సుందరం రాస్తాడు. సినీభాయ్‌గాడు వీలైతే పేరు మార్చుకొని హీరోగాని లేక సైదు హీరో గానీ వేస్తాడట."

"పెద్ద ప్లానే."

"ఇదేం పెద్ద! ఇంకా వుంది. ఇలా కొద్ది మొత్తంలో పెట్టిన సినిమా పత్రికని మెల్లగా ఇంగ్లీషులోకి మార్చేసి అక్కడినుంచి "అవర్ ఆంధ్ర", "అవర్ సౌతిండియా", "అవరిండియా", "అవరేషియా", "అవర్ యురేషియా" అంటూ మెట్టు మెట్టూ ఎక్కించేసి "అవర్ వరల్డు" చివరికి "అవర్ యూనివర్స్" అనే పేరుతో పెద్ద పేవరుగా చేసేస్తాడు. అప్పటికి చంద్ర, అంగారక, కుజ - నాకు పేర్లు రావు - మొదలైన అన్ని గోళాలలో అమెరికా వాళ్ళు ఇళ్ళూ గట్రా కట్టి విమానసర్వీసు వేస్తారట. వీడు అప్పటి నించీ ప్లానెట్ కో ఎడిషన్ చొప్పున వేస్తాట్ట. బావులే అయిడియా?"

"ఫస్టుగా వుంది. నువ్విప్పుడే షేర్లు కొనుక్కో."

"ఇందాకే కొన్నాగా పావలా అర్ధణా షేరు. ఈసరయ్య హోటల్లో కాఫీ తాగాంలే. అమాంతం వాడి పర్సు పోయిందన్నాడు. పర్సుపోయినా బాధలేదు గానీ-సిగరెట్ పెట్టి-మధ్య వజ్రం పొదిగిన వెండికేసు యిరవై సిగరెట్లతో పోయిందన్నాడు. బాధపడిపోయాడు. సరే నేనే పావలా చెల్లించి డక్కను పెట్టి కొనిచ్చా" మా వెంచర్‌లో యిదే

మీ షేరనుకోండి బ్రదర్'' అనేశాడు. ఫెళ ఫెళ నవ్వి నా భుజం బద్దలు కొట్టేశాడు.''

రామారావు విరగబడి నవ్వాడు.

''ఇంకో తమాషారోయ్. మన ఈనరయ్య హోటలు గోడమీద చామాలమ్మ పిడకలు కొడుతూంటే చూసి పెదవి విరిచి 'పూర్ ఇండియా!' అని జాలిపడ్డాడురా''

''ఏం పాపం''

''అసలు వాడికి ఇండియా అంటే చిన్నప్పటినించీ నచ్చదుట.''

''ఏం''

''ఇక్కడ నైట్ క్లబ్బులు లేవుట. టెలివిజన్‌లు లేవుట. బాల్ డాన్సులు దేశవాళి రకంట.''

''ఈ సినీభాయ్‌గాడు అమెరికాగానీ వెళ్ళొచ్చాడేమిట్రా?''

''వీడు వెళ్ళలేదు. కానీ వీడి మావయ్య డియరెస్టు ఫ్రెండు వెళ్ళొచ్చాట్ట. వాళ్ళ మావయ్య స్వగ్రామం ఈజిప్టుట. అంటే చాలా రోజుల్నుంచీ ఈజిప్టులో ఉంటున్నాట్ట. అక్కడ ఆయనకి ఓ ఫ్రెండు. ఆ ఫ్రెండు అమెరికా అవీ చూసొచ్చాడు. ఆ గోరోజనం యావత్తూ వీడికి అంటుకుంది. అందుకని - 'ఇండియా సివిలైజ్డ్ కాదు, ఇండియాలో ఏం లేదు, వాడిబొంద వుందట, వాడే అన్నాడు - 'ఇక్కడేముందండీ నా బొంద' అని.''

''ఇంతకీ వాడిలా అమాంతం ఊడిపడ్డ దెందుకూ?''

''సుందరం వాడికి ఒట్టేసి వచ్చాట్ట, మూడు రోజుల్లో వెయ్యి రూపాయలు పట్టుకు చక్కా వస్తానని. అక్కడ అప్పుల వాళ్ళు పీక్కు

తిన్నారు. మూడు కాదుగదా నాలుగు రోజులయినా పీడు రాలేదుట. ఇలాగయితే ప్రోగ్రాంలు దెబ్బతినవా? ఇదేం ఇంకోటా ఇంకోటా! సినిమా పరిశ్రమ! అవటా అనుకుని దగ్గిరుండి తీసికెడదామని యీయనగారు సామానేదో తాకట్టు పెట్టి కటాకటీగా డబ్బులిచ్చుకొని ఇక్కడ దిగాడు. ఇంక యిద్దరూ కలిసి నిర్వాకం చేస్తారు.''

'' జగన్నాధంగారి కిదంతా తెలిస్తే! ''.

'' కొంప లంటుకున్నాయే! అటు సూర్యుడిటు తిరిగినా ఆయన అటు పిల్లనివ్వడు. ఒరేయ్ అన్నట్టు అటు సూర్య డిటు తిరిగాడురోయ్ చీకటి పడొస్తోంది వెళ్ళాలి.'

'' ఏవిట్రా ఆ రాచకార్యం? ''

'' ఊళ్ళోకి పెద్దమనుషులొచ్చారని చెప్పలేదూ. వాళ్ళని సత్కరించ వద్దూ మరి'' అన్నాడు వీర్రాజు.

'' అవును పెద్దమనుషులన్నావు - ఏమీ చెప్పనేలేదూ. మధ్యన నీ వెధవ సొళ్ళు కబుర్లు చెప్పావు.''

రాజు క్కోపం వచ్చింది '' నీ పెళ్ళి నా పెళ్ళి గురించి మాట్లాడితే వెధవ గోలంటావా?''

''సారీ! సారీ! సరేకాని చెప్పు. ఎవరొచ్చారు?.''

'' ఎవరేమిటి! సుబ్బిసెట్టి, కంట్రాక్టరు మావా, గవర్రాజు దిగారు. వీళ్ళకే మీ మావ, మరియు ఇంకా మొగదశత డబ్బు బాకీ- మూడు ముక్కలాట మజా.''

''ఎందుకొచ్చారు?''

''ఎల్లుండేకదరా రామాలయం కట్టించే పెద్దమనిషి ఎన్నికలు. మీ మావయ్యకి ఓటియ్యమని వీళ్ళు ప్రాపగండా చేస్తారు.''

'' నాలుగువేల రూపాయల రామమందిరం కట్టడానికింత

గొడవట్రా!" అన్నాడు రామారావు ఆశ్చర్యంగా.

"ఏం చేదా ఏమిటి ఒకటా రెండా మూడా! నాలుగు వేలు! మీ మావ గెలిస్తే కట్టించే కంట్రాక్టు తను బాకీ ఉన్న బస్తీ కంట్రాక్టరికిస్తాడు-వాడి బాకీ చెల్లగట్టేస్తాడు."

"ఇక మిగిలేదేమిటి?"

"నీ తలకాయ. నీకు ఇంజనీరింగు సంగతి తెలీదు. అందుకే సీత నిన్ను వట్టి దద్దమ్మ, మఫ్ మరియు వాజమ్మ అంది. కంట్రాక్టరు బాబు రామమందిరాన్ని వెయ్యి రూపాయిల్లో కట్టిపారేస్తాడు-వాడిదగ్గరున్న డొక్కు సరుకూ మనవూరి మట్టిపెళ్ళలూ కలిపేసి. రెండువేల పైచిలుకు మిగులు. చేదా ఏం?"

"అయ్యబాబోయ్!-అది సరే-మావాడు గెలిస్తే కంట్రాక్టరు బాగుపడ్డం, ప్రజలు మోసపోవడం అటుంచి నా సంగతేవిట్రా? ఆ కరణంగారు మావయ్యకు ఓట్లు వేయిస్తే గెలిచిన మర్నాడే పెళ్ళి చేయించమంటాడు కాబోలు-తన కూతురికీ నాకూ! హే భగవాన్, అలా చూస్తావేమిటయ్యా! నీ కళ్ళెదురుగా ఇంత అన్యాయం జరుగుతుంటే!"

"ఏం చేస్తాడురా. కాస్త పాపం, పుణ్యం, దేవుడూ, దెయ్యం ఆలోచించి భయపడే వాళ్ళని దేవుడయినా మందలించి బాగుచేస్తాడు. మొహం ఎదుటే ఘోరాలుచేసి బరితెగిస్తూంటే నివ్వెరబోయి చూస్తున్నాడు. మొండివాణ్ని రాజేం చేస్తాడు?"

"బావుంది. జనం, మతం, పుణ్యం, పాపం వదిలేసి మా మావయ్య సంగతి చూద్దాం...ఒరేయ్ రాజా, ఒక్కటి తోస్తోందిరా. దొంగ రాముడికి జీతం ఇచ్చినందుకు ఇక్కడ వాడు పనికిరావచ్చు. ఈ

పెద్దమనుషుల్ని మెత్తగా తన్ని తగిలెయ్యమందాం.''

''ఛా!-చవటలా ఆలోచించావురా. వాళ్ళని పబ్లిక్‌గా అవమానిస్తే డేంజరు. చూడు ఇది కార్తీకమాసం. పై నెలలో పంటలు కోస్తారు. తిండి గింజలు అమ్ముకోవాలి. సుబ్బిశెట్టి ఈమాటు చాలా ధాన్యం కొంటాడు మన ఊళ్ళో. ఎక్కడో టెండర్లు తెచ్చుకున్నాడు శెట్టి. మనం కనక తన్నించినట్లు తెలిస్తే కసికొద్దీ ఇక్కడ మానేసి ఇంకోచోట కొంటాడు. ఉత్తపుణ్యానికి మనం పాడు పనులు చెయ్యొద్దు. నే చెప్పేది విను. పెద్దమనుషులు ముగ్గురూ ఇందాక పొరుగూరెళ్ళారు. వాళ్ళు ఇంకాసేపటికి తిరిగొస్తారు. కాలవొడ్డున దొంగరాముణ్నీ, భీముడినీ, అక్కడెక్కడో అటకాయించి, డబాయించి బస్తీకి తరవమని చెప్పి పంపాలే. నీకన్న తెలివైన వాణ్నే.''

''బొత్తిగా ఇంత పెద్ద బుర్రుందనుకోలేదురా రాజా - ఏదో నాటు రకం అనుకున్నాను సుమా.''

''సంతోషించాం కానీ చీకటి పడుతోంది. పోదాం లే, కరణం గారింటి కెళ్ళాలి.''

''ఏం గిరాకీ?''

''మా బామ్మకి ఉసిరికాయ పచ్చడి కావాలి.''

''ఏరోయ్-రోజా ఓ పచ్చడి కావాలంటూ వెడితే కరణంగారు అనుమానపడి తంతాడురోయ్.''

''తంతేనేంరా! సీత మన పిల్లాయె. పైగా అమరప్రేమ. ఇలాటివి ఖాతరు చెయ్యదు. ఇవాళ కాకపోతే రేపేనా నేను ఆయనింటికి....''

''మెల్లిగా మాట్లాడరా. చెవులకి గోడలు మొలుస్తాయి.''

''గోడలు కాదు, మేడలు మొలిచినా ఐ డోంట్ కేర్! నాకు ఖాతరు లేదు బ్రదర్.....'' రాజా గబుక్కున ఆగిపోయాడు.

రామారావు నివ్వెరపాటుచూసి మెల్లిగా వెనక్కి తిరిగాడు. సుందర్రావు నించున్నాడు వెనకాల మాటామంతీ ఆడుకుంటున్న లైలా మజ్నూలమధ్య దిగిన లైలా తండ్రికిమల్లే. వీర్రాజు ఎందుకయినా మంచిదని ముందుకి జరిగి గిర్రున తిరిగి సుందరం వంక చూశాడు. సుందరం అజానుబాహుడు. పాల్ రాబ్సన్ గొంతుక.

"గోడలికి చెవులే కాదు, మనుషులు కూడా మొలుస్తారు తెలుసా?" అన్నాడు గంభీరంగా నడ్డిమీద చేతులు వేసుకుని అపరాధ పరిశోధకుడు అజయ్‌బాబు ఫోజులో.

రామారావూ, వీర్రాజూ మాట్లాడలేదు. లేచి నించున్నారు ఇంటికెళ్ళబోతూన్నట్టు.

"ఆగండి."

ఆగారు. సుందరం వీర్రాజు దగ్గర కొచ్చాడు. గూట్లో దువ్వెన తీసుకున్న పద్ధతిగా వీర్రాజు జేబులోవున్న ప్రేమలేఖ తీసుకున్నాడు హుందాగా.

"ఏయ్!" అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు కొంచెం ధైర్యం తెచ్చుకుని "ఇదేం సినిమాలో వేషం వేసినట్టు కాదు. ఆ ఉత్తరం ఇచ్చెయ్యి. లేకపోతే మా వీధికి రా, తన్నిస్తా" అన్నాడు.

సుందరం గంభీరంగా నవ్వాడు. సినిమా వేషంలాగ కనుబొమలు పైకెత్తాడు. పెదిమలు వంకర తిప్పాడు. "ఏడిశారు. మీ సంగతంతా విన్నా. దొంగరాముడి చేత సుబ్బిశెట్టి వాళ్ళని తన్నించింది మీరేనని అందరికీ చెప్పేసి,'శెట్టి వాళ్ళకి చెప్తా. శెట్టి ఇక్కడి ధాన్యం కొనడు.

రైతులంతా మిమ్మల్ని చితక్కొట్టేస్తారు'' అన్నాడు సావకాశంగా.

వీర్రాజు తల గోక్కొని తిప్పలు పడుతున్నాడు ఏదో జ్ఞాపకం చేసుకోడానికి.

రామారావు తల వంచుకున్నాడు.

సుందర్రావు ధైర్యం ద్విగుణీకృతమైంది. ''పైగా సీత రాసిన ఉత్తరం నలుగురికీ చూపిస్తా. కరణంగారూ, ఆయన మనుషులూ నిన్ను తంతారు. వేరే-రైతులు కాకుండా.''

రామారావు కొంచెం ఆలోచించాడు. ''సుందరంగారూ, మీరు వెధవ్వేషాలేస్తే, మీ ఫ్రెండు సినీభాయ్‌గారు చెప్పిందంతా అందరికీ చెప్పేస్తా. మీకు కుదిరిన సంబంధం చెడకొడతా'' అన్నాడు మర్యాదగా.

''ఏడిశారులెండి రామారావుగారూ, మీ ఆశ అదే అని నాకు తెలుసుగాని, తాంబూలాలు ఇచ్చుకున్నాం. ఇక మీరు చేసేది ఏం లేదు. సినీభాయ్‌ని నేను ఊరి చివరే కలుసుకుని పంపేశా. మీ మాటలు ఎవరూ నమ్మరు'' అన్నాడు సుందరం సాదాగా.

రామారావుకి బిక్కమొహం పడింది.

''రైలు ఛార్జీలెక్కడివి!'' అన్నాడు వీర్రాజు కుతూహలంకొద్దీ.

'వీర్రాజుగారూ, మీరు పరమ రౌడీలు. ఊళ్ళోకి పెద్ద మనిషొస్తే వాడిని బెల్లించి రహస్యాలు చెప్పించడం పెద్దమనుషుల పని కాదు. నాకు కల్చర్ వుంది కాబట్టి ఊరుకున్నాగాని-ఈపాటికి మిమ్మల్ని చావకొట్టేవాణ్ని.''

రామారావుకి ఒళ్లు మండిపోయింది. ''అండీ ఎందుకండీ, అండీ బండీని, ఓపక్క తిట్టిపోస్తూ మళ్ళీ అండీ ఎందుకూ. కొట్టండి. ఏమాత్రం కొడతారో - ఊ బెదిరిస్తున్నారు''అన్నాడు ఉరుముతూ.

"రామారావుగారూ - మీరు నాతో ఓడిపోయారు. మీ మీద కోపం లేదు నాకు. మీరేమన్నా ఊరుకుంటా. అట్టే ఎక్కువ మాటాడితే నిజంగా తంతా. నాకు వంట్లో చాలా బలం, చెన్నపట్టణంలో పలుకుబడీ వున్నాయి. అందుకని పూర్తిగా తగ్గిపోండి. నేను మాట్లాడేది వీర్రాజా గారితోనే. ఆయన నా కథ దండోరా వేస్తానంటున్నాడు. ఏమయ్యా వేస్తావా - నీ ఉత్తరం బయట పెట్టేస్తా జాగ్రత్త. నోరు మెదిపావంటే జాగ్రత్త. అవతల నించి మీరు మాట్లాడిందంతా విన్నా జాగ్రత్త."

"ఏవయ్యోయ్ సుందర్రావ్. మిడిసిపడిపోతున్నావ్. తెల్లారేసరికి నిన్నేం చేస్తానో చూడు" అన్నాడు రామారావు కర్కశంగా.

వీర్రాజా ఇంకా బుర్ర గోక్కుంటున్నాడు సుందరం వంక చూస్తూ.

సుందరం గసిరాడు. "ఎందుకోయ్ నావంక అలా మిటకరించి చూస్తావ్. తెగులు తగిలిన కోడిలా?!" అన్నాడు.

"ఆ! యురేకా! కోడి! కోడి!" అని ఒక్క గెంతువేశాడు వీర్రాజా. దీపం వెలిగించిన గదిలాగ ధైర్యసాహసాలతో, ఉత్సాహంతో వీర్రాజా భౌతిక శరీరం ఆపాదమస్తకం నిండిపోయింది. దాంతో రక్తానికి చోటులేక తన్నుకుంది. అందుకని వీర్రాజా తాగిన కోతిలా ఆడిపోయాడు. సుందరం నివ్వెరబోయి నోరు తెరిచాడు-వీర్రాజా అమాంతం ఆంజనేయుడవడం చూసి ధైర్యం చిక్కబట్టుకుని కొంచెం దబాయించాడు.

"ఈ వెధవ్వేషాలు నా దగ్గర కుదరవు. నేను సిసీభాయ్ లాగ మోసపోయేవాడిని గాను. ఈ ఉత్తరం అందరికీ చూపించేసి, దొంగరాముడి చేత పెద్దమనుషుల్ని తన్నించారని దండోరా వేసి కానిస్టేబుని తీసుకురావడం చేసి తీరుతా. తప్పదు" అంటూ.

వీర్రాజు కొంచెం కుదటపడి శత్రుసంహారాని కుపక్రమించాడు. "రాముడూ! వీడెంత ఖలుడురా! పల్లెటూరి వారిని మోసంచేసి సినిమా వెలిగిస్తాట్ట పట్నంలో...హు!" అన్నాడు.

"సినిమా కాదు. టెలివిజన్ తీయమను. మన కెందుగ్గాని సుబ్బలక్ష్మి నాన్నకి టోకరా ఇచ్చాదురా! తప్పు కాదూ" అని కూడా అన్నాడు. ఇంకా ఇలా అన్నాడు "ఆ! తప్పుకాదూ. పైగా ఇటు నీతకి ఉత్తరాలు రాస్తాదూ! హన్నా! గోపాలకృష్ణుడనుకున్నాడు కాబోను."

రామారావుకి వీర్రాజు ధోరణిచూస్తే కొంచెం ధైర్యం చిక్కింది. "మరే! వీళ్ళంతా గోపికలనుకున్నాడు కావును" అన్నాడు.

"మరే! మనమంతా లేమనుకున్నాడు కాబోలు!"

"ఔనౌను. ఉన్నా చవట చవటలం అనుకున్నాడు కామోను!"

సుందర్రావు కిదేమీ అంతుబట్టలేదు. అనుమానంతో మెడ టకా టకా ఎడాపెడా తిప్పేసి ఇద్దర్నీ చూస్తూ ఇద్దరి మాటలూ వింటున్నాడు టెన్నిస్ ప్రేక్షకుడిలా.

"వెధవ" అన్నాడు వీర్రాజు.

"చవట" అన్నాడు రామారావు పుంజాకుని-సుందరం వంక చూస్తూ.

"రాడీ"

"రాస్కెల్"

"గూన్"

"గాండర్"

"హార్స్"

"మేర్"

"మాన్"

"ఉమన్"

"గరల్"

"బోయ్"

"ఒరేయ్! రాజా. ఆగు మనం గ్రామరు చదివేస్తున్నాం"

"ఏమిటిదంతా. మిమ్మల్ని గుడిగోపురం మీదకి విసిరేస్తా" అన్నాడు సుందరం.

"దుర్మార్గుడు" అన్నాడు వీర్రాజా.

"దుర్జనుడు" అన్నాడు రామారావు.

"దుష్టుడు"

"దుర్మతి"

తరువాత ఇద్దరికీ తెలుగు మాటలు జ్ఞాపకం రాలేదు.

"ఆ! ...ఖలుడు" అన్నాడు వీర్రాజా.

"మరే-ఖలుడు" అన్నాడు రామారావు.

"ఒరేయ్ రాముదూ-నీకు ఖలుడు పద్యం వచ్చురా?"

"ఏ ఖలుడురా?"

"అదే - ఖలునకు నిలువెల్ల విషము..."

"అదా-మొదలు జ్ఞాపకం లేదు "సుమతీ" అని చివరొస్తుంది."

సుందరానికి జ్ఞాపకం ఉంది. కానీ చెప్పలేదు.

వీర్రాజుకి కొంచెం జ్ఞాపకం వచ్చింది. ''తలనుండు విషము ఫణికిని వెలయంగా దర్ల డడడ డడడా నానా చివరని ఖలునకు నిలువెల్ల విషము గదరా సుమతీ - గదరా రావుడూ?'' అన్నాడు.

''మరే నిలువెల్ల విషము.''

''ఖలు డెంత పవర్‌ఫుల్లో తెలుసా. ఆ మధ్య ఓ ఖలుణ్ని ఓ తేలు, ఖలుడన్న సంగతి తెలీక కుట్టిందిట-అంతే-ఖలునకు నిలువెల్ల విషము గదూ. తారున చచ్చింది. అలాగే ఓ పాము ఇంకా నల్లులు, దోమలు...''

''వీర్రాజూ! జ్ఞాపకం ఉంచుకోరోయ్! సినిమా హాలులో నల్లులు సమృద్ధిగా ఉండడం లేదు ఈ మధ్య. మ్యాటినీకి వదిలిన నల్లులు ఆరు గంట్లాటకల్లా ఛస్తున్నాయట. ఎందుకో తెలీక ఇన్నాళ్ళూ గిలగిల్లాడా. ఈ పాడుపన్లు చేసేవాళ్ళు, కొంపలు తీసేవాళ్ళూ, బ్లాక్ మార్కెట్ చేసేవాళ్ళూ, మతిస్తిమితంకోసం అని అన్తమామా సినిమాల కెదుతున్నారు. ఆ నల్లులు తెలీక వాళ్ళని కుట్టి అమాంతం ఛస్తున్నాయి - వీల్లేనా రాయకుండా!''

''అలాగే - రిసెర్చి బుక్కులో రాసుకుందుగానిలే. ఒరేయ్ రాముడూ, దోమలగురించి కూడా ఓ పుస్తకం రాయరా. బంగారయ్య గారింటి దగ్గర ఇవుడు కాగడా వేసి వెతికినా దోమల్లేవుట. సిలాటి రేవులోనూ రచ్చబండదగ్గరా ఇదే చెప్పుకు విస్తుపోతున్నారు-అబాలగోపాలం. దోమలు ఎందుకు లేవో తెలుసా? వీడు-ఈ ఖలుడు అయిన సుందరం గాడు అక్కడ పడుకుంటున్నాడుగా, అమాయకపు దోమలు ముందూ వెనుకా చూసుకోకుండా గొర్రెలమంద గోతిలో దూకినట్లు వీడిమీద పడి కుట్టేశాయి. తారున మరణించాయి-''

''హయ్యబాబోయ్!'' అన్నాడు రామారావు.

తరువాత ఇద్దరికీ ఏం మాట్లా డాలో తోచలేదు. సుందరం ఉగ్రనరసిం హంలా వున్నాడు. మాటలన్నీ పూర్తవ గానే తన్నేవాడిలా కనబడ్డాడు. పళ్ళు పట పట కొరుకుతున్నాడు. మాటలవగానే అమాంతం వీర్రాజు కాలరు పట్టుకున్నాడు.

"ఎందుకు నన్నలా అన్నావ్? నిన్నిపుడు చావబాది డొక్కచీల్చి డోలు కట్టేసినా పాపం వుందా?"

రామారావుకి జ్ఞానోదయం అయింది. నిజమే! ఎందుకు వీణ్ణిలా చెడతిట్టినట్టు. ఏ ఆసరా చూసుకొని? వీర్రాజు పేలుతుంటే తనూ పుంజుకున్నాడు. ఇపుడు గ్రంథం ముదిరింది. వీర్రాజుకి మాత్రం ఒక ఆసరా వుంది. అది చూసుకునే ఇంత స్వేచ్ఛగా తిట్టాడు. తీరా సుందరం కాలరట్టుకునేటప్పటికి అది కాస్తా మర్చిపోయాడు.

వీర్రాజు బిక్కమొహం పెట్టి బాధగా చూశాడు సుందరం వంక. రామారావు కొంచెం ఆలోచించాడు.

"ఏవండోయ్ సుందర్రావుగారూ, మనం గుడి వెనక్కెళ్ళి పోట్లాడుకుందాం రండి, జనం వచ్చే వేళయింది" అన్నాడు అణుకువగా.

సుందరం వినిపించుకోలేదు. వీర్రాజు కాలరుపట్టు బిగించాడు. "చెప్పు! ఎందుకలా చూస్తావు తెగులు తగిలిన కోడిలాగ" అన్నాడు.

వీర్రాజుకి మళ్ళీ ఆంజనేయుడంత బలం వచ్చింది. "కోడీ! పకోడీ" అన్నాడు. ఒకసారి గింజుకుని సుందరం పట్టు విదిలించుకున్నాడు. రెండడుగులు వెనక్కి వేశాడు. కాలరు మడత సర్దుకున్నాడు. ఆ

తరువాత చేతులు కట్టుకుని గంభీరంగా నోటి ఆగ్నేయ మూలనుంచి చిన్న నవ్వు నవ్వుతూ నించున్నాడు.

సుందరం ఓ అడుగు ముందరకేశాడు.

వీర్రాజు చలించలేదు. " ఆగరా! పకోడీ! ఆగాగు " అన్నాడు.

అంతే - సుందరం బాలనాగమ్మ కథలో బాలవర్ధిరాజు తండ్రిలా రాతిబొమ్మ అయిపోయాడు. వీర్రాజు సగర్వంగా నవ్వాడు.

రామారావు విస్తుపోయాడు ముక్కుమీద వేలు వేసుకొని- "హు!" అన్నాడు వీర్రాజు తన కాలరుని బొటనవేలూ చూపుడు వేలూ మధ్య ఇస్త్రీ చేస్తూ-జాలు సవరించుకుంటూ "పకోడీ కథంతా నాకు తెలుసులేవోయ్! పకోడీం మునసబ్దీ దాని తమ్ముడూ మా యింటి కొచ్చారు - హు! " అన్నాడు.

" పకోడీ ఏమిటి? పకోడీ గికోడీసీ? " అన్నాడు సుందరం.

అప్పటికే అతను గాలితీసిన బుడగలాగా, పాడుబడిన కొంపలాగా, పిల్లలు లేని ఇల్లులా, గుడిలేని ఊరులా కళావిహీన వదనుడయి పోయాడు. జబ్బుపడి పథ్యం పుచ్చుకోబోతున్న వాడిలా మొహం వేలవేశాడు.

వీర్రాజు గాంభీర్యం వహించాడు. "నీ పకోడి వ్యవహారమంతా తెలుసు. కంతతావచ్చు. మునసమ్మని తెచ్చా. వెధవ్వేషాలేస్తావో - మాన్తావో చెప్పు. "

పశ్చాత్తప్తుడయిన ఖూనీకోరులా తల వంచుకొని 'వెయ్యను' అన్నాడు సుందరం.

" ఏమిటి వెయ్యవు? "

" వెధవ్వేషాలు. "

'' వెధవ్వేషాలు ఏం వెయ్యవ్ ? ''

''వెధవ్వేషాలు వెయ్యను''

'' ఎప్పుడు ? ''

'' -ఇంకెప్పుడూను. ''

'' మరేం చేస్తావు ? ''

'' మీరు చెప్పండి. ''

'' అయితే ఆ వుత్తరం ఇలా ఇచ్చెయ్యి. ''

సుందరం బహు మర్యాదగా ఇచ్చేశాడు.

'' కూర్చో'' అన్నాడు వీర్రాజు.

సుందరం కూర్చున్నాడు. వీర్రాజుకూడా కూర్చున్నాడు.

'' సుందరం - నువ్వు మంచివాడివని నాకు తెలుసు. నువు చెడిపోతే నాకు పోయిందేంలేదు. కాని హటాత్తుగా ఊడిపడి ఇక్కడ నీ పని కానిచ్చుకోడానికి రాజకీయాలు తయారుచేసి మాకు ఆటంకం వచ్చావు. అందుకని ఇంత గొడవ జరిగింది. ''

'' నిజమే. తప్పే. ''

'' తప్పో ఒప్పో మనం కాదు చెప్పేది. ''

'' అవును, మనం కాదు చెప్పేది. ''

'' నిజం దేవుడు చూస్తాడు. నే చెప్పేదొకటుంది. మనం శత్రుత్వం వదులుకుందాం. నువ్వు సుబ్బలక్షి మీద ఆశ వదులుకో. మనం స్నేహితులవుదాం. నీకు శక్తివుంటే మీ బంగారయ్య దగ్గర వెయ్యికాదు పదివేలు తీసుకో. ఒకటి కాదు పది సినిమాలు తియ్యి.

అది నీ యిష్టం. నీవి గాలి మేడలో గట్టిమేడలో నీకే తెలియాలి. నీ యిష్టం. ఎటొచ్చీ కల్లబొల్లి కబుర్లాడి వెధవ్వేషాలు వెయ్యకు.''

''కాదులెండి'' అన్నాడు సుందరం తల వంచుకుని.

''ఏమిటి కాదు?''

''అదే - నేను సినిమాలు తియ్యదల్చుకోలేదు.''

''ఏం - నాటకాలాడిస్తావా?''

''చచ్చిన పాముని ఇంకా పొడవకురా రాజా'' అన్నాడు రామారావు కలగజేసుకొని. అంతలోకే నాలిక్కరుచుకొన్నాడు తేలిగ్గా తప్పు గ్రహించుకుని. మసక చీకట్లో సుందరాని కది కనపడలేదు.

వీర్రాజుకి మాత్రం వినయంగా జవాబిచ్చాడు సుందరం.

''అది కాదండి - సినీభాయ్ నాకు టోకరా ఇచ్చాడండి.'' అన్నాడు.

''బ్రదర్ ఇంక నువ్వు నన్ను అండీ గిండీ అనక్కర్లేదు. ఏమోయ్ అను చాలు. మనం ఫ్రెండ్సయిపోయాం.''

సుందరం సంతోషపడిపోయాడు.

''ఇందాక మీరు ఖలుడన్నారే అది సరిగ్గా వాడికి సరిపోతుంది - ఆ సినీభాయ్‌కి.''

''ఏంచేశాడేమిటి?''

''మీరు నా సంగతి సూచనగా చెప్పారటగా - డబ్బు చులాగ్గారాదని. దాంతోటి వాడు నా కనుమరుగున ఈ ఊళ్ళో దీపం వంటి కుర్రాడికి టోపీవేసి మద్రాసు ప్రయాణం కట్టించాడండి. పైగా యీ సంగతేం చెప్పకుండా నా దగ్గర రైలు ఛార్జీలు వడేసి పుచ్చుకున్నాడండి. ఊరు పొలిమేరలో చూదునుకదా ఆ అబ్బాయి నాయుడుగారబ్బాయి,

ట్రంకుపెట్టితో సహా అక్కడున్నాడు. నిల్దీసి అడిగితే నిజం బయటపడింది. అక్కడి పెద్దవాళ్ళతో బేరాలాడి ఆ పైన మళ్ళీ ఇంటికొచ్చి నాయుడిగారి చేత సినిమాకి పెట్టుబడి పెట్టిస్తాట్టండి-ఆ కుర్రాడు చాలా ధీమాగా చెప్పాడు. సరే కథ విని-ఏరా సినీభాయ్ అయితే నేనూ వస్తా. ఇక్కడ డబ్బు సాధ్యపడేటట్టులేదు. నాయుడి గారబ్బాయి ఎలాగా పేపరు పెడతాడుకదా, ఎలాగా ఫిలిం తీస్తాడుకదా, నేను ఆ పేపరులోను, ఆ సినిమాకీ కథా అదీ రాస్తానన్నా. ఆ వళాన వాడు నన్ను పురుగుని చూసినట్టు చూసి, పురుగు నవ్వినట్టు నవ్వి - 'చెన్నపట్నంలో మాకు కవులే తక్కువయారా. పైగా నేను లేనా! నీకన్నా బాగా రాస్తా' అంటూ 'నీ మొహం-నువ్వేం రాస్తావ్' అన్నాడండి. వాడే ఆ నోటితోనే కిందిటివారం నన్నూ నా కవిత్వాన్నీ తెగ పొగిడాడండి..."

"బావుంది" అన్నాడు వీర్రాజు నిట్టూర్చి.

"నేను మళ్ళా మద్రాసెళ్ళి నా ఉద్యోగంలో నేను చేర దలచుకొన్నానండి."

"అక్కడ ఉద్యోగం వుందా మీకు?" అన్నాడు రామారావు.

"ఆ! మందుల కంపెనీలో సేల్సుమేన్ని. వందా యాభై యిస్తారు."

"బ్రదర్ - ఇవి కాళ్ళు కావు - చేతులనుకో" అని సుందరం భుజాలు పట్టుకున్నాడు వీర్రాజు. "నిన్ను గురించి నే నిందాక బొత్తిగా ఛండాలంగా మాట్లాడా. అంతా వినే వుంటావు. దయచేసి అవన్నీ చెరిపెయ్యి. నీ కసలు ఉద్యోగం కూడా లేదనుకున్నా" అన్నాడు.

"దానికేంలెండి. మూణ్ణెల్లు సెలవుపెట్టి సినిమాల్లో తిరుగు తున్నా. ఇంతకన్నా హీనంగా మాట్లాడతారక్కడి వాళ్ళు. మాటలు దులిపేసుకుని మర్చిపోవడం అలవాటయి పోయిందండి" అన్నాడు

సుందరం తల వంచుకుని.

వీర్రాజుకీ రామారావుకీ మాట్లాడ బుద్దెయ్యలే బాధవల్ల. "మద్రాసు ఎపుడెళతారు?"

"నాకంతా అయోమయంగా వుంది. చేతిలో చిల్లిగవ్వ లేదు. ఈ సినీభాయ్‌ని చూశాక బాబయ్య (బంగారయ్య)కి నామీద అనుమానం తగిలింది. రైలు ఛార్జీలు ఇచ్చేట్టు కనబడడంలేదు."

వీర్రాజుకో చిన్న అనుమానం తగిలింది. "మరి ఇవాళ సినీభాయ్‌కి ఛార్జీలెలా ఇచ్చావ్?"

సుందరం సిగ్గుపడ్డాడు. తల వంచుకుని రాతినేలమీద బొమ్మలు గీశాడు - చూపుడు వేలుతో.

"ఫరవాలేదు. ఇష్టం లేకపోతే చెప్పొద్దు. మేమేం అనుకోం."

"అబ్బే! అదేం కాదండి. నాకు సిగ్గేస్తుంది. వాడే 'ఉన్నఫళంగా వెళ్ళాలి, రైలు ఛార్జీలు తే' అని పీకలమీద కూర్చున్నాడు. 'నా దగ్గర లేదు. ఎవ్వరూ అప్పివ్వరు' అన్నా. వాడే అయిడియా ఇచ్చాడండి. నాకలాటి ఊహ లేదు. జగన్నాథంగారిని అప్పుకింద అడిగి తెమ్మన్నాడండి."

"ఎవరూ? సుబ్బులు తండ్రినే! మీ కాబోయే మావగారినే?" అన్నాడు రామారావు ఆశ్చర్యంగా.

"కాబోయే మావగారు కాదులెండి - ఇంక కాదు. ఇందాకళే పరువు కాస్తా పోయింది. నాకూ అంతకన్నా ఇష్టం లేదు."

"ఎలా అడిగావయ్యా. ఆయన దగ్గర అట్టే డబ్బుండదు కూడా!" అన్నాడు వీర్రాజు.

"ఏం చెయ్యనండి! ఈ సినీభాయ్ తందనాలాడి పోతున్నాడు.

వచ్చిరాగానే మీతో పురాణం అంతా చెప్పేశాడు. ఇంకెవరితో చెప్తాడో అని భయం. పైగా మా బాబాయి ఓ మూల తిడుతున్నాడు వీడెవఁడా అని. అందుకని వాడే చెప్పాడు. రేపు పిల్లనిచ్చేవాడు కదటోయ్. ఆయన్నే ఓ పాతిక రూపాయలిమ్మను. ఎల్లుండిచ్చేస్తానని చెప్పు. లేపోతే పెళ్ళికిచ్చే కట్నంలో అడ్వాన్సుగా జమకట్టుకోమను అన్నాడండి.''

''నుబ్బులిన్ని అడగమన్లేదు నయమే!''

''అన్నాడండి. ఆ మాటా అన్నాడు. స్త్రీ హృదయం నీకు తెలీదు. డబ్బుకాదు. ప్రాణం కూడా ఇస్తుంది అన్నాడు. నేనే తిట్టాను. సరే చివరికి చేసేదిలేక పాతిక అడిగితే లోకువ అని మర్యాదకోసం ఓ ఏభై ఇవ్వండి. రేపు మావాడు పట్నం వెళ్ళగానే టెలిగ్రాం మనియార్డరు చేస్తాడు. ఎల్లుండిస్తా అని చెప్పానండి నగంచచ్చి. పాపం ఆయన ముందు నివ్వెరబోయి తమాయించుకొని, ఓ అరగంట తరవాత రావోయ్ అన్నారండి. నేను మాయింటికెళ్ళి లోపల కూర్చున్నా. ఆయనొచ్చాడండి మా యింటికి! ప్రాణాలెగిరిపోయాయి చెప్పేస్తాడేమోనని. ఆయన పుణ్యమా అని అలాటివేం చెయ్యకుండా 'బంగారయ్యగారూ, ఓ ఏభైవుంటే ఇవ్వండి ఎల్లుండిచ్చేస్తా' అని మా బాబాయిని అడిగాడు. మా బాబాయి నన్నే పిలిచి 'పిన్నినడిగి ఓ ఏభై పట్రా సుందరం' అన్నాడండి. వీర్రాజుగారూ, నా స్థితి ఆలోచించండి. పాడు మొహం వేసుకుని ఆ డబ్బు లోపల్నించి తెచ్చి బాబాయికిచ్చా. బాబాయి జగన్నాథంగారికిచ్చాడు. పావుగంట తరువాత, పూర్తిగా చచ్చిపోయి, ఆ యాభై ఆయనింటికెళ్ళి తీసుకున్నానండి. నేనేం అనుకుంటానో అని ఆయన ఎంతో నొచ్చుకుని 'ఏమోయ్ సమయానికి లేక మీ బాబాయినే అడగాల్సి వచ్చిందోయ్ మరోలా అనుకోకు' అని ఎంతో ఇదైపోయాడండి. నాకు నిజంగా ఏడుపొచ్చింది. ఎలాగో బయటపడి సిసీభాయిగాడికి పాతిక రూపాయలు చేతిలో పెట్టాను. ఉత్తరక్షణంలో వాడు నన్ను కాలదన్ని, నాయుడు

గారబ్బాయిని లేవదీసుకుపోయాడు''

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. అయిదు నిమిషాలు గడిచిపోయాయి.

వీర్రాజే మెల్లిగా అన్నాడు- ''నిజం చెబుతా-సుందరంగారూ- ఇందాక మీరు శుద్ధ వెధవలూ, రౌడీలూ అనుకున్నా. ఇంత అమాయకులనుకోలేదండి. నిజంగా మీ స్థితి చూస్తే గుండె కరిగిపోతోంది. ఏం చెయ్యాలో తోచడంలేదు.''

రామారావు తెగించి త్యాగం చేశాడు. ''సుందరంబాబూ మీరు నా అంత అందంగానూ ఉంటారు. ఆ నేనీ మాట గట్టిగా చెప్పగలను. మీరు సుబ్బలక్ష్మిని వివాహం చేసుకోండి. నేను సంతోషంగా వచ్చి శుభాక్షతలు వేస్తాను. ఆ! నేను ఇవాళ చెప్పే ఈ మాటలు హృదయంలోంచి వచ్చాయి సుందరంబాబు'' అన్నాడు.

'వీడు శరత్‌బాబు కథ ఏదో తెలుగులో చదివొచ్చాడు. లేకపోతే ఇలాటి వాక్యాలు రావు' అనుకున్నాడు వీర్రాజు మనసులో. తపోభంగం చేయవచ్చిన అప్సరసని చూసి సర్వజ్ఞుడూ, సాధు మనస్కుడూ అయిన ఋషిపుంగవుడు నవ్వినట్లు సానుభూతీ, వైరాగ్యం సమంగా మేళవించి మెత్తగా, జాలిగా, బాధగా నవ్వాడు సుందరం. వారధికట్టిన సందర్భంలో ఉడత సాయపడ్డపుడు రాముడి ముఖం జ్ఞాపకం వచ్చింది వీర్రాజుకి.

''రామారావుగారూ- మీ ఔదార్యానికి నిజంగా కృతజ్ఞుణ్ణి. మీ హృదయం ఎంతగా ద్రవించిపోతోందో నాకు తెలుసు - కానీ ఇంకొక్క నిజం చెప్పేస్తే నా మనసు ప్రక్షాళిత మవుతుంది.''

''రామ రామ! వీళ్ళిద్దరూ నవలల్లోంచి ఊడిపడి సినిమాలో దూకబోతున్నారు. ఇంకాసేపు వుంటే 'నిష్కృతి' అని కూడా అనేస్తారు''

అని వినుక్కున్నాడు వీర్రాజు జనాంతికంగా.

ఇలాటిది పైకిగాని అంటే ముందర జాలిగా చూసి యిద్దరూ ఒక్కమాటు తన్ని చితక్కొట్టి, మళ్ళీ యెందుక్కొట్టామా అని సిగరెట్టు కాలుస్తూ వాపోతారని వీర్రాజుకి బాగా తెలును.

"అది కూడా చెప్పేయి - పెళ్ళయిపోయిందా ఇదివరకే?"

"ఇంకా లేదు. మా కంపెనీ మేనేజరుగారమ్మాయి శాంతా, నేనూ ప్రేమించుకున్నాం. ఆయనా సరేనన్నాడు. ఇంతలో నేను సినిమా గోలలో పడి సెంవు పెట్టి వాళ్ళకు కనపడకుండా తిరుగుతూ యిలా వచ్చా. ఈ నుబ్బులు సంబంధం యాదృచ్ఛికంగా తటస్థపడింది. సినిమాగోల కొద్దీ కట్నం గిడుతుందనే పాడు ఊహతో-ఏదైతేనేంలే, ఈ పిల్లనే చేసుకుందామని ఒప్పేసుకుని సిద్ధపడ్డాను. కాని శాంతకు చేస్తున్న ద్రోహం మానవాధమునిలా ప్రవర్తించిన నాయొక్క మనసుని పీకుతూనే ఉంది."

"రైటో! ముందు మీరు మద్రాసెళ్ళి, ఉద్యోగంలో చేరి హాయిగా పెళ్ళిడెయ్యండి. మావాడు నుబ్బులుకోసం తపస్సు చేస్తున్నాడు. ఏదయితేనేంలే- కరణం గారమ్మాయి సీతని చేసుకొంటేరా బడుధాయి అంటే చచ్చినా కుదరదంటున్నాడు. సరేకదా అని దరిమిలా సీతా నేనూ పరస్పరం హృదయాలు అంకితం యిచ్చుకున్నాం - అన్నట్టు నువ్వు సీత కెందుకు ఉత్తరం రాశావ్?" అన్నాడు వీర్రాజు.

"మీరు మన్నించాలి. రెండు మూడుసార్లు వచ్చింటికొస్తే ఆ పిల్ల అదోలా చూసింది. కుడీ ఎడమా ఆలోచించకుండా లెటర్ రాశా. తరువాత సంగతి మీకు తెలిసిందే."

వీర్రాజు ముసి ముసి నవ్వు లొలకబోశాడు. "సీత చాలా

తెలివయిందండి. ఇంకొకత్తె అవుతే నడికుప్పెక్కి ఆడిపోయి మీ పరువూ, తన పరువూ నట్టేట కలిపేదే - అచ్చా - ఇపుడు మనం ఫ్రెండ్సు అన్నమాటేగా. మీరు రేపేనా మెడ్రాసెళ్ళటం. ఎన్నికలెల్లుండి గాబట్టి ఆగుతారా ?"

"చెప్పొకదండీ. మా బాబాయి డబ్బులు విదిల్చేట్టు లేదు. పైగా జగన్నాధంగారికి నేను బాకీ" అంటూ నసిగాడు సుందరం.

"సుందరంగారూ" అని గొంతు సవరించుకున్నాడు రామారావు.

"ఏవండీ ?"

"ఏం లేదు ఒకటి చెబుతా వినండి. మీకు రేప్పొద్దున నేనో డెభ్భై అయిదు రూపాయలిస్తా. మీ దగ్గర పాతిక వుందిగా ? మొత్తం వంద అవుతుంది. ఏభై జగన్నాధంగారి కిచ్చెయ్యండి. ఏభై చేతులో ఉంచుకోండి. ఎల్లుండి ఎన్నికల దాకా వుండి బంగారయ్యగారు గెలవటానికి ప్రచారం చెయ్యండి బాగా. ఆయన్ని గెలిపించి మరీ రైలెక్కండి." అన్నాడు రామారావు.

సుందరం సంతోషం పట్టలేకపోయాడు.

"నేను మొహమాటం లేకుండా మీరిచ్చే అప్పు పుచ్చుకుంటున్నా నని ఏం అనుకోకండి. అయితే ప్రచారం అంటారా - మీరు స్నేహితులు కాబట్టి మీ మావయ్యగారు ఓడడం నాకిష్టం లేదు. ఉత్తమ మార్గం ఏవిటంటే రేపే రైలెక్కేయటం."

వీర్రాజు విరగబడి నవ్వాడు. "వాళ్ళ మావ సంగతి నీకు తెలీదు సుందరం. ఆయన వాళ్ళింటికి మొగదిక్కు, ఉద్దండుడు. ఆయన

గాని గెలిచాడా కరణంగారమాంతం జలగలా పట్టుకుంటాడు - రామారావుకి తన కూతుర్నివ్వడానికి ఒప్పించమని. ఆ ఒప్పందంమీదే ఆయన వీళ్లమావకి ఓటేయిస్తున్నాడు. అదే జరిగితే సీత నాకు దొరకలేదని నేనూ, తన నెత్తిన పడిందని వీడూ ఏడిచి చచ్చిపోతాం. మీకు ఈ వూరు రాజకీయాలు తెలీవు. వీళ్ళ మావయ్య ఓడడమే మా పవిత్రాశయం, జీవితాదర్శం.'' అని స్పష్టపరిచాడు.

సుందరం కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ''సరేలెండి. అదయితే సులభమే. ఇప్పటికే చాలా మందిని మంచి చేసుకున్నా. మా వాళ్ళంతా నేను సినిమాలో పెద్దవాడినని భ్రమిస్తున్నారు. అంజలి, భానుమతి, నాగేశ్వర్రావు, సావిత్రీ వాళ్ళందరి యిళ్ళూ మా వీధిలోనే వున్నాయనీ, ఇక్కడ వీళ్ళతో మాట్లాడేసినట్టే అక్కడ వాళ్ళతో మాట్లాడేస్తాననీ! యన్.టి.రామారావుని స్వయంగా సొంతచేత్తో ముట్టుకున్నానని చెప్పా. బస్తీవాళ్ళలా వేషాలిప్పించమని వాళ్ళడగలేదు కానీ నేనంటే గౌరవం ఉంచారు లెండి'' అన్నాడు.

''అచ్చా రైతో! నువ్వింక వెళ్ళు సుందరం. రేప్పొద్దున ఈసరయ్య హోటలుకి రా. డబ్బు సిద్ధం చేస్తా'' అన్నాడు రామారావు. సుందరం వెళ్ళిపోయాడు.

రామారావూ, వీర్రాజూ కూడా ఇళ్ళకి బయల్దేరారు చీకట్లో సిగరెట్లు కాల్చుకుంటూ.

''భలే రోజురా!'' అన్నాడు వీర్రాజు విలాసంగా.

''అవునుగాని ఇంత పొగరుమోతుని పిల్లిలా చేశావుగదా - ఏవిట్రా ఆ పకోడీ మంత్రం?''

''చెప్తే మజా లేదు.''

" ఏడిశావు చెప్పు చెప్పు?"

"ఇందాకా పెద్దమనుషు లొచ్చారన్నానే-అందులో సుబ్బిశెట్టి లేడూ-సుబ్బిశెట్టి ఈనరయ్య హోటల్లో కూచుని ఈ సుందరాన్నీ, సినిమాభాయ్‌ని చూసి కంట్రాక్టరుతో చెపుతున్నాడు. నేను విన్నా. ఈ సుందరం నాలుగేళ్ళ క్రితం బాల్జీ హాలులో పకోడీ లమ్మేవాడట! పువ్వు పుట్టగానే పరిమళిస్తుందని-వీడికి చిన్నప్పటినుంచీ పాఠశాలకన్నా సినిమాలంటే అభిమానం మెండు. వాడియావారి నాడియా నాటి నుండి ఎడతెరిపి లేకుండా సినిమాలు చూసేవాడట. రోజా వెళ్ళడానికి డబ్బు లెవరిస్తారు? అందుకని ఓ పకోడీల మామ్మ తాలూకు మనవడితో నేస్తం కట్టాడట. వాడు మామూలుగా హాలులో పకోడీ లమ్మేవాడన్నమాట. వీడి సినిమా ఉబలాటం కోసం ఓ చిన్న జంగిడిలో పది జంతికలూ, పదమూడు పకోడీలు వేసి సుందరానికిస్తే ఆ జంగిడి చూపించి వీడు హాల్లో దూరేవాడట. గేటు కీపరు చూస్తున్నప్పుడూ, సినిమా మధ్యలో హాలు సాంప్రదాయం ఆనవాయితీ ప్రకారం కట్ అయిపోయి దీపాలు వెలిగినపుడూ ఇంటర్‌వెల్ లోనూ అమాంతం లేచినుంచుని "పకోడీ" అని ఓ గావుకేకేసి చటుక్కున కూచునేవాడట. సరే వాడిదగ్గర కొన్నవాళ్ళు కొనేవారు. వీడు సినిమా చూసేవాడు."

"కుర్రాడు గాబోలు అప్పుడు."

" కుర్రాడేం తెగులు. పదిహేనేళ్ళుట అపుడు-సుబ్బిశెట్టి చెప్పాడు. అక్కడితో అయితే బాగానే వుండేది. అమ్మగా వచ్చిన అణా బేడా, మునలమ్మ యిచ్చిన పకోడీలూ, జంతికలూ చాలా భాగం వీడే తినేసేవాడట, అదంతా మునలమ్మ లెక్క కట్టింది. బాకీ నాలుగైదు రూపాయలదాకా పెరిగిందట. ఇంతలోకే ఓనాడు వీడు యింకో కుర్రాడితో లాలూచీ అయి, మునలమ్మ ఇంట్లోంచి పాతికరూపాయిలు కొట్టేసి

మెడ్రాను చెక్కేశాడు. నాటికీ నేటికీ పత్తాలేడట. మునర్లీ దాని మనవడూ ఇంకా బతికే వున్నారు-వాడు కనపడితే తందామన్న అభిలాషలో. అందుకే వాడికి నేనిందాక పకోడీల మునర్లి వచ్చిందనగానే హడలెత్తి పిల్లికూనయి పోయాడు. పాపం.''

రామారావు చప్పగా నవ్వాడు.

''అనవసరంగా చాలా హింస పెట్టావు పాపం...సరేలే అంతా మన మేలు కొరకే నన్నారు. ఈ పకోడీల గొడవే లేకపోతే కథ అడ్డం తిరిగేది.''

''మర్చిపోయాం - అవునుగాని ఓరి రామం చవటా - సుందరానికి తెల్లారేసరికి డెబ్భై అయిదు రూపాయలిస్తానన్నావు. ఎలా తెస్తావురా'' అన్నాడు సీర్రాజు హఠాత్తుగా ఆగి.

రామారావు నిశ్చయంగా జవాబిచ్చాడు. ''వాడు నాకోసం సిడ్నీకార్టునంత త్యాగంచేసి సుబ్బుల్ని వదిలేస్తున్నప్పుడు నేనీ మాత్రం సాయం చెయ్యొద్దురా? వాడిలా చెయ్యకపోతే నేను సీతని చేసుకొందును. నీ నోట్లో కరక్కాయ పడి ఉందును. మన తల తాకట్టు పెట్టైనా వాడికి డబ్బివ్వాలి.''

''నా తల తాకట్టు పెట్టక్కర్లే- కావలిస్తే నీ తలే తాకట్టు పెట్టుకో'' అన్నాడు రాజు.

''లాభంలే నాది పనికిరాదు. ఇప్పుడు నీ తలే తాకట్టు పెడుతున్నా. ఆట్టే గోల చెయ్యకు, సుందరం మళ్లా నెల్లాళ్ళల్లో డబ్బు పంపెయ్యగానే విడిపించేద్దాం.''

''దేన్ని''

''నీ తలకాయని - నీక్కావాలని మా అమ్మని అడగబోతున్నా నోరు మూసుకు చూడు'' అన్నాడు రామారావు నవ్వుతూ.

వీర్రాజేదో అనబోయాడు గానీ ఇల్లు దగ్గర కొచ్చేశారు. రామారావు తల్లి గుమ్మం దగ్గర కూచుంది.

''ఎక్కడికెళ్ళావురా నాయనా! అర్ధరాత్రి అయినా పెత్తనాలేనా? ఎలా చావనురా!'' అంటూ లేచిందావిడ.

''లోపలికి పదమ్మా. అర్జెంటుగా మాట్లాడాలి'' అన్నాడు రామారావు గంభీరంగా.

నట్టింట కూచున్నాక నం[illegible] చెప్పా[illegible]. ''వీర్రాజుకి తల తీసే ప్రమాదం వచ్చింది. అందుకని [illegible]ంతరంగా వందరూపాయలు కావాలి. మళ్ళా నెలాఖరు నాటికి ఇచ్చేస్త[illegible]'' అన్నాడు టూకీగా వ్యవహార దక్షుడల్లే.

''అయ్యో! దానికేం. ఆ మాత్రం సాయానికేం బాబూ. మీ అమ్మ నాకు తెలీదా ఏం. ఇబ్బందొచ్చినప్పుడు...''

''అది కాదమ్మా. వాళ్ళమ్మకి తెలీదు. పట్నంలో పని ఇది. వీడికి పరీక్షల్లో మార్కులు తక్కువొచ్చాయి. వంద రూపాయలిస్తే ప్యాసైపోతాడు. తరువాత వాళ్ళమ్మకిది మెల్లిగా చెప్పి నీకు బాకీ తీరుస్తాడులే. ఇపుడు నీకూ నాకూ తప్పితే మూడో చెవిని పడకూడదు.''

రామారావు తల్లి రెండు నిమిషాలసేపు తల వంచుకుని ఆలోచించింది. ''సరే అలాగే నాయనా-'' అంటూ లేచి ఇనప్పెట్టి తెరిచింది. పది పదులు లెక్కపెట్టి రామారావు కిచ్చింది. రామారావు మళ్ళీ లెక్కపెట్టి రాజుకిచ్చాడు. అంతవరకు కొయ్యబొమ్మల్లే ఈ నాటకం చూస్తున్న రాజు, డబ్బు చేత్తో పుచ్చుకొని ''మీ మేలు మర్చిపోనండి పిన్నిగారూ. సంకురాత్రిలోగా తిరిగిచ్చేస్తా'' అంటూ లేచాడు. రామారావు గుమ్మం దాకా దిగబెట్టే నెపంతో వెళ్ళి వీర్రాజు దగ్గర డబ్బు తీసుకుని జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

''పొద్దున్నే రా - ఎన్నికల ప్రచారం చేద్దాం, ఇంక వెళ్లు'' అని సాగనంపి అన్నాని కొచ్చాడు.

"చాలా సంతోష పడ్డాడమ్మా వెర్రిబాగులాడు." అన్నాడు రామారావు అన్నం తింటూ.

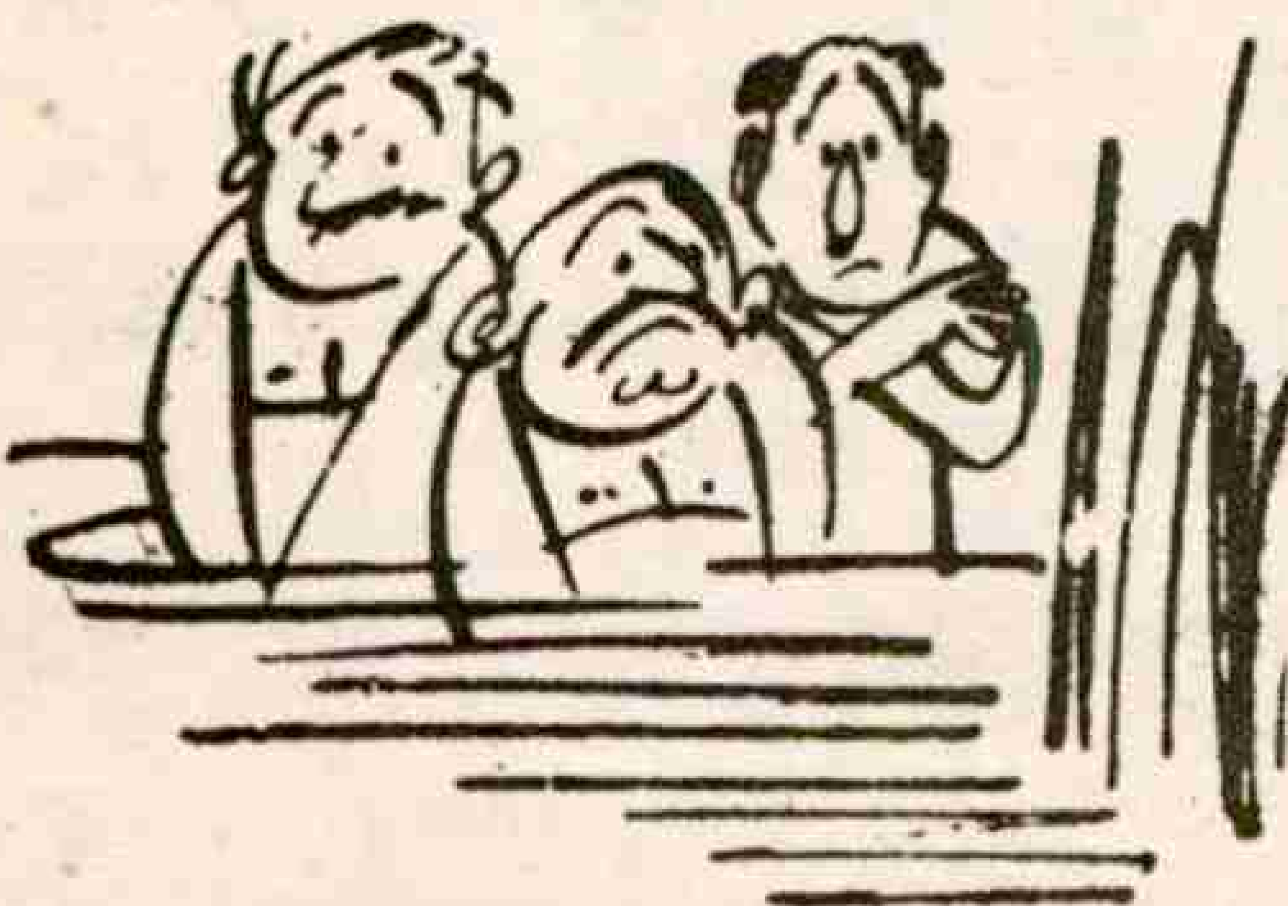
"ఏం బాగో నాయనా, నాకు నీ పద్ధతీ, మీ మావయ్య గోలా చూస్తే మతి పోతోంది. ఇద్దరూ కలిసి కొంప గుండం చేసేట్టున్నారు...అదేం తిండిరా కోడి కెక్కరించినట్లు. అవున్లే, ఇంకా సిగరెట్లు కాల్చు, తిండి బాగా వంటపడుతుంది."

"మావయ్యేం చేశాడే" అన్నాడు రామారావు.

"ఏం చేస్తాడు. వాడికి చేతనైంది వాడు చేస్తున్నాడు. ఎన్నికలన్నాడు, ఏదో గోలన్నాడు, పొద్దున్న పాతిక రూపాయలు తీసుకున్నాడు. మధ్యాహ్నం పెద్దమనుషు లొచ్చారన్నాడు. వాళ్ళను తెచ్చి ఊహూ మంతనాలాడేడు. మళ్లా వాళ్ళంతా వెళ్ళారు. ఇందాకవచ్చి తైతెక్క లాడాడు. ఆకాణ్నించీ మీ నాన్న పంచెలు మూడూ, నల్లకోటూ, కండువా, రెండు చొక్కాలూ పట్టుకుపోయాడు."

"ఎందుకూ?" అన్నాడు రామారావు కళ్ళు పెద్దవి చేసి.

"ఎందుకేమిటి నాయినా. అంతా నా ఖర్మకి. వొక్కటి నవ్వంగా ఏడిచిందా. మధ్యాహ్నం వచ్చిన పెద్దమనుషులు ముగ్గురినీ ఇందాక ఎవరో దొంగలు అటకాయించి దోచుకున్నారట. గోచిపాత కూడా లేకుండా గుడ్డా గుడుసూ ఊడ్చుకు చక్కాపోయారుట."

రామారావు కర్థం అయింది. విరగబడి నవ్వసాగాడు "మావయ్య కూడానా?"

"కాదు. ఈనగారు ఎక్కడో వూరేగి కాలవగట్టు కెళ్లేసరికి

పెద్దమనుషులు ముగ్గురూ కాలవలో నుంచుని ఏడుస్తున్నారట. దొంగలు దోచుకున్నారు పంచలు తెమ్మన్నారట. మీ మావయ్య ఇంటికొచ్చి పెద్దమనుషులు, పెద్దమనుషులంటూ మీ నాన్న బట్టలు తీసుకుపోయాడు. ఆయనే ఉంటే...'' అని కంట తడి పెట్టుకుంది సూరమ్మగారు. రామారావు మాట్లాడలేదు. భోజనం కానిచ్చి సావిట్లో కొచ్చేసరికి పెద్దమనుషులూ మావయ్యా బిలబిల్లాడుతూ లోపలికొచ్చేశారు.

మావయ్య వంటింట్లోకి వెళ్ళి ''వక్క శేరు బియ్యం ఉడకేసిపెట్టు చెల్లీ పెద్దమనుషు లొచ్చారు'' అని పురమాయించి చెల్లెమ్మ మాట వినకుండా సావిట్లో కొచ్చేశాడు.

''అంతేనయ్యా, బంగారయ్యే చేయించి ఉంటాడీ పని. అంచేత మీరు తప్పకుండా రేపు వుండి నన్ను గెలిపించాలి'' అన్నాడు సూరయ్య గారు.

''చాల్లేవయ్యా చేశావ్ మర్యాద'' అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

సుబ్బిశెట్టి మెత్తపడ్డాడు. ''ఎర్రి బామ్మడాయన మీద ఎగిరితే లాభమేమిటయ్యా. ఆ దొంగ వెధవల్ని ఈన పిల్చుకొచ్చాడా యేం!'' అన్నాడు.

''సూరయ్యగారూ'' అని బయట కేక వినపడింది.

రామారావు వెళ్ళి తలుపు తీశాడు. ''ఈనరయ్య వచ్చాడు మావయ్యా'' అన్నాడు.

ఈనరయ్య లోనికొచ్చాడు. ''సూరయ్యగారూ, మీరు గెలవకపోతే లాభంలేదు, గెల్చి తీరాల్సిందే'' అన్నాడు వస్తూనే.

సూరయ్య విస్తుపోయాడు హఠాత్తుగా వచ్చిన ఈనరయ్య ప్రేమకి.

'' ఏమిటోయ్ కథ ? '' అన్నాడు విలాసంగా.

ఈసరయ్య కథ ఏమిటో చెప్పాడు. ప్రత్యర్థి బంగారయ్య తనకి ఓటేస్తే రామాలయం ఊరి నడిమధ్యన కట్టిస్తానని అప్పుడే అందరికీ చెప్పి ఓట్లు కూడబెట్టుతున్నాట్ట. పైగా ఆయన బంధువు సుందరం ఓదు సిల్కు చొక్కా వేసుకు మరీ ప్రచారం చేస్తున్నాట్ట.

సూరయ్య ఒక్కసారిగా గంయ్‌మన్నాడు. '' చూశారయ్యా పెద్దమనుషులూ-నేను మాటవరనకి నిన్ననే కరణంగారి అరుగుమీద కూచుని ఈ ముక్క అన్నా. రామాలయం ఊరిమధ్యగా శివాలయం దగ్గిర లోనే కట్టిస్తే బావుంటుందని. ఆ మాట ఆనోటా ఆనోటా విని ఇపుడు అది తన ఊహ అయినట్టు చాటిస్తున్నాడు బంగారయ్య. చూడండయ్యా హు '' అన్నాడు. పెద్దమనుషు లెవరూ మాటాడలేదు. ఈసరయ్యే కొంచెం మూలిగి మొదలెట్టాడు. ఊరిచివర తన కాఫీ హోటలుంది కాబట్టి రామాలయం కూడా అక్కడే కట్టించడం మంచిదని ఈసరయ్య గట్టిగా అభిప్రాయపడ్డాడు. హోటలికొచ్చే జనం రామమందిరం లోకి రావచ్చు. మందిరానికొచ్చే జనం తన హోటలుకి రావచ్చు.

కంట్రాక్టరుకిది సబబుగానే తోచింది. '' మంచిదే '' అన్నాడు. సెట్టికి యింకా పెద్ద ఊహపోయింది. ''ఈసరయ్యా, మాటవరనకి అడుగుతా గానీ-నువ్వు ఓ కిరాణా దుకాణం కూడా అక్కడెట్టరాదూ ?'' అన్నాడు.

సూరయ్యగారు కలుగజేసుకున్నాడు. '' మీకు తెలీదులెండి. ఊరి మధ్య మానసరమ్మ దుకాణం ఉంది. ఉప్పూ, పప్పూ అంతా అక్కడే కొంటారు. ఇక వీడు వూరి చివర పెడితే ఎవడొస్తాడు '' అన్నాడు.

'' దానికేముందయ్యా బ్యామ్మడా ! ఊరి చివరాళ్లే వత్తారు. నువు చెప్పిన దుకాణంకన్నా ఓ దమ్మిడీ తగ్గించిస్తే ఊరి మద్దోళ్ళు

కూడా వస్తారు. దానికేటీ, ఊరే ఉండాలి కాని. ఏమంటావు ఈనరయ్యా-నువ్వు ఊ అను. నేను బస్తీ నుంచి నీకు వారం వారం సరుకు పంపిత్తా, అమ్ముకో. వచ్చే పావలా డబ్బుల్లో బేడ నీకూ బేడ నాకూ నాయంగా." ఈనరయ్య ఎగిరి గంతేశాడు. "అంతకన్నానా" అన్నాడు. కంట్రాక్టరుకి కొత్త ఊహ తోచింది. "ఊరు పెరుగుతుంది. నలుగురూ ఇళ్లు కట్టుకుంటారు. అనక అదే నడిమధ్యవుతుంది." ఈనరయ్య ఆనందం పెల్లుబికింది. "నూరయ్యగారూ! చల్లకొచ్చి ముంత దాచడ మెందుగ్గానీ ఓటే మాట చెప్తా. మీరు గనక రామ్మందిరం ఊరి చివర కట్టిత్తానని మాటిస్తే రైతు కుర్రాళ్ళ ఓట్లు, పాలేళ్ల ఓట్లు మీకే. ఆళ్ళంతా నాకు అణా బేడా కాఫీ డబ్బులు బాకీ ఉంటారులెండి. మనమాట కాదనరు" అన్నాడు.

నూరయ్య బుర్ర వేడిగా పనిచేస్తోంది.

"ఏమోయ్, ఈనరయ్యా-నువ్వు దుకాణం, హోటలూ కలిపి పెట్టావంటే ఆ పాక లాభం లేదు, కాస్త షెడ్డులాంటి దుండాలి. షెడ్డు వేయించుకుని ఇటికలతో గోడ కట్టించాలి. ఎండా వానా వచ్చినా చెక్కు చెదరకుండా పడుంటుంది" అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

"ఓరబ్బో! ఇటికల గోడ రేకులసెడ్డే! మనం తూగలేవండి" అన్నాడు ఈనరయ్య.

"వెయ్యి రూపాయిల్లో కట్టించిపెడతా."

"ఏటిబాబూ, మీ మాటలు మరీ ఇదిగానీ, ఏడొందలు జనం ఉన్న ఊరికి ఎయ్యిరూపాయిల సెడ్డేటి బాబూ" అన్నాడు ఈనరయ్య నానుస్తూ.

"అదికాదోయ్. రేపు ఊరు పెరుగుతుంది. ఓ సినిమా డేరా

వేస్తారు. చిన్న బజారు లేస్తుంది. అపుడు సరుకు గిరాకి పెరిగితే నీవంత ఖర్చు పెట్టగలవా-పోనీ అందాకా మట్టిగోడమీద రేకు వేయించు'' అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

సుబ్బిశెట్టి కొంటెగా నవ్వాడు. కంట్రాక్టరు పెరట్లో తుప్పు పట్టిన రేకులున్నాయి. వాటికి రంగేయించి తోసెయ్యాలని ప్లాను. అందుకే ఈసరయ్యకి ఈ మాలీసు. మందిరం ఎలాగా తనే కట్టిస్తాడు - కాబట్టి దానికి పనిచేసే కూలీలతో చిల్లర మల్లర సామానులతో ఈ షెడ్డు చవకలో లేపుతానన్నాడు. చివరకి వంద రూపాయలకి బేరం కుదిరింది. కంట్రాక్టరుకి ఉషారొచ్చింది-తుప్పురేకులికి వందరూపాయలు గిడుతున్నందుకు. ''ఇంకేం పంతులూ-రామమందిరం ఊరిచివర్ని కట్టిస్తానని చెప్పు నలుగురికీ'' అన్నాడు.

గవరయ్యకూడా సరేననేశాడు. దేవాలయ పూజారి కూతుర్ని గవరయ్య తన కొడుక్కి చేసుకుందామనుకున్నాడు. అందుకని ఈ ఊళ్ళో పూజారిపార్టీ ఓట్లు సూరయ్యగారికే ఇప్పిస్తానన్నాడు.

''రాముడూ, కాళ్లు కడుక్కోవచ్చని చెప్పరా'' అంది సూరమ్మగారు వంటింట్లోంచి.

భోజనాలయ్యాక సూరయ్య, శెట్టి, ఈసరయ్య, కంట్రాక్టరూ, గవరయ్యా కరణం గారింటికెళ్లి సంగతి చెప్పారు-రామమందిరం ఊరిచివర కట్టించడానికి నిశ్చయం అయిందని. కరణం గారేమంత ఉత్సాహం చూపించలేదు. తనతో మాటామంతీ లేకుండా సూరయ్య తక్కినవాళ్ళతో లాలోచీ అయి నిర్ణయాలు చేయడం ఆయనకి నయించలేదు. ''సరే కానియ్యండి'' అన్నాడు చప్పగా.

''మీ అండ మాకుండగా గెలుపు సందేహం ఏముందండీ'' అన్నాడు వెకిలిగా సూరయ్య.

'' ఆ! మాదేవుందిలెండి. ఏదో చిన్నవాళ్ళం'' వెక్కిరింపుగా గొణిగాడు కరణంగారు.

సూరయ్యకు వినవడ్డా వినిపించుకోలేదు.

'' ఎంతమాట! సెలవు-వస్తా'' అన్నాడు.

తెల్లవారింది. సూరయ్యగారూ, ఆయన బృందం ఓ పక్కా, బంగారయ్యా, సుందరం ఓ పక్కా బయల్దేరి మనిషి మనిషినీ మాలీను చేసి మంచి చేసుకోసాగారు.

మెడమీద తలవున్న పెద్దలు నలుగురూ చప్పరించారు. ఏదో దీనికి ఎన్నికలేమిటి -ఎందుకు పార్టీలూ, ప్రచారాలూ అని.

రామారావూ, వీర్రాజూ విడిగా ఓ పార్టీ అయ్యారు. ''సూరయ్యగారికి మీరు ఓట్లివ్వకండి. ఊరు చివర రామాలయం ఏమిటీ - నా తలకాయ! మా మావయ్యయితేనేం. నేను నబబు మాట్లాడుతున్నా'' అని కనబడ్డవాళ్ళతో అన్నారు.

కరణంగారికీ, సూరయ్యగారికీ ఈ సంగతి తెలిసి మండిపడ్డారు. '' బుద్ధిలేకపోతేసరి. పెద్దవాళ్ళం వోపక్క నలుగుర్నీ ఆకట్టుకోలేక చస్తూంటే మధ్య పుల్లవిరుపు మాట లేమి''టని.

బంగారయ్యగారు మధ్యాహ్నానికి కొత్తరకం ప్రచారం లేవదీశాడు - రామమందిరం ఊరిమధ్యని కట్టించడమే కాకుండా దానికి వెనకాలవేపు వేరే ఓ పాక వేయించి అక్కడ చదరంగం అదీ ఆడుకోడానికీ, నవల్నూ, నాటకాలూ చదువుకోడానికీ, లోకాభిరామాయణానికీ ఏర్పాటు చేయిస్తా నన్నాడు. హరికథలూ, పురాణాలూ జరపడానికి చిన్న చెక్కబల్లల స్టేజీ కట్టిస్తానన్నాడు.

సుందరం సిల్కు చొక్కాలు ఆ ప్రచారానికి కొంత తోడ్పడు

తున్నాయని నూరయ్యగారి ముతాకి హఠాత్తుగా తట్టింది.

తిరిగి తిరిగి మధ్యాహ్నం ఇంటికొచ్చేసరికి రామారావూ, వీర్రాజూ పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వుకుంటున్నారు. "నీకూ బెబ్బెబ్బే సీతకూ బెబ్బెబ్బే" అన్నట్టు దొంగరాముడు అండ్ కో వారు బస్తీ పెద్దమనుషుల్ని దోచుకుని, పత్తాలేకుండా పారిపోయారు. వాళ్ళకి పది రూపాయలు బజానా యిచ్చి ఆస్థాన చోరులుగా ఉంచుకోబోయిన వీర్రాజుకీ, రామారావుకీ కూడా ఎగనామం పెట్టారు.

నూరయ్యగారు స్థావిట్లో అడుగు పెడుతూనే మండిపడ్డాడు. "ఏరా రాముడూ, నాకు ఓట్లివ్వద్దని ఊళ్లో అందరికీ చెబుతున్నావుటగా? బుద్ధి లేదూ? సుందరంగాణ్ని చూడు. వాళ్ళకోసం ఒక్కలా తిరుగుతూ నోరు పడిపోయేటట్టు ప్రచారం చేస్తున్నాడు సిల్కు చొక్కాలేసుకుని. వాణ్ని చూసేనా సిగ్గు తెచ్చుకో" అని కసిరాడు.

రామారావుకి కోపం వచ్చింది. "మావయ్యా నువ్వు వెయ్యి చెప్పు, లక్ష చెప్పు. నేను నీ తరపున ఒక్క మంచి ముక్క అనను. ఇంక దేనికేనా అయితే ఏమోగానీ ఈ విషయంలో మాత్రం నాకు తోచినదే నేను వాగుతాను. నా యిష్టం. నీకొ్కపం వచ్చినా, అమ్మకి కోపం వచ్చినా సరే" అన్నాడు.

"ఏమిట్రా ఆ పొగరు. ఏం చూసుకొని అంత మిడిసిపాటు? విశ్వాసం లేకపోతేసరి... అయ్యో తండ్రిలేని బిడ్డగదా అని సాకినందుకు బాగానే బుద్ధిచెప్పావులే... అసలు నాదే తప్పు. గంగలో కలవండని నా దారి నేను చూసుకోవలసింది, ఛీ" అన్నాడు నూరయ్యగారు.

రామారావు ఉద్రేకంతో లేచి జవాబివ్వబోయాడు. కాని వీర్రాజు పట్టుకుని వారించాడు. ఈ గోలకి వంటింట్లోంచి నూరమ్మగారు రావడంతో నూరయ్యగారు పనివున్నట్టు జారుకున్నాడు.

"పిన్నిగారూ-వీడిదేం తప్పులేదండీ-ఆయనే అనవసరంగా

కోప్పడ్డారు'' అన్నాడు రాజా.

''ఏదోలే నాయినా. ఇదంతా నా ఖర్మ. వీడి వాలకం ఇది. వాడి వాలకం అది. కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడేను, ఎవరితో చెప్పుకుని ఏడిచేది బాబూ, ఆ మారాజే ఉంటే నాకీ గతి పట్టేదా...''

''అబ్బెబ్బే. మీరలా కంటనీరెట్టుకోకండి పిన్నిగారూ, అన్నిటికీ దేవుడే ఉన్నాడు'' అన్నాడు రాజా.

రామారావు నందుచూసి చిటాక వేశాడు ''ఏం దేవుడురా. దేవుడూ దెయ్యమూను. దేవుడే వుంటే నాకిష్టంలేని పిల్లని ఒద్దు మొర్రో అంటూంటే ఇలా నెత్తిన రుద్దనిస్తాడా మామయ్యచేత.''

నూరమ్మగారికి కోపం వచ్చింది ''ఏమిట్రా నీ ఇష్టం? ఇప్పుడు నీ కొచ్చిపడ్డ కష్టం ఏవిటి! వంశంలోనే లేవమ్మా ఇలాంటి బుద్ధులు. ఆయన వెళ్ళినా ఇంకా ఈ ఘటం మిగిలింది ...ఏం? కరణంగారి పిల్లకేమొచ్చిందిరా. అన్నీ కుదిరాయి! నేనూ మావయ్యా అవునన్నాం. తీరా రేపు తాంబూలాలు యిచ్చుకోబోతూ వుంటే ఏవిటీ భాగోతం? శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది.''

వీర్రాజు ఒళ్ళంతా తేళ్ళూ జెర్రులూ పాకినట్టయింది. ఈ మాటలు వినగానే బుర్రలో రైళ్ళు పరుగెత్తాయి. అమాంతం సీత తనకి రాసిన ఉత్తరం చూపించేద్దామనుకున్నాడు నిజం చెప్పేసి. కాని పూర్తిగా తగ్గిపోయి తల వంచేసుకున్నాడు. రామారావూ తలవంచేసు కున్నాడు. ఇంకా వాదిస్తే అమ్మ మళ్ళీ నూతిలో దూకుతానంటుంది. ఇలాటి గోల నాలుగు సార్లు జరిగింది.

''రారా వీర్రాజూ అలా వెళ్ళొద్దాం'' అన్నాడు.

ఇద్దరూ రోడ్డంట పోతూవుంటే తెలుకుల వీరయ్య సావిడిలో

పెద్దదీపం వెలుగుతున్నట్టు ఇద్దరికీ కనపడింది. రామారావుకి కనపడిన దీపం పేరు సుబ్బలక్ష్మి. వీర్రాజుకి గోచరించిన పేరు సీతాలక్ష్మి.

రామారావు, వీర్రాజు ఆగి పోయి యమవేగంతో ఆలోచించారు. గబగబా చెవులు కొరికేసుకున్నారు పరస్పరం.

"నీకు ఫరవాలేదులేరా నేను క్షణంలో తేల్చేస్తాను సంగతి. మన బంగారం అనగా నా హృదయేశ్వరి ఉండగా భయమెందుకురా" అన్నాడు వీర్రాజు. తెలుకుల వీరయ్య సావిట్లోకి ప్రవేశించారు ఇద్దరూ. సుబ్బులూ, సీతా గానుగమీద కూర్చుని తిరుగుతూ కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. తెలుకుల వీరయ్య గానుగ ఆడుతున్నాడు కునుకుతూ.

"ఏం వీరయ్యా! కులాసానా?" అన్నాడు వీర్రాజు. గానుగమీద అమ్మాయిలిద్దరూ ఉలిక్కిపడి గానుగ దిగిపోయారు. "ఏదో తమ దయ వల్ల ఇలా ఉన్నాం" అన్నాడు వీరయ్య. సీత పకపక నవ్వింది. "మీరా ఎవరో పెద్దమనుషులనుకున్నా" అంది. రామారావు ముఖం రంగు కొంచెం మారింది సుబ్బుల్ని చూడగానే. సుబ్బులు తలవంచుకుని అవతలమూలకి వెళ్ళి నించుంది. రామారావు ఇవతలమూల చిన్నఅరుగు మీద చతికిలబడ్డాడు, కాళ్ళు వణుకుతున్నట్లు కనబడకుండా ఉండాలని. వీర్రాజు మాత్రం గుండె నిబ్బరంగల మనిషి. ఒళ్ళు పులకరించడం, కాళ్ళు వణకడం, మాట తడబడడం అతనికి రావు. లేవు. "సీతా, హాస్యాలకేంగాని యిలారా మాట" అన్నాడు తొణుకూ బెణుకూ లేకుండా. సీత కొంచెం నివ్వెరపోయింది వీర్రాజు ధీమా చూసి. ఆపైన రామారావు వంక రెప్ప వెయ్యకండా చూసింది. సాలోచనగా ముందుకు వచ్చింది.

" నీకేమయినా మతిపోయిందా రాజా. ఎవరేనా మనని చూస్తే యింకేమైనా ఉందా!" అంది.

"కాదు సీతా, వెంటనే వెళ్ళిపోతాం. కాని ఒక ముఖ్యమైన సంగతి అడగాలి" అన్నాడు వీర్రాజు ప్రాధేయపూర్వకంగా. సీత రామారావు వంక బాధగా జాలిగా చూసింది. "రాజా నాకు తెలును నువ్వు చెప్ప బోయేది" అని తల వంచుకుంది.

"మనసులు కలవనప్పుడు మనుషులు కలవడం అసంభవం. పెళ్ళి అనేది అయితే వరం, కాకపోతే శాపం. అంతే రాజ్! నీ హృదయం ఇంత గొప్పదనుకోలేదు రాజ్! నాకు తెలును రామారావు నన్ను ప్రేమించాడు. అయితే విధివశాత్తూ మన హృదయాలు కలిశాయి. అందువల్ల రామారావు హృదయం ఛిద్రమైపోయిందని నాకు తెలును. నువ్వు అతని స్నేహితుడవు కాబట్టి అతని కోసం నీ సౌఖ్యం త్యాగం చేసుకుని, నా హృదయాన్ని అతని కర్పించమని కోరడానికి వచ్చావు...కాని రాజ్! మనసులు కలవకపోతే మనుషులు కలవరు...ఇంకేం చెప్పకు. నా హృదయం ద్రవించిపోతోంది..."

వీర్రాజుకి జుట్టు పీక్కునే పర్యంతం మతిపోయింది "ఇదెక్కడి గోల సీతా. తెలుకులాడు వింటే మా వాళ్ళెవరో చచ్చిపోతే నువ్వు నన్ను ఓదారుస్తున్నావనుకుంటాడు...నే చెప్పేది కాస్త వినవే -"

"కాదులే రాజ్. నా మాటకు తిరుగులేదు. నిన్నూ నన్నూ వేరు చేస్తే నూతిలో దూకుతానని మా అమ్మకు చెప్పాను."

"నిన్నూ నన్నూ దేవుడుకూడా వేరుచెయ్యడులే కాని చెప్పేది విను" అన్నాడు రాజా.

సీత వినిపించుకునే ధోరణిలో లేదు. "రాజ్! హామ్లెట్

కథ తెలుసా? ...కాదు రోమియో...రోమియో కథ తెలుసుగా. ముందర ఓ కన్యని ప్రేమించాడు. విఫలుడయ్యాడు, మళ్ళీ ఇంకో కన్యని ప్రేమించగానే ద్విగుణీకృతమైన ప్రేమతో ప్రేమించాడు. అమరజీవి రోమియో...రామా రావుకి నువ్వు చెప్పు. వృధాగా హృదయాన్ని వ్యధ పెట్టవద్దని చెప్పు. సుబ్బుల్ని ప్రేమించమను. దానికి అతనంటే తగనిప్రేమ. ఎంత ప్రేమో చెప్పలేను. దాన్ని ప్రేమిస్తే వాళ్ళిద్దరి జీవితాలూ హాయిగా..."

"హిప్ హిప్ హుర్రే" అన్నాడు వీర్రాజు అమాంతం ఎగిరి గంతువేస్తూ. "ఏమిటి బాబూ?" అన్నాడు తెలుకుల వీరయ్య. "ఏమిటి రాజ్" అంది సీత.

"ఏమిటీలేదు కోవటీలేదు...వాడిక్కావలసిందదే. సుబ్బులుకి వాడంటే యిష్టం ఉందో లేదో తెలుసుకొందామనే నిన్ను అడగడానికి వచ్చాం" అన్నాడు వీర్రాజు.

సీత బరువుగా నిట్టూర్చింది, "నా హృదయ భారం తగ్గింది రాజూ ... మళ్ళీ చెబుతున్నా. సుబ్బులు రామారావుని ప్రేమిస్తోంది" అంది సీత.

"రైతో. ఫస్టుక్లాసయిన పని చేస్తోంది. సరే మరిప్పుడు వాడితో మాట్లాడుతుందేమో కనుక్కో..."

"మాట్లాడదు. మనకున్న విశాల భావాలు, ధైర్యం లేవు దానికి...తగని సిగ్గు" అంది సీత.

"మరేం ఫరవాలేదు. ఆడదానికి అందం సిగ్గన్నారు...మన సంగతి వేరనుకో...పోనీ వాడికేసి ఓ చిరునవ్వైనా విసురుతుందేమో అడుగు...తెల్లవార్లూ ఆ నవ్వును తలచుకుని జాగారం చేస్తాడు" అన్నాడు రాజా.

''నీకు బొత్తిగా ఒళ్ళు పొగరెక్కింది రాజ్! హృదయాలతో వేళా కోళా లాడుతున్నావు.''

''పోన్లే వద్దులే. వస్తా సీతా. నీకు దేవుడు మేలుచేసి నాకిచ్చి పెళ్ళి చేయించుగాక...వస్తా వీరయ్యా మళ్ళీ వస్తా'' అన్నాడు వీర్రాజు బయటికి నడుస్తూ. రోడ్డెక్కగానే రామారావు నిట్టూర్చాడు హమ్మయ్య అని.

''అదృష్టవంతుడివిరా రావుడూ! నుబ్బులు నీకోసం తిండీ తిప్పలూ మానేసి ఏడుస్తోందిట'' అన్నాడు రాజు.

రామారావు ఆనందం అవధులు దాటిపోయింది, మాటలు రాలేదు. రాజు చెయ్యి పట్టుకొని ప్రగాఢంగా అదిమాడు. కాసేపు ఆగి మెల్లిగా అన్నాడు. ''ఇంకో గొప్ప అదృష్టం. ఈ సీత నా పాలబడకుండా నిన్ను ప్రేమించడం! ఆ హృదయం నాకే అర్పిస్తే గుండాగి చచ్చేవాణ్ని!''

వీర్రాజు జవాబివ్వలేదు-కోపం వచ్చింది.

''ఎవడ్రావాడు-ఇతర దేవతలూ వాళ్లూ నముద్రం చిలికిన రోజుల్లో హాలాహలం వస్తే మింగేశాడు? ఎవరో దేవుడే.'' రాజు జవాబివ్వలేదు దీనిక్కూడా. ఆ దేవుడి పేరు గుర్తుకొచ్చినా.

''నాకు గుర్తు రావడం లేదు. మొత్తానికి అంతవాడివి నువ్వు. నీకసలు అది ఎలా నచ్చిందిరా?'' అన్నాడు రామారావు నవ్వుతూ.

''సీత హృదయం నీ కర్థంగాదులేరా'' అన్నాడు రాజు బరువుగా.

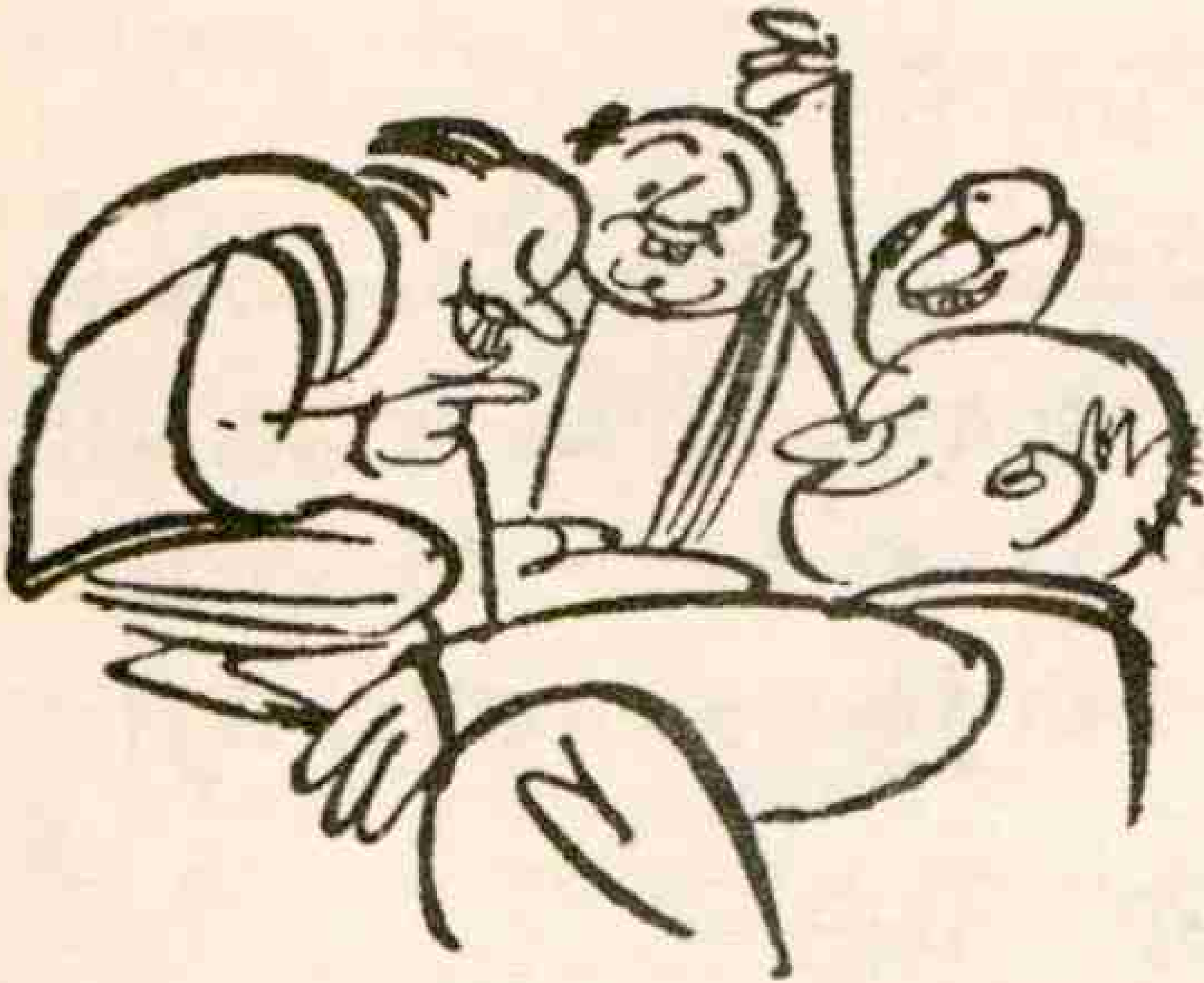
''అందుకే ఇంత నంతోషం...కొండల్లె వచ్చిన కష్టాలు మంచల్లె కరిగిపోతున్నాయి కదరా రాజూ. దేవుడు లేడని బొత్తిగా కొట్టిపారెయ్యడానికి వీల్లేదు నుమా'' అన్నాడు రామారావు విలాసంగా పొగవదుల్తూ.

రాత్రికి బంగారయ్య పంతులుగారి బడిలో రామభజన, పురాణ

కాలక్షేపం ఏర్పాటు చేశాడు. ఊరంతా దండోరా వేయించాడు.

రామారావు మావయ్యా, పెద్దమనుషులూ మండిపడ్డారు దండోరా విని.

"చూశావుటోయ్ - వీడి గుంటనక్క ఎత్తులూ వీడూను - రేపు ఎన్నికలు పెట్టుకుని ఇవాళ భజనలూ, హరికథలూ పెట్టిస్తాడూ జనాన్ని వశపరచుకోడానికి! హమ్మ వెధవ యెంత పన్నాగం!" అన్నాడు సూరయ్య.

"సూరయ్యగోరూ- యీడి పోటీ తట్టుకోవాలంటే మనం సానిమేళం ఎట్టించాలి. బలే రంజుగా ఉంటుంది" అన్నాడు సుబ్బిశెట్టి కళ్ళెగరేస్తూ.

"మేళమెందుకేన్ ఈ పాటి దానికి. మేళమంటే మాట లనుకున్నావా ఏం...డబ్బు ఖర్చుతో పని. మనవూ భజనే పెట్టిస్తే సరి" అన్నాడు కంట్రాక్టరు నవ్వుతూ.

గవరయ్య వారించాడు. "మీకు తెలీదండి. భజన కూడా పెట్టకూడదు. నన్నడిగితే వాడు పెట్టాడని మనమూ పెడితే పోటీ భజనంటారు. బాగుండదు. అదీగాక చేతి ఆముదం ఎందుకూ?-అయినా వీడి భక్తి చట్టుబండలుగానూ - యిదటయ్యా పద్ధతి! మనం దండోరా వేయించాలి. మాకు దొంగ భక్తి లేదూ, మాంసం తింటే ఎముకలు వేళ్లాడగట్టుకుని తిరుగుతారా-అంచేత మాకు భక్తి పుష్కలంగా వున్నా మేము భజన పెట్టించలేదూ-రామమందిరం కట్టించడం ద్వారానే మా భక్తి వెల్లడవ్వాలీ అని చాటిస్తే చాలదయ్యా" అన్నాడు.

సూరయ్య ఆలోచించాడు "చాటించొద్దుగానీ మనవే నలుగురికీ

చెప్పేద్దాం'' అన్నాడు.

బంగారయ్యగారు ఏర్పాటు చేసిన భజనకి చాలా మంది జనం వచ్చారు. సుబ్బలక్ష్మి వచ్చింది. రామారావుని దూరం నించి చూసింది. ఆమె మందహాసం రామారావుకి కనబడిపోయింది.

హరికథ పూర్తి కాకుండానే జగన్నాథం గారొక్కరూ యింటికెళ్ళిపోయారు.

ఇదిచూసి వీర్రాజు సుందర్రావుని పిలిచాడు '' ఆయన ఒక్కడే వెళ్లాడు సుందరం. ఇపుడే వెళ్లి చెప్పెయ్, నువ్వు సుబ్బుల్ని చేసుకోనని, పైగా చెన్నపట్నం వెళ్ళిపోతున్నానని-పనిలో పని-రామారావుకి-ఒద్దులే-నీ సంగతి చెప్పెయ్ చాలు'' అన్నాడు.

సుందరం నవ్వాడు. హరికథ అవనిచ్చి సుబ్బుల్ని వాళ్ళమ్మని దిగబెట్టే నెపంతో వెళ్ళి మాట్లాడేస్తానన్నాడు.

రామారావు మర్నాడీ సంగతి విని '' హమ్మయ్య '' అన్నాడు. '' పంతులూ-సమస్యలు మెల్లిగా పరిష్కరించి అవతల పారేస్తున్నా'' అన్నాడు కథాసంగ్రహాన్ని ఒక్కమాటు సమీక్షిస్తూ.

ఇంక ఒక్కటే తరువాయి-మావయ్య ఓడిపోవడం, కరణంగారితో తన విషయమై చేసుకున్న ఒప్పందానికి ఎగనామం పెట్టడం. మూడోదీ ముఖ్యమైనదీ సుబ్బలక్ష్మితో పెళ్ళి. ఇందులో సగంపని పూర్తి అవనే అయింది. సుబ్బులుకి తనంటే ఇష్టం వుంది. సీతకి తనంటే ఇష్టం లేదు. రాజాకి సీతంటే యిష్టం. సీతకి '' రాజ్'' అంటే ఇష్టం. మావయ్య పన్నాగంలో ఒక భాగమయిన సుంధరం-సుబ్బలక్ష్మి వివాహం '' పకోడీ ''మంత్రంతో చిన్నా భిన్నమైపోయింది. సుందరం రాత్రి వెళ్ళి తను చెన్నపట్నం వెళ్ళిపోతున్నట్లు సుబ్బులు తండ్రితో చెప్పేశాడు.

ఇక ద్వితీయభాగం ఒకటే. ఈ భాగంలో రామారావు ఆస్తి హీరోయిన్. అనగా కథానాయిక. కరణంగారు హీరో లేక నాయకుడు. ఆయన రామారావు ఆస్తిని గాఢంగా ప్రేమించాడు. వరించడానికి తిప్పలు పడుతున్నాడు. ఈ స్వయంవరానికి సూత్రధారి రామారావు మావయ్య సూరయ్య. ఈ సత్కార్యానికి చేసే కృషివల్ల మావయ్యకి కరణంగారి మితా ఓట్లు వస్తే ఎన్నికల్లో గెలుస్తాడు. గెలిస్తే రామమందిరం నిర్మాణానికి కంట్రాక్టరిని నియోగించి తన బాకీనుంచి తప్పించుకుంటాడు. కంట్రాక్టరుకీ డబ్బు ముట్టుంది. ఊరి చివర రామమందిరం కడితే ఈసరయ్య వ్యాపారం బాగుపడుతుంది.. అంతా సుఖంగా ఉంటారు.

కానీ రామారావే సుఖంగా ఉండడు. కథానాయకుడు మట్టికొట్టుకుపోయి, దగుల్బాజీలు పరస్పరం రాజీలుపడి బాగుపడి పోతారు. అపుడు కథ కంచికీ, జనం ఇంటికీ వెళ్ళడం కుదరదు.

"డామిట్! ఎక్కడో అక్కడ కథ అడ్డం తిరగాల్సిందే - లేకపోతే తిప్పాల్సిందే" అన్నాడు రామారావు.

రాత్రి హరికథ మూలాన్ని వీర్రాజుకి నిద్ర ముంచుకొస్తోంది. "ఏవిటోరా-రాత్రి దాసుగారు శలవిచ్చినట్లు మనమంతా నిమిత్తమాత్రులం. అంతే. కథలు మనం అడ్డం తిప్పే దేవుళ్లిరా" అన్నాడు ఆవలిస్తూ.

"అందుకే కథ అడ్డం తిరగడం మన చేతిమీదుగానే జరగాలి" అన్నాడు.

"నీబొంద, నీకంత శక్తేదీ. దొంగరాముడి ఎదాన పది రూపాయలు పోశావు.వాడిచేత ఏదో చేయించి ఉద్ధరిస్తానన్నావు. వెధవ, పత్తాలేదు. వాడి మూలాన్ని కథ ఎదురు తిరిగి యీ దొంగరాముడిచేత దోచుకోబడిన మీవాడి నేస్తాలు మరింత ప్రచారం చేస్తున్నారు. ఏవిటో!...కాసేపు పడుకో యింటికెళ్ళి."

"వూరు నానాగోలగా ఉంటే నిద్రేవిట్రా బదుర్దాయ్. లేరా" అంటూ బలవంతాన వీర్రాజుని బయల్దేరదీశాడు రామారావు.

పదడుగులు వేసేసరికి సుందరం ఎదురయ్యాడు రామినాయుడు జట్కాలో. "సాయంత్రం మెయిలుకే వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నానండీ. మీరు మరి అడ్డు చెప్పొద్దు. మీకు నెల తిరిగేలోగా డబ్బు మనియార్డరు చేస్తా. మీ మేలు మరిచిపోలేను" అన్నాడు రామారావుతో. వీర్రాజు వంక తిరిగి" రాత్రే జగన్నాథంగారికి చెప్పేశానండి. ఆశ్చర్యపడ్డాడనుకోండి. అమ్మాయి బాధపడుతుందని అన్నాడు. అమ్మాయికి ఎవరంటే ఇష్టమో నాకు తెలును, కావలిస్తే కనుక్కోండి అన్నా. ఆయన లోపలకెళ్ళి ఆవిడతో చెప్పాడు. ఆవిడ పేరు పేరునా చెప్పి అడిగింది - చివరకి వీరి పేరు (రామారావుని చూపిస్తూ) చెప్పగానే బోలెడు సిగ్గుపడి పెరట్లోకి పారిపోయిందండి" అన్నాడు.

అమాంతం సిగ్గుపడిపోయిన రామారావు పొగ బయటికి వదలబోయి లోపలకి మింగేశాడు. సుందరం మృదువుగా నవ్వాడు. "రామారావుగారూ మీరదృష్టవంతులు. సుబ్బులు బంగారు తల్లి. సెలవండి" అని బండివాడితో "పోనీవోయ్ త్వరగా" అన్నాడు.

మధ్యాహ్నం మూడుగంటలయ్యేసరికి రచ్చబండ దగ్గర పిల్లా మేకా పోగయ్యారు. కాసేపటికి పెద్దలంతా చేరుకున్నారు. నవ్వులాటలూ, ఎత్తిపొడుపులూ, ఎకసక్కెలూ, ఏడుపులూ, ఈలలూ, వాదోపవాదాలూ మొదలైన సరంజామాతో అంతా గోలగోలగా సందడిగా వుంది.

సూరయ్య, బంగారయ్య ఉపన్యాసాలిచ్చారు. రామమందిరం ఊరు మధ్య ఎందుకు కట్టించాలో ఊరుచివర ఎందుకు అవసరమో ఎవరికివారు సమర్థించారు. ఊళ్ళో స్వార్థపరులవల్ల నాశనం యెలా దాపరిస్తుందో విడివిడిగా వివరించారు. అందరూ ఐకమత్యంగా ఉండాలని ఏకగ్రీవంగా ఉద్ఘోషించారు. అదే బలం అని కూడా అన్నారు. ఆ తరవాత అదన్నారు ఇదన్నారు. ఆఖరున మీ ఓట్లు మాకే, మీ పాట్లు మీకే అన్నారు.

సభికులలో కొందరు గంభీరంగా తలలూపారు. మాటల విలువలు తూచుతూ కొందరు నవ్వారు. కొందరు హేళన చేశారు. ఆ మారాజు డబ్బిచ్చి రామమందిరం కట్టించుకోండయ్యా అంటే ఈ గోలా, పోటీలు ఏమిటన్నారు కొందరు గట్టిగా.

చివరకి ఓట్లు లెక్కపెట్టి వారో వీరో తేల్చే ముహూర్తం వచ్చింది. కరణంగారు పెద్దగా కూర్చున్నారు. తీరా అంతా సిద్ధమై సై అంటే సై అన్నాక కొందరు చేతులెత్తడానికి భయపడ్డారు. ఒక బీదరైతు బంగారయ్యకే నా ఓటు అంటూ చెయ్యి ఎత్తబోయాడు. వెంటనే సూరయ్య పార్టీవాడైన సుబ్బిశెట్టి (ఆఫ్ ధంకా వలాన్ ఫేం) ఓ చూపు చూశాడు. క్షణంలో సగంసేపు చెయ్యెత్తబోయిన రైతు జావగారిపోయి మానేశాడు...ఈ ఏటి పంట సుబ్బిశెట్టే బేరం పెట్టాడు. శెట్టికి కోపం వస్తే అదికాస్తా చెడుతుందని రైతుకి బాగా తెలుసు. అందుకని ఓటు ఉపసంహరించాడు.

"అదుగో బెదిరింపు. ఆ ఓటు నాకే...ఎత్తు చెయ్యి!" అని బంగారయ్య కర్కశంగా అరిచాడు. బంగారయ్య కేకలోని కర్కశత్వం, కక్కుర్తి, అధికార దాహం కొందరికి జుగుప్స కలిగించింది. రామారావుకి ఏవగింపుతో ఒళ్ళు జలదరించింది.

'ప్రజాస్వామ్యం' అన్నాడు వీర్రాజు.

'ముఠాస్వామ్యం' అన్నాడు రామారావు.

'దబాయింపు స్వామ్యం' అన్నాడు ప్రక్కనేవున్న జగన్నాధం గారు.

జనంలో రొద ప్రారంభం అయింది. ఈ దారుణం చూడగానే కొందరికి అసహ్యం వేసింది.

"సూరయ్యగారికీ జై" అనేశారు కంట్రాక్టర్లూ, సుబ్బిశెట్టీ సందుచూసి. వెంటనే అక్కడి కుర్రాళ్ళంతా "సూరయ్యగారికీ జై" అన్నారు. సుబ్బిశెట్టి అన్నాడని కొందరూ, కంట్రాక్టరు అన్నాడని ఈసరయ్యా, అతని ముఠావాళ్లూ లోపాయికారీ ఒప్పందం ప్రకారం కరణం గారి జనం, సూరయ్య మరీ మరీ చెప్పి సిద్ధం చేసుకున్న వారూ ఈ జయధ్వానంలో ఒక్కసారిగా చేరారు. ఓటింగే జరక్కుండా శెట్టీ వాళ్ళు ఎందుకు జై అన్నారో ఎవరికీ బోధపడలేదు. బంగారయ్య కొంచెం తెల్లబోయాడు. తన పార్టీ మనిషిని మోచేత్తో పొడిచాడు. అతగాడు వెంటనే 'బంగారయ్యగారికీ జై' అన్నాడు. బంగారయ్య మనుషులు గొంతులెత్తే లోగానే సూరయ్య మనుషులు మళ్ళీ జై జైసూరయ్యకి జై అన్నారు. దాంతో కరణంగారు కండువా సవరించుకుని "సూరయ్యగారే గెలిచారు. డబ్బు ఆయనకే అప్పగిస్తాం" అని ప్రకటించాడు. బంగారయ్య అభిమాని మునసబుగారు అడ్డుతగిలాడు "ఓటింగు లేకుండానే గెలిచినట్టు ఎలా ప్రకటించావయ్యా" అని గద్దించాడు.

"ఇంకా లెక్కలెందుకండీ. అంతా ఆయనకే జై కొడుతున్నారు" అన్నాడు కరణంగారు సమరసభావంతో.

అమాంతంగా కంట్రాక్టరు అందుకో వారు మళ్ళీ "సూరయ్య

గారికీ జై'' అన్నారు. పిల్లా, మేకా, పార్టీవాళ్ళూ కలిసి హుషారుగా అందుకున్నారు '' జై'' అని.

''హర హర! మా పెద్ద దిక్కు, మా యింటి మొగదశత ఇలా అన్యాయంగా గెలిచిపోతే నా గతేమిట్రా రాజా! కరణంగారు మావయ్యని వదుల్తాడురా ఇంక'' అన్నాడు రామారావు బాధగా.

'ఎలాగరా ?'' అన్నాడు వీర్రాజు.

కాలవగట్టు దగ్గిరనుంచి శృంగనాదం వినవచ్చింది. జనం అంతా అటు చూశారు. ''ఉప్పుదోనె వచ్చింది సింగినాదం ఊదారు'' అన్నాడు రామినాయుడు. కరణంగారు కాగితాలు సర్దుతున్నాడు-నూరయ్యకి డబ్బు అప్పగించే నిమిత్తం.

''ఓటింగులేందే కుదరదయ్యా'' అన్నాడు బంగారయ్య.

''యింకా ఓటింగేమిటి అంతా తేలిపోతే'' అన్నాడు కంట్రాక్టరు. నూరయ్యకీ జై అన్నాడు.

''ఆపండి ఆపండి. ఎన్నికలు ఆపండి. రామనాథం గారొచ్చారు. ఎన్నికలాపండి'' అంటూ కేకలేస్తూ ఊరి బడిపంతులు శంకరయ్యగారు ఒగుర్చుకుంటూ వచ్చాడు. అందరూ స్తబ్ధులైపోయారు.

శంకరయ్యగారు అరుగుమీద నుంచుని చెప్పారు ''అయ్యలారా! మీరంతా ఒక్కసారి కాలవగట్టుకి దయచెయ్యండి. రామనాథంగారు రమ్మంటున్నారు. ఆయన సన్యాసం పుచ్చుకున్నందువల్ల ఊళ్ళోకి రారు.''

జనం అంతా బయల్దేరారు రకరకాలుగా ఆశ్చర్యపడుతూ. అందరికన్న ముందు శంకరయ్యగారు ఉత్సాహంగా నడిచాడు. ఆయనకి ఈ వూరి రాజకీయాలు కూలంకషంగా తెలుసు. ఆయన మాట వినే పెద్దలెవరూ లేరు. ఆయన బడిపంతులు కాబట్టే వాటితో ప్రమేయం

పెట్టుకోడు. అందుకే ఎన్నికల సమయానికి కాలవగట్టుకి వెళ్లి కూర్చున్నాడు.

రామమందిరం నిర్మాణానికి నాలుగువేల రూపాయల విరాళం ఇచ్చి సన్యసించి రామేశ్వరం వెళ్ళిన రామనాథంగారికి, తన గ్రామంలో రామమందిరం యే దశలో వుందో తెలుసుకు పోదామనే సంకల్పం కలిగింది. దాక్షారామం వెడుతూ పనిగా స్వగ్రామం వచ్చాడు. యాదృచ్ఛికంగా ఆవేళకే అక్కడ కూర్చున్న శంకరయ్యగారు ఆయనకి ఊళ్లో గొడవ యావత్తూ పూసగుచ్చినట్లు తెలియచెప్పాడు.

కాలవగట్టున రావిచెట్టు క్రింద ఉపవిష్టుడైన స్వాముల వారికి జనం ప్రణామం చేశారు. పెద్దలు కొందరు కుశలం అడిగారు. కరణంగారూ, సూరయ్యా, బంగారయ్యా పోటాపోటీలుగా స్వాములవారిని తెగపొగిడారు.

స్వాములవారు దేనికీ జవాబివ్వలేదు. అందరూ చెప్పదలచింది చెప్పడం అయ్యాక నిశ్శబ్దంగా ఉండమని కోరారు. జనం అంతా ఆయన మాటకోసం చెవులు రిక్కించుకు కూర్చున్నారు. చెట్టుమీద కూర్చున్న ఒక పిల్లకాకి తెలీక బాల్య చాపల్యంకొద్దీ 'కావు కావు' అంది. వాళ్ళమ్మ 'హో' అని గద్దించడంతో నోరు మూసుకుంది. ఇది చూసిన ఒక మేక పిల్ల 'మేమే' అని నవ్వి గబుక్కున తప్పుగ్రహించి, నాలుక కరచుకొని చెట్టుచాటుకి తప్పుకుంది.

స్వాములవారు తాను చెప్పదలచిన నాలుగు ముక్కలూ నిష్కర్షగా సూటిగా చెప్పారు. రామమందిర నిర్మాణం ఇన్ని గొడవలు తెస్తుందనీ,

దాన్ని కట్టించే పెద్దరికంకోసం ఇంత మందికి పట్టుదలలు పెరిగి, స్పర్ధలేర్పడి, రభస జరుగుతుందనీ తాము ఎప్పుడూ భావించలేదన్నారు. రామమందిరం పేరు అడ్డు పెట్టుకొని చదరంగాలూ, పేకాటలూ సాగుతాయనుకోలేదన్నారు. చాలా బాధ కలిగించిందన్నారు. స్వాముల వారికి యిక్కడి రాజకీయాలన్నీ తెలిశాయన్న సంగతి ఆయన నోటనే వెల్లడి కావడంతో, ఈ రభసతో, రాజకీయాలతో ప్రమేయం లేని, ఏ పాపమూ ఎరుగని జనం సిగ్గుతో తలలు వాల్చారు. పెద్దమనుషులంతా యిది ఈయనకి ఎలా తెలిసిందా అని ఊహాగానాలు చేయసాగారు.

అర్ధనిమీలిత నేత్రులై స్వాములవారు గంభీరంగా ప్రవచించారు. "నేను దేముడిని వెతకడం కోసం సన్యసించాను. కాలినడకన చాలా ఊళ్లు తిరిగాను. గుడిగోపురాలు చూశాను, భగవంతుడి గురించి నేనేమి తెలుసుకో గలిగానో చెప్పలేను. కాని మనుషులంతా మంచివాళ్ళై సుఖంగా ఉండడమే భగవంతుడికి ప్రీతికరమనీ, ఆయన మనకు ప్రసాదించినవన్నీ అందుకేననీ, అందుకోసం ఎవరెంత కొద్ది చేసినా ఆయన సంతోషపడ గలడనీ నాకు మనసారా అనిపించింది. నమ్మకం కుదిరింది. మన ఊళ్లో రామమందిరం కట్టించడానికి, పూర్వాశ్రమంలో నేను ఆరుమాసాల క్రితం యథాశక్తి కొంతసొమ్ము వదలి వెళ్లేను. దానివల్ల పని కాకపోగా, ఊళ్ళో స్పర్థలకు దారితీసిందని ఇప్పుడే తెలుసుకున్నాను. బాగా ఆలోచించుకోగా నాకు ఒకటి తోచింది. స్పర్థలు పూర్తిగాపోయి అందరూ కావాలనుకున్న ప్పుడే రామమందిరం సుకరంగా కట్టుకోవచ్చు. నేను ఇచ్చిన డబ్బుతో ఊళ్ళో పాఠశాల కట్టించాలని నా అభిమతం. మీ పిల్లలూ, తీరికైనప్పుడు మీరూ చదువుకోవచ్చు. ఇప్పుడు ఉన్న బడి ఒక తాటాకుల పాక. శిథిలావస్థలో ఉంది. అది పంతులుగారి ఇల్లు. దాన్నే పెద్దచేసి బడి కట్టించండి. ఈ కార్యభారం శంకరంగారే నిర్వహిస్తారు."

స్వాములవారి మాటలు జనానికి నచ్చాయి. కొందరు తట

పటాయించారు. భగవదర్పితమైన ధనం అన్యథా వినియోగించడం అనత్కార్యం ఏమోనని.

"దానికేముంది. బడిలోనే ఒక గదిని ప్రార్థనా మందిరం చేయవచ్చు. అప్పుడక్కడ చదరంగాలకీ పేకాటలకీ, కీచులాటలకీ ఆస్కారం ఉండదు" అన్నారు శంకరయ్యగారు.

కరణంగారు చిన్న అడ్డుపుల్ల వేశారు. కడసారి ప్రయత్నంగా "స్వామీ, మీరు పూర్వాశ్రమంలో ఈ గ్రామానికి డబ్బు ఇచ్చారు. సన్యాసాశ్రమ స్వీకరణతో, ధర్మశాస్త్రరీత్యా తాము మృతతుల్యులు. అందువల్ల ఈ సొమ్మని అన్యథా వినియోగించాలని తమరు ఆదేశించడం ధర్మవిరుద్ధం అవుతుంది. మేము రామమందిరమే నిర్మిస్తాం. అదే ప్రజల అభిమతం కూడా. తాము కాదనరాదు" అన్నారు.

కంట్రాక్టరు అందుకోవారు హటాత్తుగా "సూరయ్యగారికీ జై" అన్నారు. జనం ఎవరూ ఉలకలేదు పలకలేదు.

"మీకు రామాలయం వద్దా" అని గద్దించాడు సూరయ్యగారు.

స్వాములవారు మందహాసం చేశారు "ఎందుకు వద్దండీ రామాలయం? ఎవరు వద్దంటారు? దానికోసం స్పర్థలు వద్దంటాను. ఇప్పుడు ఈ వూరికి బడి అవసరం కాబట్టి బడి కట్టించడం మంచిది. అందులోనే రాముడికి ఓ మందిరం యేర్పాటు చేయండి, బడే ఒక గొప్ప గుడి. ఆ గుడికి ఇవాళ మీరంతా వెళ్ళితే, మీ పిల్లల్ని పంపితే, మీకు మంచి దారి కనబడుతుంది. మీరు కోరే వరాలన్నీ ఆ దారినే వెళితే దేవుడు ఇస్తాడు. కరణంగారు ధర్మశాస్త్రం చెప్పారు - దాని ప్రకారం నాకు ఉత్తరువులు ఇచ్చే హక్కు లేదు. అయితే మీ మంచి కోరేవాడిగా నేను మిమ్మల్ని అడుగుతున్నాను. బడి కట్టించి అందులో రాముడిబొమ్మ పెట్టి, అదే గుడి, అదే బడిగా దాన్ని మీరు

గౌరవించి తరించలేరా ? ''

'' రామనాథంగారికీ జై'' అన్నాడు వీర్రాజు-స్వాములవారి పూర్వాశ్రమ నామధేయం అలవాటైనందువల్ల. జనం జయధ్వానాలుచేసి స్వాములవారికి ప్రణామాలు ఆచరించారు. నూరయ్యా, కంట్రాక్టరూ, సుబ్బిశెట్టీ కొరకొర చూశారు. నూరయ్యకు మతి బొత్తిగా పోయింది. కంట్రాక్టరుకి, శెట్టికి, నల్లమందువాడికి ఇచ్చుకోవలసిన బాకీ సమస్య మళ్ళీ వెక్కిరించింది. ముఖాన కత్తివాటేసినా నెత్తురుచుక్క రాలే ఆస్కారం లేకుండా పోయింది. ఈ సంగతి గ్రహించే, కంట్రాక్టరు నూరయ్య ముఖాన కత్తివాటు వెయ్యలేదు. రామమందిరం పేరుచెప్పి సంపాదిద్దా మనుకున్న రెండువేల పై చిలుకూ దక్కకుండా పోయినందుకు ఏడుపు వచ్చింది. అయినా తుదిప్రయత్నం చేశాడు. '' కొత్తబడి కట్టించే కంట్రాక్టు నాకు ప్రసాదించాలి స్వామీజీ! '' అన్నాడు చేతులు జోడించి భక్తి ప్రపత్తులు వెదజల్లుతూ. స్వామీజీ మందహాసం చేశారు. '' బడి కట్టడానికి ఊళ్ళో జనం అంతా శ్రమదానం చేస్తారు. నీకు అభిమానం ఉంటే సలహాలు ఇచ్చి తోడ్పడు. బడి కట్టడం ఒకటే కాదు. దాంట్లోకి పుస్తకాలూ అవీ కొనాల్సి వుంటుంది '' అన్నారు.

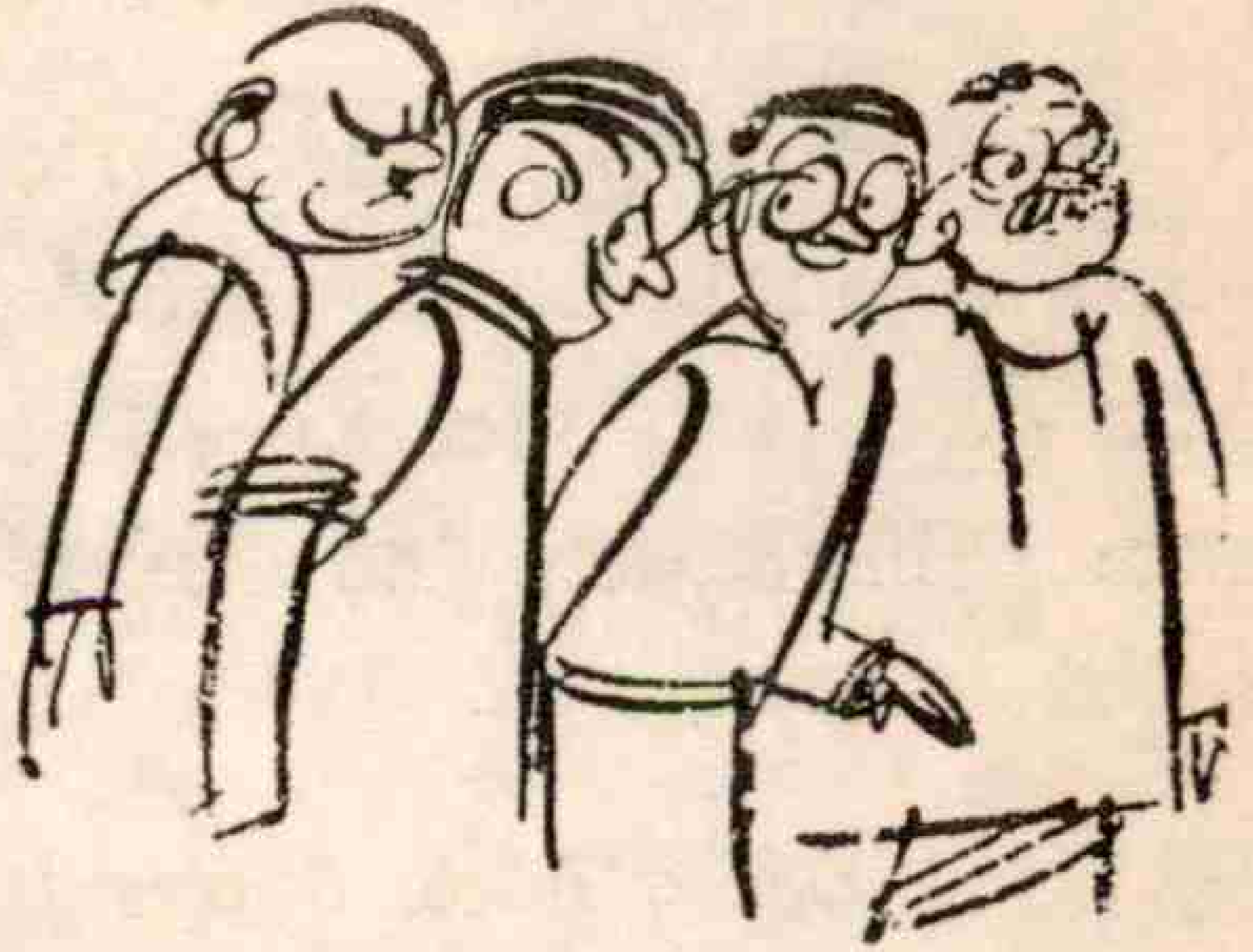
చదువరీ! కంచికి బయలుదేరిన కథ మధ్యలో తప్పుదారినపడి తిరిగి హఠాత్తుగా అడ్డం తిరిగి కంచికి అభిముఖంగా బయలుదేరింది.

స్వాములవారు సందేశం ఇవ్వగానే ప్రయాణం అయ్యారు. ఎందరు బ్రతిమాలినా ఆ ఊళ్లో భిక్ష స్వీకరించారు కాదు. సుబ్బిశెట్టీ, కంట్రాక్టరూ, గవరయ్యగారూ నూరయ్యని చాటుకి పిలిచి, అతన్నీ, అతని దురదృష్టాన్నీ విడివిడిగానూ, జంటగానూ దుయ్యబట్టి,వారం తిరిగేలోగా బాకీలు చెల్లగట్టకపోతే నడివీధికి లాగుతామని హెచ్చరించి

కాలవగట్టునించే పడవెక్కి పట్నం వెళ్ళిపోయారు.

సూరయ్యగారు తల వంచుకుని విచారపడుతూ కొంపకి బయల్దేరాడు. కరణంగారు వెంటపడ్డాడు. సూరయ్య ఎన్నికలలో గెలవటం ఓడడంతో ఆయనకి పనిలేదు. ఓట్లు ఇప్పించేవరకే. ఒప్పందం ప్రకారం సూరయ్యగారు ఇవాళ సాయంకాలం తన మేనల్లుడు చి. రామారావుకి కరణంగారి కూతురు చి. సౌ. సీతాలక్ష్మిని ఇచ్చి పెళ్ళి చేయించడానికి తాంబూలాలు ఇప్పించాలి.

కరణంగారు వెంటపడగానే సూరయ్యగారు మండిపడ్డాడు. "పోవయ్యా పరువుపోయి నే నేడుస్తూంటే పెళ్ళంటావు" అన్నాడు చిరాకుగా. కరణంగారికి కోపం రాదు. వస్తే కక్ష వస్తుంది. అదొచ్చినా ఇదొచ్చినా ఆయన మనిషి కాడు. ఆ సంగతే కరణంగారు గట్టిగా చెప్పి 'జాగ్రత్త!' అనడంతో సూరయ్యగారు సరేననేశాడు - కట్నంలో అడ్వాన్సుగా రెండువందలు తీసుకుని బస్తీలో బాకీలు చెల్లగొట్టొచ్చుననే ఊహతో.

దగ్గిరుండి సూరయ్యగారినీ, పెళ్ళికొడుకు రామారావునీ యింటికి తీసుకెళ్ళే ఉద్దేశంతో "పదండి ముందు మీ ఇంటికెళ్ళి సూరమ్మగారికి చెబుదాం...అడుగో అబ్బాయి. రా! రామారావూ! రావోయ్" అన్నాడు కరణంగారు.

కొంచెం అవతలగా పోతున్న రామారావూ, వీర్రాజూ దగ్గిరకొచ్చారు. కరణంగారు రామారావు చెయ్యి పట్టుకున్నారు ఆప్యాయంగా. వీర్రాజు గబగబ ఆలోచించాడు కర్తవ్యం ఏమిటా అని. అరనిముషంలో

స్వంతంగా ఓ ప్లాను వేసుకున్నాడు: ఇప్పుడది రామారావుకి వెంటనే చెప్పెయ్యాలి. కరణంగారూ నూరయ్యగారూ పక్కనే ఉన్నారు యమదూతల్లా-ఎలా?

వీర్రాజుకి 'గా' భాష క్షుణ్ణంగా వచ్చు. రామారావుకి "గా" భాష బాగానే అర్థం అయిపోతుంది కాని మాట్లాడ్డం బాగా రాదు. "గర" భాష అని ఇంకో భాష వుంది. చిన్న పిల్లలూ, ఆడపిల్లలూ పరిమిత మేధాసంపన్నులూ దాన్ని వాడుతారు. పాత భాష అయినా ఈ ఆపత్కాలంలో అదే ఆదుకుంది. విద్య విదేశ బంధువన్నారు. కరణంగారి చెయ్యి పట్టుకు నడుస్తూన్న రామారావుకి అతనిపక్క నడుస్తూన్న వీర్రాజు ఈ క్రింది సందేశం ఇచ్చాడు "వెగధగ వాగాయా! సీగీ తగ నాగాకుగు రాగాసి గినగ ఉగుత్త గరగం ఇగింద అగందుకో" అంటే "వెధవాయా సీత నాకు రాసిన ఉత్తరం ఇంద అందుకో" "నగమగయగం చుగూసిగి నగులుగురిగి ముగుందగరగ పెగెట్టేగెయ్" (నమయం చూసి నలుగురి ముందరా పెట్టేయ్)

రామారావు సందేశం బోధపరుచుకుని గుట్టుగా వీర్రాజు అందిచ్చిన ఉత్తరం తీసుకుని జేబులో పెట్టుకున్నాడు. వీర్రాజుకి సీత రాసిన ఉత్తరం అది. రెండు క్షణాలలో రామారావుకి ఒక ఊహ తోచింది. తనకు ప్రావీణ్యం ఉన్న 'గర' భాషలో వీర్రాజుకి ఈ క్రింది సందేశం ఇచ్చాడు.

"ఒగో రొగరేయి రగరాజా! నుగురుగువ్వు పగరరి గెట్టుకుని మిగిరిమీ ఇగిరింటికి వెగిరెళ్ళి మిగిరిమీ అగరమ్మని బగరబామ్మనీ మగర మా ఇగిరింటికి తిరిగి తీసుకురా (ఒరేయి రాజా నువ్వు పరిగెట్టుకుని మీ యింటికి వెళ్ళి మీ అమ్మనీ బామ్మనీ తీసుకురా.)

'రైతో' అని తుర్రుమన్నాడు వీర్రాజు. "ఏమిట్రా ఆ

గొణుగుడు ''అని గద్దించాడు సూరయ్యగారు. '' ఏదో కుర్రాళ్ళ కబుర్లు పోనిస్తురూ '' అన్నాడు కరణంగారు.

ఇల్లు చేరీచేరగానే '' ఇప్పుడే వస్తానండి '' అంటూ పరుగెత్తాడు రామారావు. పక్క వీధిలో ఉన్న జగన్నాథం గారింటికి సరాసరి వెళ్ళాడు. సావిట్లో ఉయ్యాల బల్లమీద కూర్చుని తల దువ్వుకుంటూంది సుబ్బలక్ష్మి. రామారావుని చూసి చెంగున లేచి స్తంభం చాటుకి వెళ్ళి నించుంది.

రామారావుకి ఈసారి ఎక్కడలేని ధైర్యం వచ్చేసింది. '' మీ నాన్నగారున్నారా '' అని అడిగేశాడు.

'' ఉన్నారు '' అంది సుబ్బులు తల వంచుకుని, '' పిలుస్తా '' అంది లోపలికి బయలుదేరుతూ.

రామారావు అటూ ఇటూ చూశాడు,'' ఏయ్! సుబ్బులూ! '' అన్నాడు మెల్లిగా. సుబ్బులు ఠపీమని ఆగిపోయి మెల్లిగా వెనక్కి తిరిగి చూసింది. రామారావు గుటక మింగాడు. రామారావుకి స్పృహ వచ్చేసరికి '' ఏం రామం ? '' అన్నారు జగన్నాథంగారు.

'' ఏం లేదండి, మీరు మా యింటికి అర్జెంటుగా రావాలి. మా మావయ్య నాకు అన్యాయం చేస్తున్నాడు...సీతని, నాకు....రండి.....ఏ మనుకోకండి '' అన్నాడు.

'' అబ్బే అనుకోడాని కేముందోయ్...కానీ చూడు... ''

'' మీరు సందేహించకండి...రండి చెబుతా '' అని చెయ్యి పట్టు కున్నాడు రామారావు.

-జగన్నాథంగారిని వెంటబెట్టుకుని రామారావు గుమ్మంలో అడుగు పెట్టేసరికి సూరయ్యగారు, కరణంగారు మండిపోతున్నారు

జమిలిగా. జగన్నాథంగారిని చూసి కొంచెం తగ్గారు. ఇంతలో వీర్రాజు వాళ్ళమ్మనీ, బామ్మనీ వెంటబెట్టుకుని వచ్చేశాడు. సూరమ్మగారు చాపవేసి మర్యాద చేసింది. రామారావుకీ, వీర్రాజుకీ తప్ప ఇంకెవరికీ ఇదంతా ఏమిటో అంతు చిక్కలేదు. ఒక అరనిమిషం నిశ్శబ్దం ప్రవర్తిల్లింది. కరణంగారు గొంతు సవరించుకున్నారు "సూరయ్యగారూ, మనం లేద్దామా మరి? వేళయింది" అన్నారు.

"ఆ. ఆ. పదండ....రారా, రావుడూ" అన్నారు సూరయ్యగారు వ్యవహారదక్షుడిలా.

రామారావుక్కోపం వచ్చింది. "ఏమిటమ్మా ఇది. రాజు సీతని చేసుకోవాలనుకుంటూంటే నే నెలా చేసుకోనే? వాడూ నేనూ అన్నా తమ్ముళ్ళలా మీ కళ్ళముందు పెరిగాం కదా?" అన్నాడు.

కరణంగారు 'గయ్' మన్నాడు. "రాజుకి చేసుకోవాలనుంటే నా కివ్వాలని ఉండొద్దా, సీతకి ఉండొద్దా?"

వీర్రాజు తల్లికి అభిమానం వేసుకొచ్చింది: "బాబూ కరణంగారూ, మేం మిమ్మల్నేమీ అడగలేదుగా మీ పిల్లనిస్తారా అని? ఆ కుర్రాడి మాటలు పట్టుకుని ఎందుకలా విసుక్కుంటారూ?...ఏంరా రాజూ? ఇందుకా మమ్మల్ని ఇక్కడికి ఈడ్చుకొచ్చావు?...ఏమిటీ గోల?" అంది.

"పిన్నిగారూ, మీరు కోప్పడకండి" అంటూ జేబులోంచి ఉత్తరం తీశాడు రామారావు. "రాజు సీతని చేసుకోవాలని ఉబలాట పడుతు న్నాడు. ఎదటే ఉన్నాడు. కావాలంటే అడగండి. ఇంక సీతకి కూడా వీడంటే తగని అభిమానం. అందుకు ఇదే నిదర్శనం. ఇక్కడ పరాయి వాళ్ళెవరూ లేరు. కాబట్టి చూపిస్తున్నా. ఇదిగో ఇది సీత రాజుకి రాసిన ఉత్తరం. ఏవమ్మా, ఇవన్నీ చూసి, రాజు నా

అన్నతమ్ముడంటి వాడని ఎరిగుండి నేను సీతని చేసుకోవాలని ఇంకా పట్టువడతావా అమ్మా-పైగా నాకు ఆ పిల్లంటే ఇష్టంలేదు. మనస్తత్వాలు కలవవు...అయ్యా కరణంగారూ కోప్పడకండి, ఉన్నమాట ఇప్పుడే చెప్పాను. మునుగులో గుద్దులాటలు నాకు నచ్చవు...ఏమమ్మా... ఇంకా తాంబూలాలు పుచ్చుకోవాలంటారా?" అన్నాడు ధీమాగా.

సూరమ్మగారు నానుస్తూ అంది: "అయినా నీ కిష్టం లేకపోతే నేనెందుకు బలవంతం చేస్తానురా...నీకు నచ్చిందాన్నే చేసుకో!"

కరణంగారు చురుకుగా ఆలోచించారు- వీర్రాజు కూటికీ కులానికీ కూడా పేద కాదు. తండ్రి లేదు. బాగానే ఉంటాడు, ఇంతో అంతో చదువుంది. రామారావుకన్న తెలివైనవాడు. లౌక్యం బాగా తెలుసు. పైగా సీత రాసిన ఉత్తరం ఇక్కడి వాళ్ళకేకాక, పై వాడు జగన్నాధానికి కూడా తెలిసిపోయింది. ఇది బయటపడితే పిల్లకి పెళ్ళవడం కష్టం కూడా. పట్టు సడలకుండానే, కట్నం పెరగకుండానే కరణీకం చెయ్యాలి.

"అయితే ఇంకేం! నా కూతురికి రాజా నచ్చి వాడికి అది నచ్చితే ఇంక అడ్డేమిటి? - ఇప్పుడే తాంబూలాలు ఇచ్చుకుందాం."

"శుభస్య శీఘ్రం" అన్నాడు ఇప్పటికి తేరుకుని సంగతి సందర్భాలు బోధపరచుకున్న జగన్నాథంగారు.

"తథాస్తు" అన్నాడు రామారావు మావయ్య - ఏడవాలో నవ్వాలో ఇదమిత్థంగా నిర్ధారణ చేసుకోకుండానే.

"సరే మీరంతా ఇంత ఇదిగా మా మేలుకోరి చెబుతూఉంటే నేను కాదంటానా...ఏమంటారు అత్తయ్యా?" అంది వీర్రాజు తల్లి.

"మరేనమ్మా మరే" అంది వీర్రాజు బామ్మగారు.

అమాంతంగా నిశ్శబ్దం ఏర్పడింది. ఎవరికెలా మాట్లాడాలో తోచలేదు- ఏం మాట్లాడాలో తెలిసినా.

కరణంగారే మళ్ళా కొంచెం దగ్గి గొంతు సవరించుకున్నాడు '' ఊఁ '' అన్నాడు. '' చెప్పవయ్యా పెళ్ళికొడకా..నీకు నచ్చిన పిల్ల ఎవరేనా ఉంటే ఇప్పుడే చెప్పెయ్ '' అన్నాడు.

సూరయ్యగారు మందహాసం చేశాడు ఓడిపోయిన ఛాంపియన్ లాగా. రామారావు వాళ్ళమ్మవంక చూశాడు పరీక్షగా. ఆ తరువాత జగన్నాధంగారి వేపు చూశాడు. తల వంచుకున్నాడు. '' సుబ్బులు '' అన్నాడు మృదువుగా.

జగన్నాధంగారు త్రుళ్ళిపడి తక్షణం తమాయించుకుని '' అంతకన్న నాక్కావలసిందేముంది నాయనా! సూరమ్మగారు నా పిల్లని కడుపులో పెట్టుకుంటానంటే కాదంటానా. సందేహించేది యింకా ఆవిడే కావాలి గాని '' అన్నాడు.

సూరమ్మగారు రామారావు వంక చూసింది. విప్పారిన కళ్ళతో ఆశగా చూస్తున్నాడు. ఆవిడలో వాత్సల్యం పొంగింది. కంట నీరు తిరిగింది. '' వాడి ఇష్టానికి నే నెప్పుడూ అడ్డు చెప్పను. సుబ్బులు బంగారు తల్లి, మా లక్ష్మి '' అంది నెమ్మదిగా.

'' ఇంకేం, పనిలో పని ఈ జంటకీ ఇవాళే తాంబూలాలు యిచ్చుకోవడం మంచిది. శుభస్య శీఘ్రం '' అన్నాడు కరణంగారు. '' తథాస్తు '' అన్నారు గుమ్మందాటి అప్పుడే సావిట్లో కాలు పెట్టిన బడిపంతులు శంకరయ్యగారు.

IDDARAMMAYILU MUGGURABBAYILU

—Mullapudi Venkataramana

రచయిత యితర రచనలు

జనతా ఎక్స్‌ప్రెస్

రాధాగోపాలం

భగ్నవీణలూ బాష్పకణాలూ

సీతాకల్యాణం

ఋణానందలహరి

నవ్వితే నవ్వండి

గిరీశం లెక్చర్లు

బుడుగు

రాజకీయ బేతాళ పంచవింశతిక

విక్రమార్కుడి మార్కు సింహాసనం

బాపూరమణీయం

80 రోజుల్లో భూప్రదక్షిణం (అనువాదం) = 1

ISBN. 81-7106-000-5 (PB)
ISBN. 81-7106-001-3 (HB)

Fo44

Check List

Book Number	RS301A176	Date	16-03-2023
Front Cover	yes	Back Cover	yes
Blank Pages	CI, 103		
Missing Pages	No		
Prepared By	Sandhi	Cutting By	Sandhi
Scanned By	Ch. Ramya	Pages	107
Quality Checking	T. MOUNIKA		